કલામુર્ – રહમાન્

હિંદિ મેં

કુરઆને મજીદ્

કન્જુલ ઈમાન

અરબી મતન, અનુવાદ વ તફ્સીર

ઉર્દુ અનુવાદ

આલા હજરત ઇમામ અહમદ રજા ખાં

મુહદ્દિસે બરૈલવી રહમતુલ્લાહિ તઆલા અલૈહ

તફસીર

હજરત મૌલાના મુહમ્મદ નઈમુદ્દીન સાહબ

સદરુલ અફાજિલ રહમતુલ્લાહિ તઆલા અલૈહ

હિંદી રૂપાંતર

સૈયદ શાહ આલે રસૂલ હસનૈન મિયાં નજમી

સજ્જાદા નશીન, ખાનકાહે બરકાતિયહ, મારહરા શરીફ.

લિપ્યાંતર

મુહમ્મદ અસલં રજવિ, વિજયપુર (બિજાપુર), કર્નાટક, ભારત.

કલામુર્ – રહમાન્

હિંદિ મેં

કુરઆને મજીદ્

કન્જુલ ઈમાન

અરબી મતન, અનુવાદ વ તફ્સીર

القرآن الكريم مع ترجمه كنز الايمان و تفسير خزائن العرفان

ઉર્દુ અનુવાદ

આલા હજરત ઇમામ અહમદ રજા ખાં

મુહદ્દિસે બરૈલવી રહમતુલ્લાહિ તઆલા અલૈહ

તફસીર

હજરત મૌલાના મુહમ્મદ નઈમુદ્દીન સાહબ

સદરુલ અફાજિલ રહમતુલ્લાહિ તઆલા અલૈહ

હિંદી રૂપાંતર

સૈયદ શાહ આલે રસૂલ હસનૈન મિયાં નજમી

સજ્જાદા નશીન, ખાનકાહે બરકાતિયહ, મારહરા શરીફ.

લિપ્યાંતર

મુહમ્મદ અસલં રજવિ, વિજયપુર (બિજાપુર), કર્નાટક, ભારત.

બિસ્મિલ્લાહિર રહમાનિર રહીમ

સૂરતુલ ફ़ાતિહા

મક્કા મેં ઉતરી : આયતેં સાત, રુકૂ એક,

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ ۝

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰہِ رَبِّ الۡعٰلَمِیۡنَ ۙ﴿۱﴾ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ ۙ﴿۲﴾ مٰلِکِ یَوۡمِ الدِّیۡنِ ؕ﴿۳﴾ اِیَّاکَ نَعۡبُدُ وَ اِیَّاکَ نَسۡتَعِیۡنُ ؕ﴿۴﴾ اِہۡدِ نَا الصِّرَاطَ الۡمُسۡتَقِیۡمَ ۙ﴿۵﴾ صِرَاطَ الَّذِیۡنَ اَنۡعَمۡتَ عَلَیۡہِمۡ ۬ۙ غَیۡرِ الۡمَغۡضُوۡبِ عَلَیۡہِمۡ وَ لَا الضَّآلِّیۡنَ ﴿۷﴾

અલ્લાહ કે નામ સે શુરુ જો બહુત મેહરબાન રહમતવાલા

1. સબ ખૂબિયાં અલ્લાહ કો જો માલિક સારે જહાન વાલોં કા
2. બહુત મેહરબાન રહમત વાલા
3. રોજ઼ે જ઼્ઝા (ઇન્સાફ઼ કે દિન) કા માલિક
4. હમ તુઝી કો પૂજેં ઔર તુઝી સે મદદ ચાહેં
5. હમકો સીધા રાસ્તા ચલા
6. રાસ્તા ઉનકા જિન પર તૂને એહસાન કિયા
7. ન ઉન કા જિન પર ગ઼ઝ઼બ (પ્રકોપ) હુઆ ઔર ન બહકે હુઓં કા

==========

તફ઼સીર - સુરતુલ ફ઼ાતિહા

અલ્લાહ કે નામ સે શુરુ જો બહુત મેહરબાન રહમત વાલા,

અલ્લાહ કી તઅરીફ़ ઔર ઉસકે હબીબ પર દરૂદ.

સૂરએ ફ઼ાતિહા કે નામ : ઇસ સૂરત કે કઈ નામ હૈં - ફ઼ાતિહા, ફ઼ાતિહતુલ કિતાબ, ઉમ્મુલ કુરઆન, સૂરતુલ કન્ઝ઼, કાફ઼િયા, વાફ઼િયા, શાફ઼િયા, શિફ઼ા, સબએ મસાની, નૂર, રુકૈયા, સૂરતુલ હમ્દ, સૂરતુલ દુઆ તઅલીમુલ મસઅલા, સૂરતુલ મનાજાત સૂરતુલ તફ़વીદ, સૂરતુલ સવાલ, ઉમ્મુલ કિતાબ, ફ઼ાતિહતુલ કુરઆન, સૂરતુસ સલાત.

ઇસ સૂરત મેં સાત આયતેં, સત્તાઈસ કલિમેં, એક સૌ ચાલીસ અક્ષર હૈં. કોઈ આયત નાસિખ યા મન્સૂખ નહીં.

શાનેં નઝૂલ યાની કિન હાલાત મેં ઉતરી :

યે સૂરત મક્કએ મુકર્રમા યા મદીનએ મુનવ્વરા યા દોનોં જગહ ઉતરી. અમ્ર બિન શર્જીલ કા કહના હૈ કિ નબીયે કરીમ (સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ - ઉન પર અલ્લાહ તઆલા કે દુરુદ ઔર સલામ હોં) ને હઝ઼રત ખદીજા(રદિયલ્લાહો તઆલા અન્હા - ઉનસે અલ્લાહ રાઝ઼ી) સે ફ઼રમાયા - મૈં એક પુકાર સુના કરતા હૂં જિસમેં ઇકરા યાની 'પઢોં' કહા જાતા હૈ. વરકા બિન નોફ઼िલ કો ખબર દી ગઈ, ઉન્હોંને અર્ઝ઼ કિયા - જબ યહ પુકાર આએ, આપ ઇત્મીનાન સે સુનેં. ઇસકે બાદ હઝ઼રત જિબ્રીલ ને ખિદમત મેં હાજિર હોકર અર્ઝ઼ કિયા-ફ઼રમાઇયે: બિસ્મિલ્લાહિર રહમાનિર રહીમ. અલ્હમ્દુ લિલ્લાહે રબ્બિલ આલમીન- યાની અલ્લાહ કે નામ સે શુરુ જો બહુત મેહરબાન, રહમત વાલા, સબ ખૂબિયાં અલ્લાહ કો જો માલિક સારે જહાન વાલોં કા. ઇસસે માલૂમ હોતા હૈ કિ ઉતરને કે હિસાબ સે યે પહલી સૂરત હૈ મગર દૂસરી રિવાયત સે માલૂમ હોતા હૈ કિ પહલે સૂરએ ઇકરા ઉતરી. ઇસ સૂરત મેં સિખાને કે તૌર પર બન્દોં કી ઝ઼બાન મેં કલામ કિયા ગયા હૈ.

નમાઝ઼ મેં ઇસ સૂરત કા પઢના વાજિબ યાની જ઼રુરી હૈ. ઇમામ ઔર અકેલે નમાઝ઼ી કે લિયે તો હકીકત મેં અપની ઝ઼બાન સે, ઔર મુક્તદી કે લિયે ઇમામ કી ઝ઼બાન સે. સહી હદીસ મેં હૈ ઇમામ કા પઢના હી ઉસકે પીછે નમાઝ઼ પઢને વાલે કા પઢના હૈ. કુરઆન શરીફ઼ મેં ઇમામ કે પીછે પઢને વાલે કો ખામોશ રહને ઔર ઇમામ જો પઢે ઉસે સુનેને કા હુક્મ દિયા ગયા હૈ. અલ્લાહ તઆલા ફ઼રમાતા હૈ કિ જબ કુરઆન પઢા જાએ તો ઉસે સુનો ઔર ખામોશ રહો. મુસ્લિમ શરીફ઼ કી હદીસ હૈ કિ જબ ઇમામ કુરઆન પઢે, તુમ ખામોશ રહો. ઔર બહુત સી હદીસોં મેં ભી ઇસી તરહ કી બાત કહી ગઈ હૈ. જનાજે કી નમાઝ઼ મેં દુઆ યાદ ન હો તો દુઆ કી નિયત સે સૂરએ ફ઼ાતિહા પઢને કી ઇજાજ઼ત હૈ. કુરઆન પઢને કી નિયત સે યહ સૂરત નહીં પઢી જા સકતી.

સૂરતુલ ફ઼ાતિહા કી ખૂબિયાં:

હદીસ કી કિતાબોં મેં ઇસ સૂરત કી બહુત સી ખૂબિયાં બયાન કી ગઈ હૈ.

હુઝૂર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ને ફરમાયા તૌરાત વ ઇંજીલ વ જુબૂર મેં ઇસ જૈસી સૂરત નહીં ઉતરી.(તિરમિઝ઼ી)

.

એક ફ઼રિશ્તે ને આસમાન સે ઉતરકર હુઝૂર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ પર સલામ અર્ઝ઼ કિયા ઔર દો ઐસે નૂરોં કી ખૂશખબરી સુનાઈ જો હુઝૂર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ સે પહલે કિસી નબી કો નહીં દિયે ગએ. એક સૂરએ ફ઼ાતિહા દૂસરે સુરએ બક઼ કી આખિરી આયતેં.(મુસ્લિમ શરીફ઼).

સૂરએ ફાતિહા હર બીમારી કે લિએ દવા હૈ. (દારમી) .) .

સૂરએ ફ઼ાતિહા સૌ બાર પઢને કે બાદ જો દુઆ માંગી જાએ, અલ્લાહ તઆલા ઉસે કુબૂલ ફ઼રમાતા હૈ. (દારમી).

ઇસ્તિઆજા: કુરઆન શરીફ઼ પઢને સે પહલે "અઊઝ़ો બિલ્લાહે મિનશ શૈતાનિર રજીમ" (અલ્લાહ કી પનાહ માંગતા હૂં ભગાએ હુએ શૈતાન સે) પઢના પ્યારે નબી કા તરીકા યાની સુન્નત હૈ. (ખાજ઼िન) લેકિન શાગિર્દ અગર ઉસ્તાદ સે પઢતા હો તો ઉસકે લિએ સુન્નત નહીં હૈ. (શામી) નમાઝ઼ મેં ઇમામ ઔર અકેલે નમાઝ઼ી કે લિયે સના યાની સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મા પઢને કે બાદ આહિસ્તા સે "અઊઝ़ો બિલ્લાહે મિનશ શૈતાનિર રજીમ" પઢના સુન્નત હૈં.

તસ્મિયહ: બિસ્મિલ્લાહિર રહમાનિર રહીમ કુરઆને પાક કી આયત હૈ મગર સૂરએ ફ઼ાતિહા યા કિસી ઔર સૂરત કા હિસ્સા નહીં હૈ, ઇસીલિયે નમાઝ઼ મેં જ઼ોર કે સાથ્ ન પઢી જાએ. બુખારી ઔર મુસ્લિમ શરીફ઼ મેં લિખા હૈ કિ પ્યારે નબી હુઝૂર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ઔર હઝ઼રત સિદ્દીક ઔર ફ઼ારૂક (અલ્લાહ ઉનસે રાઝ઼ી) અપની નમાઝ઼ "અલહમ્દોલિલ્લાહેરબ્બિલઆલમીન "યાની સૂરએ ફ઼ાતિહા કી પહલી આયત સે શુરૂ કરતે થે. તરાવીહ (રમઝ઼ાન મેં

રાત કી ખાસ નમાજ) મેં જો ખત્મ કિયા જાતા હૈ ઉસમેં કહીં એક બાર પૂરી બિસ્મિલ્લાહ જ઼ોર સે જ઼રૂર પઢી જાએ તાકિ એક આયત બાકી ન રહ જાએ.

કુરઆન શરીફ઼ કી હર સૂરત બિસ્મિલ્લાહ સે શુરૂ કી જાએ, સિવાય સૂરએ બરાઅત યા સૂરએ તૌબહ કે. સૂરએ નમ્લ મેં સજ્દે કી આયત કે બાદ જો બિસ્મિલ્લાહ આઈ હૈ વહ મુસ્તકિલ આયત નહીં હૈ બલ્કિ આયત કા ટુકડા હૈ. ઇસ આયત કે સાથ જ઼રૂર પઢી જાએગી, આવાજ઼ સે પઢી જાને વાલી નમાજ઼ોં મેં આવાજ઼ કે સાથ ઔર ખામોશી સે પઢી જાને વાલી નમાજ઼ોં મેં ખામોશી સે. હર અચ્છે કામ કી શુરૂઆત બિસ્મિલ્લાહ પઢકર કરના અચ્છી બાત હૈ. બુરે કામ પર બિસ્મિલ્લાહ પઢના મના હૈ.

સૂરએ ફ઼ાતિહા મેં ક્યા ક્યા હૈ?

ઇસ સૂરત મેં અલ્લાહ તઆલા કી તારીફ઼, ઉસકી બડાઈ, ઉસકી રહમત, ઉસકા માલિક હોના, ઉસસે ઇબાદત, અચ્છાઈ, હિદાયત, હર તરહ કી મદદ તલબ કરના, દુઆ માંગને કા તરીકા, અચ્છે લોગોં કી તરહ રહને ઔર બુરે લોગોં સે દૂર રહને, દુનિયા કી જ઼િન્દગી કા ખાતિમા, અચ્છાઈ ઔર બુરાઈ કે હિસાબ કે દિન કા સાફ઼ સાફ઼ બયાન હૈ.

હમ્દ યાનિ અલ્લાહ કી બડાઈ બયાન કરના….

હર કામ કી શુરૂઆત મેં બિસ્મિલ્લાહ કી તરહ અલ્લાહ કી બડાઈ કા બયાન ભી જ઼રૂરી હૈ. કભી અલ્લાહ કી તારીફ઼ ઔર ઉસકી બડાઈ કા બયાન અનિવાર્ય યા વાજિબ હોતા હૈ જૈસે જુમુએ કે ખત્બે મેં, કભી મુસ્તહબ યાની અચ્છા હોતા હૈ જૈસે નિકાહ કે ખુત્બે મેં યા દુઆ મેં યા કિસી અહમ કામ મેં ઔર હર ખાને પીને કે બાદ. કભી સુન્નતે મુઅક્કદા (યાનિ નબી કા વહ તરીકા જિસે અપનાને કી તાકીદ આઈ હો)જૈસે છીંક આને કે બાદ. (તહતાવી)

“રબ્બિલ આલમીન “ (યાનિ માલકિ સારે જહાં વાલોં કા)મેં ઇસ બાત કી તરફ઼ ઇશારા હૈ કિ સારી કાયનાત યા સમસ્ત સૃષ્ટિ અલ્લાહ કી બનાઈ હુઈ હૈ ઔર ઇસમેં જો કુછ હૈ વહ સબ અલ્લાહ હી કી મોહતાજ હૈ. ઔર અલ્લાહ તઆલા હમેશા સે હૈ ઔર હમેશા કે લિયે હૈ, જ઼िન્દગી ઔર મૌત કે જો પૈમાને હમને બના રખે હૈં, અલ્લાહ ઉન સબસે પાક હૈ, વહ કુદરત વાલા હૈ.”રબ્બિલ આલમીન” કે દો શબ્દોં મેં અલ્લાહ સે તઅલ્લુક રખને વાલી હમારી જાનકારી કી સારી મન્જ઼िલેં તય હો ગઈ.

“માલિકે યૌમિદ્દીન” (યાનિ ઇન્સાફ઼ વાલે દિન કા માલિક) મેં યહ બતા દિયા ગયા કિ અલ્લાહ કે સિવા કોઈ ઇબાદત કે લાયક નહીં હૈ ક્યોંકિ સબ ઉસકી મિલ્ક મેં હૈ ઔર જો મમલૂક યાની મિલ્ક મેં હોતા હૈ ઉસે પૂજા નહીં જા સકતા. ઇસી સે માલૂમ હુઆ કિ દુનિયા કર્મ કી ધરતી હૈ ઔર ઇસકે લિયે એક આખિર યાની અન્ત હૈ. દુનિયા કે ખત્મ હોને કે બાદ એક દિન જ઼ા યાની બદલે યા હિસાબ કા હૈ. ઇસસે પુનર્જન્મ કા સિદ્ધાન્ત યા નજ઼રિયા ગલત સાબિત હો ગયા.

“ઇય્યાકા નઅબુદુ” (યાનિ હમ તુઝી કો પૂજેં) અલ્લાહ કી જ઼ાત ઔર ઉસકી ખૂબિયોં કે બયાન કે બાદ યહ ફ઼રમાના ઇશારા કરતા હૈ કિ આદમી કા અકીદા ઉસકે કર્મ સે ઉપર હૈ ઔર ઇબાદત યા પૂજા પાઠ કા કુબૂલ કિયા જાના અકીદે કી અચ્છાઈ પર હૈ. ઇસ આયત મેં મૂર્તિ પૂજા યાનિ શિર્ક કા ભી રદ હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા કે સિવા ઇબાદત કિસી કે લિયે નહીં હો સકતી.

“વઇય્યાકા નસ્તઈન” (યાનિ ઔર તુઝી સે મદદ ચાહેં)મેં યહ સિખાયા ગયા કિ મદદ ચાહના, ચાહે કિસી માધ્યમ યા વાસ્તે સે હો, યા ફિર સીધે સીધે યા ડાયરૈક્ટ, હર તરહ અલ્લાહ તઆલા કે સાથ ખાસ હૈ. સચ્ચા મદદ કરને વાલા વહી હૈ. બાકિ મદદ કે જો જ઼રિયે યા માધ્યમ હૈ વા સબ અલ્લાહ હી કી મદદ કે પ્રતીક યા નિશાન હૈ. બન્દે કો ચાહિયે કિ અપને પૈદા કરને વાલે પર નજ઼ર રખે ઔર હર ચીજ઼ મેં ઉસી કે દસ્તે કુદરત કો કામ કરતા હુઆ

માને. ઇસસે યહ સમઝના કિ અલ્લાહ કે નબિયોં ઔર વલિયોં સે મદદ ચાહના શિર્ક હૈ, ઐસા સમઝના ગલત હૈ ક્યોંકિ જો લોગ અલ્લાહ કે કરીબી ઔર ખાસ બન્દે હૈ ઉનકી ઇમદાદ દર અસ્લ અલ્લાહ હી કી મદદ હૈ. અગર ઇસ આયત કે વો માની હોતે જો વહાબિયોં ને સમઝે તો કુરઆન શરીફ઼ મેં "અઈનૂની બિ કુવ્વતિન" ઔર "ઇસ્તઈનૂ બિસ સબ્રે વસલ્લાહ" ક્યોં આતા, ઔર હદીસોં મેં અલ્લાહ વાલોં સે મદદ ચાહને કી તાલીમ ક્યોં દી જાતી.

"ઇહદિનસ સિરાતલ મુસ્તકીમ" (યાની હમકો સીધા રાસ્તા ચલા) ઇસમેં અલ્લાહ કી ઝાત ઔર ઉસકી ખૂબિયોં કી પહચાન કે બાદ ઉસકી ઇબાદત, ઉસકે બાદ દુઆ કી તાલીમ દી ગઈ હૈ. ઇસસે યહ માલૂમ હુઆ કિ બન્દે કો ઇબાદત કે બાદ દુઆ મેં લગા રહના ચાહિયે. હદીસ શરીફ઼ મેં ભી નમાઝ઼ કે બાદ દુઆ કી તાલીમ દી ગઈ હૈ. (તિબરાની ઔર બેહિકી) સિરાતે મુસ્તકીમ કા મતલબ ઇસ્લામ યા કુરઆન નબીયે કરીમ (અલ્લાહ કે દુરૂદ ઔર સલામ ઉનપર) કા રહન સહન યા હુઝૂર યા હુઝૂર કે ઘર વાલે ઔર સાથી હૈં. ઇસસે સાબિત હોતા હૈ કિ સિરાતે મુસ્તકીમ યાની સીધા રાસ્તા એહલે સુન્નત કા તરીકા હૈ જો નબીયે કરીમ સલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે ઘરાને વાલોં, ઉનકે સાથી ઔર સુન્નત વ કુરઆન ઔર મુસ્લિમ જગત સબકો માનતે હૈં.

"સિરાતલ લઝીના અનઅમ્તા અલૈહિમ" (યાની રાસ્તા ઉનકા જિનપર તુને એહસાન કિયા) યહ પહલે વાલે વાક્ય યા જુમલે કી તફ઼સીલ યાની વિવરણ હૈ કિ સિરાતે મુસ્તકીમ સે મુસલમાનોં કા તરીકા મુરાદ હૈ. ઇસસે બહુત સી બાતોં કા હલ નિકલતા હૈ કિ જિન બાતોં પર બુજુર્ગોં ને અમલ કિયા વહી સીધા રાસ્તા કી તારીફ઼ મેં આતા હૈ.

"ગૈરિલ મગદૂબે અલૈહિમ વલદ દોલ્લીન "(યાની ન ઉનકા જિનપર ગઝ઼બ હુઆ ઔર ન બહકે હુઓ કા) ઇસમેં હિદાયત દી ગઈ હૈ કિ સચ્ચાઈ કી તલાશ કરને વાલોં કો અલ્લાહ કે દુશ્મનોં સે દૂર રહના ચાહિયે ઔર ઉનકે રાસ્તે, રશ્મોં ઔર રહન સહન કે તરીકે સે પરહેઝ઼ રખના ઝ઼રૂરી હૈ. હદીસ કી કિતાબ તિરમિજી મેં આયા હૈ કિ "મગદૂબે અલૈહિમ" યહૂદિયોં ઔર "દોલ્લીન" ઇસાઈયોં કે લિયે આયા હૈ.

સૂરએ ફ઼ાતિહા કે ખત્મ પર "આમીન" કહના સુન્નત યાની નબી કા તરીકા હૈ, "આમીન" કે માની હૈ "ઐસા હી કર" યા "કુબૂલ ફ઼રમા" . યે કુરઆન કા શબ્દ નહીં હૈ. સૂરએ ફ઼ાતિહા નમાઝ઼ મેં પઢી જાને યા નમાઝ઼ કે અલાવા, ઇસકે આખિર મેં આમીન કહના સુન્નત હૈ.

હઝ઼રત ઇમામે અઅઝ઼મ કા મઝ઼હબ યહ હૈ કિ નમાઝ઼ મેં આમીન આહિસ્તા યા ધીમી આવાઝ઼ મેં કહી જાએ.

બિસ્મિલ્લાહિર રહમાનિર રહીમ

સૂરતુલ બકરહ

યહ કુરઆન શરીફ઼ કી દૂસરી સૂરત હૈ. મદીને મેં ઉતરી,

આયતેં: 286 રૂકૂ 40.

સૂરતુલ બકરહ પહલા રૂકૂ

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ ۝

الٓمّٓ ۚ﴿۱﴾ ذٰلِكَ الۡكِتٰبُ لَا رَيۡبَ ۛۚ فِيۡهِ ۛۚ هُدًى لِّلۡمُتَّقِيۡنَ ۙ﴿۲﴾ الَّذِيۡنَ يُؤۡمِنُوۡنَ بِالۡغَيۡبِ وَيُقِيۡمُوۡنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقۡنٰهُمۡ يُنۡفِقُوۡنَ ۙ﴿۳﴾ وَالَّذِيۡنَ يُؤۡمِنُوۡنَ بِمَاۤ اُنۡزِلَ اِلَيۡكَ وَمَاۤ اُنۡزِلَ مِنۡ قَبۡلِكَ ۚ وَ بِالۡاٰخِرَةِ هُمۡ يُوۡقِنُوۡنَ ؕ﴿۴﴾ اُولٰٓئِكَ عَلٰى هُدًى مِّنۡ رَّبِّهِمۡ ۟ وَ اُولٰٓئِكَ هُمُ الۡمُفۡلِحُوۡنَ ۝﴿۵﴾ اِنَّ الَّذِيۡنَ كَفَرُوۡا سَوَآءٌ عَلَيۡهِمۡ ءَاَنۡذَرۡتَهُمۡ اَمۡ لَمۡ تُنۡذِرۡهُمۡ لَا يُؤۡمِنُوۡنَ ۝﴿۶﴾ خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوۡبِهِمۡ وَعَلٰى سَمۡعِهِمۡ ؕ وَعَلٰۤى اَبۡصَارِهِمۡ غِشَاوَةٌ ۫ وَّلَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيۡمٌ ۝﴿۷﴾

અલ્લાહ કે નામ સે શુરૂ જો બહુત મેહરબાન રહમત વાલા(1)

૧. અલિફ઼ લામ મીમ(2)

૨. વહ બુલન્દ રૂત્બા કિતાબ કોઈ શક કી જગહ નહીં(3) ઇસમેં હિદાયત હૈ ડર વાલોં કો,(4)

૩. વો જો બેદેખે ઈમાન લાએં,(5) ઔર નમાજ઼ કાયમ રખેં,(6) ઔર હમારી દી હુઈ રોઝ઼ી મેં સે હમારી રાહ મેં ઉઠાએં(7)

૪. ઔર વો કિ ઈમાન લાએં ઉસ પર જો એ મેહબૂબ તુમ્હારી તરફ઼ ઉતરા ઔર જો તુમ સે પહલે ઉતરા,(8) ઔર આખિરત પર યકીન રખે (9)

૫. વહી લોગ અપને રબ કી તરફ઼ સે હિદાયત પર હૈં ઔર વહી મુરાદ કો પહુંચને વાલે

૬. બેશક વો જિન કી કિસમત મેં કુફ્ર હૈ(10) ઉન્હેં બરાબર હૈ ચાહે તુમ ઉન્હેં ડરાઓ યા ન ડરાઓ વો ઈમાન લાને કે નહીં

૭. અલ્લાહ ને ઉનકે દિલોં પર ઔર કાનોં પર મુહર કર દી ઔર આખોં પર ઘટા ટોપ હૈ(11) ઔર ઉનકે લિયે બડા અઝાબ

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ - પહલા રૂકૂ

1. સૂરએ બકરહ: યહ સૂરત મદીના મેં ઉતરી. હજ़રત ઇબ્ને અબ્બાસ (અલ્લાહ તઆલા ઉનસે રાજ़ી રહે) ને ફ़રમાયા મદીનએ તૈય્યિબહ મેં સબસે પહલે યહી સૂરત ઉતરી, સિવાય આયત "વત્તકૂ યૌમન તુર જઊન" કે કિ નબીયે કરીબ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે આખિરી હજ મેં મક્કએ મુકર્રમા મેં ઉતરી. (ખાજ़िન) ઇસ સૂરત મેં 286 આયતેં, ચાલીસ રૂકૂ, છ: હજ़ાર એક સૌ અક્કીસ કલિમે (શબ્દ) 25500 અક્ષર યાની હુરૂફ़ હૈં.(ખાજ़िન)

પહલે કુરઆન શરીફ़ મેં સૂરતોં કે નામ નહીં લિખે જાતે થે. યહી તરીકા હજ્જાજ બિન યૂસુફ़ે સકફ़ી ને નિકાલા. ઇબ્ને અરબી કા કહના હૈ કિ સૂરએ બકરહ મેં એક હજ़ાર અમ્ર યાની આદેશ, એક હજ़ાર નહી યાની પ્રતિબન્ધ, એક હજ़ાર હુક્મ ઔર એક હજ़ાર ખબરેં હૈં. ઇસે અપનાને મેં બરકત ઔર છોડ દેને મેં મેહરૂમી હૈ. બુરાઈ વાલે જાદૂગર ઇસકી તાસીર બર્દાશ્ત કરને કી તાકત નહીં રખતે. જિસ ઘર મેં યે સૂરત પઢી જાએ, તીન દિન તક સરકશ શૈતાન ઉસ મેં દાખિલ નહીં હો સકતા. મુસ્લિમ શરીફ़ કી હદીસ મેં હૈ કિ શૈતાન ઉસ ઘર સે ભાગતા હૈ જિસ મેં યહ સૂરત પઢી જાય. બેહકી ઔર સઈદ બિન મન્સૂર ને હજ़રત મુગીરા સે રિવાયત કી કિ જો કોઈ સોતે વક્ત સૂરએ બકરહ કી દસ આયતેં પઢેગા, વહ કુરઆન શરીફ़ કો નહીં ભૂલેગા. વો આયતેં યે હૈ: ચાર આયતેં શુરૂ કી ઔર આયતલ કુર્સી ઔર દો ઇસકે બાદ કી ઔર તીન સૂરત કે આખિર કી.

તિબરાની ઔર બેહકી ને હજ़રત ઇબ્ને ઉમર (અલ્લાહ ઉન સે રાજ़ી રહે) સે રિવાયત કી કિ હુજ़ૂર (અલ્લાહ કે દૂરૂદ ઔર સલામ હોં ઉનપર) ને ફ़રમાયા _મૈયત કો દફ્ન કરકે કબ્ર કે સિરહાને સૂરએ બકરહ કી શુરૂ કી આયતેં ઔર પાંવ કી તરફ़ આખિર કી આયતેં પઢો.

શાને નુજ़ૂલ યાની કિન હાલાત મેં ઉતરી:_ અલ્લાહ તઆલા ને અપને હબીબ (અલ્લાહ કે દૂરૂદ ઔર સલામ હોં ઉનપર) સે એક ઐસી કિતાબ ઉતારને કા વાદા ફ़રમાયા થા જો ન પાની સે ધોકર મિટાઈ જા સકે, ન પુરાની હો. જબ કુરઆન શરીફ़ ઉતરા તો ફ़રમાયા "ज़ालિકલ કિતાબુ" કિ વહ કિતાબ જિસકા વાદા થા, યહી હૈ. એક કહના યહ હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ને બની ઇસ્રાઈલ સે એક કિતાબ ઉતારને કા વાદા ફ़રમાયા થા, જબ હુજ़ૂર ને મદીનએ તૈય્યિબહ કો હિજ़રત ફ़રમાઈ જહાં યહૂદી બડી તાદાદ મેં થે તો "અલિફ़, લામ મીમ, ज़ालિકલ કિતાબુ" ઉતાર કર ઉસ વાદે કે પૂરે હોને કી ખબર દી. (ખાજિન)

2. અલિફ़ લામ મીમ:_ સૂરતોં કે શુરૂ મેં જો અલગ સે હુરૂફ़ યા અક્ષર આતે હૈ ઉનકે બારે મેં યહી માનના હૈ કિ અલ્લાહ કે રાજ़ોં મેં સે હૈ ઔર મુતશાબિહાત યાની રહસ્યમય ભી. ઉનકા મતલબ અલ્લાહ ઔર રસૂલ જાનેં. હમ ઉસકે સચ્ચે હોને પર ઈમાન લાતે

3. ઇસલિયે કિ શક ઉસમેં હોતા હૈ જિસકા સૂબૂત યા દલીલ યા પ્રમાણ ન હો. કુરઆન શરીફ़ ઐસે ખુલે ઔર તાકત વાલે સુબૂત યા પ્રમાણ રખતા હૈ જો જાનકાર ઔર ઇન્સાફ વાલે આદમી કો ઇસકે કિતાબે ઇલાહી ઔર સચ હોને કે યકીન પર મજ़બૂત કરતે હૈં. તો યહ કિતાબ કિસી તરહ શક કે કાબિલ નહીં, જિસ તરહ અન્ધે કે ઇન્કાર સે સૂરજ કા વુજૂદ યા અસ્તિત્વ સંદિગ્ધ યા શુબહ વાલા નહીં હોતા, ઐસે હી દુશ્મની રખને વાલે કાલે દિલ કે ઇન્કાર સે યહ કિતાબ શુબહ વાલી નહીં હો સકતી.

4. "હુદલ લિલ મુત્તકીન" (યાનિ ઇસમેં હિદાયત હૈ ડર વાલોં કો) હાલાંકિ કુરઆન શરીફ़ કી હિદાયત યા માર્ગદર્શન હર પઢને વાલે કે લિયે આમ હૈ, ચાહે વહ મૂમિન યાની ઈમાન વાલા હો યા કાફ़िર, જૈસા કિ દૂસરી આયત મેં ફ़રમાયા "હુદલ લિન નાસે" યાની "હિદાયત સારે ઇન્સાનોં કે લિયે" લેકિન ચૂંકિ ઇસકા ફ़ાયદા અલ્લાહ સે ડરને વાલોં યા એહલે તકવા કો હોતા હૈ ઇસીલિયે ફ़રમાયા ગયા _હિદાયત ડરવાલોં કો. જૈસે કહતે હૈં

બારિશ હરિયાલી કે લિયે હૈ યાની ફ़ાયદા ઇસસે હરિયાલી કા હી હોતા હૈ હાલાંકિ યહ બરસતી ઊસર ઔર બંજર ज़मीन પર ભી હૈ.

"તકવા" કે કઈ માની આતે હૈં, નફ્સ યા અન્ત:કરણ કો ડર વાલી ચીજ़ સે બચાના તકવા કહલાતા હૈ. શરીઅત કી ભાષા મેં તકવા કહતે હૈં અપને આપકો ગુનાહોં ઔર ઉન ચીજ़ોં સે બચાના જિન્હેં અપનાને સે અલ્લાહ તઆલા ને મના ફ़રમાયા હૈં. હज़रત ઇબ્ને અબ્બાસ (અલ્લાહ ઉન સે રાज़ી રહે) ને ફ़રમાયા મુત્તકી યા અલ્લાહ સે ડરને વાલા વહ હૈ જો અલ્લાહ કે અલાવા કિસી કી ઇબાદત ઔર બડે ગુનાહોં ઔર બુરી બાતોં સે બચા રહે. દૂસરોં ને કહા હૈ મુત્તકી અપને આપ કો દૂસરોં સે બેહતર ન સમઝે. કુછ કહતે હૈં તકવા હરામ યા વર્જિત ચીજ़ોં કા છોડના ઔર અલ્લાહ કે આદેશોં યા એહકામાત કા અદા કરના હૈ. ઔરોં કે અનુસાર આદેશોં કે પાલન પર ડટે રહના ઔર તાઅત પર ગુરૂર સે બચના તકવા હૈ. કુછ કા કહના હૈ કિ તેરા રબ તુઝે વહાં ન પાએ જહાં ઉસને મના ફ़રમાયા હૈ. એક કથન યહ ભી હૈ કિ તકવા હુज़ૂર (અલ્લાહ કે દૂરૂદ ઔર સલામ હોં ઉનપર) ઔર ઉનકે સાથી સહાબા (અલ્લાહ ઉન સે રાज़ી રહે) કે રાસ્તે પર ચલને કા નામ હૈ.(ખાज़िન)

યહ તમામ માની એક દૂસરે સે જુડે હૈં.

તકવા કે દર્જે બહુત હૈં_ આમ આદમી કા તકવા ઈમાન લાકર કુફ્ર સે બચના, ઉનસે ઊપર કે દર્જે કે આદિમયોં કા તકવા ઉન બાતોં પર અમલ કરના જિનકા અલ્લાહ ને હુક્મ દિયા હૈ ઔર ઉન બાતોં સે દૂર રહના જિનસે અલ્લાહ ને મના કિયા હૈ. ખવાસ યાની વિશેષ દર્જે કે આદમિયોં કા તકવા એસી હર ચીજ़ કા છોડના હૈ જો અલ્લાહ તઆલા સે દૂર કર દે યા ઉસે ભુલા દે.(જુમલ) ઇમામ અહમદ રज़ા ખાં, મુહદ્દિસ _એ બરેલવી (અલ્લાહ કી રહમત હો ઉનપર)ને ફ़રમાયા _ તકવા સાત તરહ કા હૈ.

(1) કુફ્ર સે બચના, યહ અલ્લાહ તઆલા કી મેહરબાની સે હર મુસલમાન કો હાસિલ હૈ

(2) બદ_મજ़હબી યા અધર્મ સે બચના _ યહ હર સુન્ની કો નસીબ હૈ,

(3) હર બડે ગુનાહ સે બચના

(4) છોટે ગુનાહ સે ભી દૂર રહના

(5) જિન બાતોં કી અચ્છાઈ મેં શક યા સંદેહ હો ઉનસે બચના

(6) શહવત યાની વાસના સે બચના

(7) ગૈર કી તરફ़ ખિંચને સે અપને આપ કો રોકના. યહ બહુત હી વિશેષ આદમિયોં કા દર્જા હૈ. કુરઆન શરીફ़ ઇન સાતોં મરતબોં યા શ્રેણિયોં કે લિયે હિદાયત હૈ.

(5) "અલ લज़ીના યૂમિનૂના બિલ ગૈબ" (યાની વો જો બે દેખે ઈમાન લાએં) સે લેકર "મુફ़્લિહૂન" (યાની વહી મુરાદ કો પહુંચને વાલે) તક કી આયતેં સચ્ચે દિલ સે ઈમાન લાને ઔર ઉસ ઈમાન કો સંભાલ કર રખને વાલોં કે બારે મેં હૈં. યાની ઉન લોગોં કે હક મેં જો અન્દર બાહર દોનોં સે ઈમાનદાર હૈં. ઇસકે બાદ જો આયતેં ખુલે કાફ़िરોં કે બારે મેં હૈં જો અન્દર બાહર દોનોં તરહ સે કાફ़िર હૈં. ઇસકે બાદ "વ મિનન નાસે" (યાની ઔર કુછ કહતે હૈં) સે તેરહ આયતેં મુનાફ़िકોં કે બારે મેં હૈં જો અન્દર સે કાફ़िર હૈં ઔર બાહર સે અપને આપકો મુસલમાન ज़ાહિર કરતે હૈં. (જુમલ) "ગૈબ" વહ હૈ જો હવાસ યાની ઇન્દ્રિયોં ઔર અક્લ સે માલૂમ ન હો સકે. ઇસકી દો કિસમેં હૈં _ એક વો જિસપર કોઈ દલીલ યા પ્રમાણ ન હો, યહ ઇલ્મે ગૈબ યાની અજ્ઞાત કી જાનકારી જાતી યા વ્યક્તિગત હૈ ઔર યહી મતલબ નિકલતા હૈ આયત "ઇન્દહૂ મફ़ાતિહુલ ગૈબે લા યાલમુહા ઇલ્લા હૂ" (ઔર અલ્લાહ કે પાસ હી અજ્ઞાત કી કુંજી હૈ), ઔર અજ્ઞાત કી જાનકારી ઉસકે અલાવા કિસી કો નહીં) મેં ઔર ઉન સારી આયતોં મેં જિનમેં અલ્લાહ કે

સિવા કિસી કો ભી અજ્ઞાત કી જાનકારી ન હોને કી બાત કહી ગઈ હૈ. ઇસ કિસ્મ કા ઇલ્મેં ગૈબ યાની જ્ઞાતી જિસ પર કોઈ દલીલ યા પ્રમાણ ન હો, અલ્લાહ તઆલા કે સાથ વિશેષ યા ખાસ હૈ.

ગૈબ કી દૂસરી કિસ્મ વહ હૈ જિસ પર દલીલ યા પ્રમાણ હો જૈસે દુનિયા ઔર ઇસકે અન્દર જો ચીજેં હૈં ઉનકો દેખતે હુએ અલ્લાહ પર ઈમાન લાના, જિસને યે સબ ચીજેં બનાઈ હૈં, ઇસી કિસ્મ કે તહત આતા હૈ કયામત યા પ્રલય કે દિન કા હાલ, હિસાબ વાલે દિન અચ્છે ઔર બુરે કામોં કા બદલા ઇત્યાદિ કી જાનકારી, જિસ પર દલીલેં યા પ્રમાણ મૌજૂદ હૈં ઔર જો જાનકારી અલ્લાહ તઆલા કે બતાએ સે મિલતી હૈ. ઇસ દૂસરે કિસ્મ કે ગૈબ, જિસકા તઅલ્લુક ઈમાન સે હૈ, કી જાનકારી ઔર યકીન હર ઈમાન વાલે કો હાસિલ હૈ, અગર ન હો તો વહ આદમી મૂમિન હી ન હો.

અલ્લાહ તઆલા અપને કરીબી ચહીતે બન્દોં, નબિયોં ઔર વલિયોં પર જો ગૈબ કે દરવાજે ખોલતા હૈ વહ ઇસી કિસ્મ કા ગૈબ હૈ. ગૈબ કી તફ્સીર યા વ્યાખ્યા મેં એક કથન યહ ભી હૈ કિ ગૈબ સે કલ્બ યાની દિલ મુરાદ હૈ. ઉસ સૂરત મેં માની યે હોંગે કિ વો દિલ સે ઈમાન લાએં.(જુમલ)

ઈમાન : જિન ચીજોં કે બારે મેં હિદાયત ઔર યકીન સે માલૂમ હૈ કિ યે દીને મુહમ્મદી સે હૈં, ઉન સબકો માનને ઔર દિલ સે તસ્દીક યા પુષ્ટિ કરને ઔર જબાન સે ઇકરાર કરને કા નામ સહી ઈમાન હૈ. કર્મ યા અમલ ઈમાન મેં દાખિલ નહીં ઇસીલિયે "યૂમિનૂના બિલ ગૈબે" કે બાદ "યુકીમૂનસ સલાત" (ઔર નમાજ કાયમ રખેં) ફ્રમાયા ગયા.

(6) નમાજ કે કાયમ રખને સે યે મુરાદ હૈ કિ ઇસપર સદા અમલ કરતે હૈં ઔર ઠીક વક્તોં પર પૂરી પાબન્દી કે સાથ સભી અરકાન યાની સંસ્કારોં કે સાથ નમાજ કી અદાયગી કરતે હૈં ઔર ફ્રર્જ, સુન્નત ઔર મુસ્તહબ અરકાન કી હિફ્રાજત કરતે હૈ, કિસી મેં કોઈ રૂકાવટ નહીં આને દેતે. જો બાતેં નમાજ કો ખરાબ કરતી હૈં ઉન કા પૂરા પૂરા ધ્યાન રખતે હૈં ઔર જૈસી નમાજ પઢને કા હુક્મ હુઆ હૈ વૈસી નમાજ અદા કરતે હૈં.

નમાજ કે સંસ્કાર : નમાજ કે હુકૂક યા સંસ્કાર દો તરહ કે હૈં એક જાહિરી, યે વો હૈં જો અભી અભી ઉપર બતાએ ગએ. દૂસરે બાતિની, યાની આંતરિક, પૂરી યકસૂઈ યા એકાગ્રતા, દિલ કો હર તરફ્ સે ફેરકર સિર્ફ અપને પૈદા કરને વાલે કી તરફ્ લગા દેના ઔર દિલ કી ગહરાઈયોં સે અપને રબ કી તારીફ્ યા સ્તુતિ ઔર ઉસસે પ્રાર્થના કરના.

(7) અલ્લાહ કી રાહ મેં ખર્ચ કરને કા મતલબ યા જકાત હૈ, જૈસા દૂસરી જગહ ફ્રમાયા "યુકીમૂનસ સલાતા વ યૂતૂનજ જકાતા" (યાની નમાજ કાયમ કરતે હૈં ઔર જકાત અદા કરતે હૈ), યા હર તરહ કા દાન પુણ્ય મુરાદ હૈ ચાહે ફ્રર્જ હો યા વાજિબ, જૈસે જકાત, ભેંટ, અપની ઔર અપને ઘર વાલોં કી ગુજર બસર કા પ્રબન્ધ. જો કરીબી લોગ ઇસ દુનિયા સે જા ચુકે હૈં ઉનકી આત્મા કી શાન્તિ કે લિયે દાન કરના ભી ઇસમેં આ સકતા હૈ. બગદાદ વાલે પીર હુજૂર ગૌસે આજમ કી ગ્યારહવીં કી નિયાજ, ફ્રાતિહા, તીજા ચાલીસવાં વગૈરહ ભી ઇસમેં દાખિલ હૈં કિ યે સબ અતિરિક્ત દાન હૈં. કુરઆન શરીફ્ કા પઢના ઔર કલિમા પઢના નેકી કે સાથ અતિરિક્ત નેકી મિલાકર અજ્ર ઔર સવાબ બઢાતા હૈ.

કુરઆન શરીફ્ મેં ઇસ તરફ્ જરૂર ઇશારા કિયા ગયા હૈ કિ અલ્લાહ કી રાહ મેં ખર્ચ કરતે વક્ત, ચાહે અપને લિયે હો યા અપને કરીબી લોગોં કે લિયે, ઉસમેં બીચ કા રાસ્તા અપનાયા જાએ, યાની ન બહુત કમ, ન બહુત જ્યાદા.

"રજકનાહુમ" (ઔર હમારી દી હુઈ રોજી મેં સે) મેં યહ સ્પષ્ટ કર દિયા ગયા હૈ કિ માલ તુમ્હારા પૈદા કિયા હુઆ નહીં, બલ્કિ હમારા દિયા હુઆ હૈ. ઇસકો અગર હમારે હુક્મ સે હમારી રાહ મેં ખર્ચ ન કરો તો તુમ બહુત હી કંજૂસ હો ઔર યે કંજૂસી બહુત હી બુરી હૈ.

(8) ઇસ આયત મેં કિતાબ વાલોં સે વો ઈમાન વાલે મુરાદ હૈં જો અપની કિતાબ ઔર સારી પિછલી કિતાબોં ઔર નબિયોં (અલ્લાહ કે દુરૂદ ઔર સલામ હોં ઉનપર) પર ભેજે ગએ અલ્લાહ કે આદેશોં પર ભી ઈમાન લાએ ઔર કુરઆન શરીફ પર ભી. ઔર "મા ઉન્જિલા ઇલૈકા" (જો તુમ્હારી તરફ઼ ઉતરા) સે તમામ કુરઆન શરીફ઼ ઔર સારી શરીઅત મુરાદ હૈ. (જુમલ)

જિસ તરહ કુરઆન શરીફ઼ પર ઈમાન લાના હર મુસલમાન કે લિયે જ઼રૂરી હૈ ઉસી તરહ પિછલી આસમાની કિતાબોં પર ઈમાન લાના ભી અનિવાર્ય હૈ જો અલ્લાહ તઆલા ને હુજ઼ૂર (અલ્લાહ કે દુરૂદ ઔર સલામ હો ઉનપર) સે પહલે નબિયોં પર ઉતારીં. અલબત્તા ઉન કિતાબોં કે જો અહકામ યા આદેશ હમારી શરીઅત મેં મન્સૂખ યા સ્થગિત કર દિયે ગએ ઉન પર અમલ કરના દુરૂસ્ત નહીં, મગર ઈમાન રખના જ઼રૂરી હૈ. જૈસે પિછલી શરીઅતોં મેં બૈતુલ મકદિસ કિબલા થા, ઇસપર ઈમાન લાના તો હમારે લિયે જ઼રૂરી હૈ મગર અમલ યાની નમાજ઼ મેં બૈતુલ મકદિસ કી તરફ઼ મુંહ કરના જાયજ઼ નહીં, યહ હુક્મ ઉઠા લિયા ગયા. કુરઆન શરીફ઼ સે પહલે જો કુછ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ઼ સે ઉસકે નબિયોં પર ઉતરા ઉન સબ પર સામૂહિક રૂપ સે ઈમાન લાના ફ઼ર્જ઼ ઐન ઔર કુરઆન શરીફ઼ મેં જો કુછ હૈ ઉસ પર ઈમાન લાના ફ઼ર્જ઼ કિફ઼ાયા હૈ, ઇસીલિયે આમ આદમી પર કુરઆન શરીફ઼ કી તફ઼સીલાત કી જાનકારી ફ઼ર્જ઼ નહીં જબકિ કુરઆન શરીફ઼ કે જાનકાર મૌજૂદ હોં જિન્હોંને કુરઆન કે જ્ઞાન કો હાસિલ કરને મેં પૂરી મેહનત કી હો.

(9) યાની દૂસરી દુનિયા ઔર જો કુછ ઉસમેં હૈ, અચ્છાઇયોં ઔર બુરાઇયોં કા હિસાબ વગૈરહ સબ પર ઐસા યકીન ઔર ઇત્મીનાન રખતે હૈં કિ જ઼રા શક ઔર શુબહ નહીં, ઇસમેં અહલે કિતાબ (ઈસાઈ ઔર યહૂદી) ઔર કાફ़िરોં વગૈરહ સે બેજ઼ારી હૈ જો આખિરત યાની દૂસરી દુનિયા કે બારે મેં ગલત વિચાર રખતે હૈં.

(10) અલ્લાહ વાલોં કે બાદ, અલ્લાહ કે દુશ્મનોં કા બયાન ફ઼રમાના હિદાયત કે લિયે હૈ કિ ઇસ મુકાબલે સે હર એક કો અપને કિરદાર કી હકીકત ઔર ઉસકે નતીજોં યા પરિણામ પર નજ઼ર હો જાએ.

યહ આયત અબૂ જહલ, અબૂ લહબ વગૈરહ કાફ़िરોં કે બારે મેં ઉતરી જો અલ્લાહ કે ઇલ્મ કે તહત ઈમાન સે મેહરૂમ હૈં, ઇસી લિયે ઉનકે બારે મેં અલ્લાહ તઆલા કી મુખાલિફ़ત યા દુશ્મની સે ડરાના યા ન ડરાના દોનોં બરાબર હૈં, ઉન્હેં ફ़ાયદા ન હોગા. મગર હુજ઼ૂર કી કોશિશ બેકાર નહીં ક્યોંકિ રસૂલ કા કામ સિર્ફ़ સચ્ચાઈ કા રાસ્તા દિખાના ઔર અચ્છાઈ કી તરફ઼ બુલાના હૈ. કિતને લોગ સચ્ચાઈ કો અપનાતે હૈ ઔર કિતને નહીં, યહ રસૂલ કી જવાબદારી નહીં હૈ, અગર કૌમ હિદાયત કુબૂલ ન કરે તબ ભી હિદાયત દેને વાલે કો હિદાયત કા પુણ્ય યા સવાબ મિલેગા હી.

ઇસ આયત મેં હુજ઼ૂર (અલ્લાહ કે દુરૂદ વ સલામ હો ઉનપર) કી તસલ્લી કી બાત હૈ કિ કાફ़िરોં કે ઈમાન ન લાને સે આપ દુખી ન હોં, આપ કી તબલીગ યા પ્રચાર કી કોશિશ પૂરી હૈ, ઇસકા અચ્છા બદલા મિલેગા. મેહરૂમ તો યે બદનસીબ હૈ જિન્હોંને આપકી બાત ન માની.

કુફ़્ર કે માની : અલ્લાહ તઆલા કી જ઼ાત યા ઉસકે એક હોને યા કિસી કે નબી હોને યા દીન કી જ઼રૂરતોં મેં સે કિસી એક કા ઇન્કાર કરના યા કોઈ ઐસા કામ જો શરીઅત સે મુંહ ફેરને કા સુબૂત હો, કુફ઼્ર હૈ.

(11) ઇસ સારે મજ઼મૂન કા સાર યહ હૈ કિ કાફ़िર ગુમરાહી મેં ઐસે ડૂબે હુએ હૈં કિ સચ્ચાઈ કે દેખને, સુનને, સમઝને સે ઇસ તરહ મેહરૂમ હો ગએ જૈસે કિસી કે દિલ ઔર કાનોં પર મુહર લગી હો ઔર આંખોં પર પર્દા પડા હુઆ હો. ઇસ આયત સે માલૂમ હુઆ કિ બન્દોં કે કર્મ ભી અલ્લાહ કી કુદરત કે તહત હૈં.

સૂરએ બકરહ _ દૂસરા રૂકૂ

وَمِنَ النَّاسِ مَنۡ يَّقُوۡلُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَ بِالۡيَوۡمِ الۡاٰخِرِ وَمَا هُمۡ بِمُؤۡمِنِيۡنَ ۘ﴿۸﴾ يُخٰدِعُوۡنَ اللّٰهَ وَالَّذِيۡنَ
اٰمَنُوۡا ۚ وَمَا يَخۡدَعُوۡنَ اِلَّاۤ اَنۡفُسَهُمۡ وَمَا يَشۡعُرُوۡنَ ؕ﴿۹﴾ فِىۡ قُلُوۡبِهِمۡ مَّرَضٌ ۙ فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا ۚ
وَلَهُمۡ عَذَابٌ اَلِيۡمٌ ۢ بِمَا كَانُوۡا يَكۡذِبُوۡنَ ﴿۱۰﴾ وَ اِذَا قِيۡلَ لَهُمۡ لَا تُفۡسِدُوۡا فِى الۡاَرۡضِ ۙ قَالُوۡۤا اِنَّمَا
نَحۡنُ مُصۡلِحُوۡنَ ﴿۱۱﴾ اَلَاۤ اِنَّهُمۡ هُمُ الۡمُفۡسِدُوۡنَ وَلٰكِنۡ لَّا يَشۡعُرُوۡنَ ﴿۱۲﴾ وَ اِذَا قِيۡلَ لَهُمۡ اٰمِنُوۡا كَمَاۤ
اٰمَنَ النَّاسُ قَالُوۡۤا اَنُؤۡمِنُ كَمَاۤ اٰمَنَ السُّفَهَآءُ ؕ اَلَاۤ اِنَّهُمۡ هُمُ السُّفَهَآءُ وَلٰكِنۡ لَّا يَعۡلَمُوۡنَ ﴿۱۳﴾ وَ اِذَا
لَقُوا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡا قَالُوۡۤا اٰمَنَّا ۚ وَ اِذَا خَلَوۡا اِلٰى شَيٰطِيۡنِهِمۡ ۙ قَالُوۡۤا اِنَّا مَعَكُمۡ ۙ اِنَّمَا نَحۡنُ
مُسۡتَهۡزِءُوۡنَ ﴿۱۴﴾ اَللّٰهُ يَسۡتَهۡزِئُ بِهِمۡ وَيَمُدُّهُمۡ فِىۡ طُغۡيَانِهِمۡ يَعۡمَهُوۡنَ ﴿۱۵﴾ اُولٰٓئِكَ الَّذِيۡنَ اشۡتَرَوُا
الضَّلٰلَةَ بِالۡهُدٰى ۪ فَمَا رَبِحَتۡ تِّجَارَتُهُمۡ وَمَا كَانُوۡا مُهۡتَدِيۡنَ ﴿۱۶﴾ مَثَلُهُمۡ كَمَثَلِ الَّذِى اسۡتَوۡقَدَ
نَارًا ۚ فَلَمَّاۤ اَضَآءَتۡ مَا حَوۡلَهٗ ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُوۡرِهِمۡ وَتَرَكَهُمۡ فِىۡ ظُلُمٰتٍ لَّا يُبۡصِرُوۡنَ ﴿۱۷﴾ صُمٌّۢ بُكۡمٌ
عُمۡىٌ فَهُمۡ لَا يَرۡجِعُوۡنَ ﴿۱۸﴾ اَوۡ كَصَيِّبٍ مِّنَ السَّمَآءِ فِيۡهِ ظُلُمٰتٌ وَّ رَعۡدٌ وَّ بَرۡقٌ ۚ يَجۡعَلُوۡنَ
اَصَابِعَهُمۡ فِىۡۤ اٰذَانِهِمۡ مِّنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الۡمَوۡتِ ؕ وَاللّٰهُ مُحِيۡطٌۢ بِالۡكٰفِرِيۡنَ ﴿۱۹﴾ يَكَادُ الۡبَرۡقُ يَخۡطَفُ
اَبۡصَارَهُمۡ ؕ كُلَّمَاۤ اَضَآءَ لَهُمۡ مَّشَوۡا فِيۡهِ ۙ وَ اِذَاۤ اَظۡلَمَ عَلَيۡهِمۡ قَامُوۡا ؕ وَلَوۡ شَآءَ اللّٰهُ لَذَهَبَ
بِسَمۡعِهِمۡ وَاَبۡصَارِهِمۡ ؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىۡءٍ قَدِيۡرٌ ﴿۲۰﴾

૮. ઔર કુછ લોગ કહતે હૈં(1) કિ હમ અલ્લાહ ઔર પિછલે દીન પર ઈમાન લાએ ઔર વો ઈમાન વાલે નહીં

૯. ધોખા દિયા ચાહતે હૈં અલ્લાહ ઔર ઈમાન વાલોં કો(2) ઔર હકીકત મેં ધોખા નહીં દેતે મગર અપની જાનોં કો ઔર ઉન્હેં શઉર (યા આભાસ) નહીં

૧૦. ઉનકે દિલોં મેં બીમારી હૈ (3)તો અલ્લાહ ને ઉનકી બીમારી ઔર બઢાઈ ઔર ઉનકે લિયે દર્દનાક અઝાબ હૈ બદલા ઉનકે ઝૂઠ કા(4)

૧૧. ઔર જો ઉનસે કહા જાએ ज़मીન મેં ફ़સાદ ન કરો (5)તો કહતે હૈં હમ તો સંવારને વાલે હૈં,

૧૨. સુનતા હૈ| વહી ફ़સાદી હૈં મગર ઉન્હેં શઉર નહીં,

૧૩. ઔર જબ ઉનસે કહા જાએ ઈમાન લાઓ જૈસે ઔર લોગ ઈમાન લાએ હૈં(6) તો કહેં ક્યા હમ મૂર્ખોં કી તરહ ઈમાન લાએં(7)સુનતા હૈ | વહી મૂર્ખ હૈં મગર જાનતે નહીં (8)

૧૪. ઔર જબ ઈમાન વાલોં સે મિલેં તો કહેં હમ ઈમાન લાએ ઔર જબ અપને શૈતાનોં કે પાસ અકેલે હોં(9) તો કહેં હમ તુમ્હારે સાથ હૈં, હમ તો યૂં હી હંસી કરતે હૈં (10)

૧૫. અલ્લાહ ઉનસે ઇસ્તહ્ઝા ફ़રમાતા હૈ (અપની શાન કે મુતાબિક)(11) ઔર ઉન્હેં ઢીલ દેતા હૈ કિ અપની સરકશી મેં ભટકતે રહેં.

૧૬. યે વો લોગ હૈં જિન્હોંને હિદાયત કે બદલે ગુમરાહી ખરીદી(12) તો ઉનકા સૌદા કુછ નફ़ા ન લાયા ઔર વો સૌદે કી રાહ જાનતે હી ન થે(13)

૧૭. ઉનકી કહાવત ઉસકી તરહ હૈ જિસને આગ રૌશન કી તો જબ ઉસસે આસપાસ સબ જગમગા ઉઠા, અલ્લાહ ઉનકા નૂર લે ગયા ઔર ઉન્હેં અંધેરિયોં મેં છોડ દિયા કિ કુછ નહીં સૂઝતા (14)

૧૮. બહરે, ગૂંગે, અન્ધે, તો વો ફ઼िર આને વાલે નહીં

૧૯. યા જૈસે આસમાન સે ઉતરતા પાની કિ ઉસમેં અંધેરિયાં હૈં ઔર ગરજ ઔર ચમક(15) અપને કાનોં મેં ઉંગલિયાં ઠૂંસ રહે હૈં,કડક કે કારણ મૌત કે ડર સે(16) ઔર અલ્લાહ કાફ़िરોં કો ઘેરે હુએ હૈ(17)

૨૦. બિજલી યૂં હી માલૂમ હોતી હૈ કિ ઉનકી નિગાહેં ઉચક લે જાએગી(18) જબ કુછ ચમક હુઈ ઉસ મેં ચલને લગે(19) ઔર જબ અંધેરા હુઆ, ખડે રહ ગએ ઔર અલ્લાહ ચાહતા તો ઉનકે કાન ઔર આંખેં લે જાતા(20) બેશક અલ્લાહ સબકુછ કર સકતા હૈં(21)

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ _ દૂસરા રૂકૂ

1. ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ હિદાયત કી રાહેં ઉનકે લિએ પહલે હી બન્દ ન થીં કિ બહાને કી ગુંજાયશ હોતી. બલ્કિ ઉનકે કુફ़્ર, દુશ્મની ઔર સરકશી વ બેદીની, સત્ય કે વિરોધ ઔર નબિયોં સે દુશ્મની કા યહ અંજામ હૈ જૈસે કોઈ આદમી ડાક્ટર કા વિરોધ કરેં ઔર ઉસકે લિયે દવા સે ફ़ાયદે કી સૂરત ન રહે તો વહ ખુદ હી અપની દુર્દશા કા જ઼िમ્મેદાર ઠહરેગા.

2. યહાં સે તેરહ આયતેં મુનાફ़िકોં (દોગલી પ્રવૃત્તિ વાલોં) કે લિયે ઉતરીં જો અન્દર સે કાફ़िર થે ઔર અપને આપ કો મુસલમાન ज़ાહિર કરતે થે. અલ્લાહ તઆલા ને ફ़રમાયા “માહુમ બિમૂમિનીન” વો ઈમાન વાલે નહીં યાની કલિમા પઢના, ઇસ્લામ કા દાવા કરના, નમાજ़ રોज़े અદા કરના મૂમિન હોને કે લિયે કાફ़ી નહીં, જબ તક દિલોં મેં તસ્દીક ન હો. ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ જિતને फ़िરકે (સમુદાય) ઈમાન કા દાવા કરતે હૈં ઔર કુફ़્ર કા અકીદા રખતે હૈં સબ કા યહી હુક્મ હૈ કિ કાફ़िર ઇસ્લામ સે બાહર હૈં.શરીઅત મેં એસોં કો મુનાફ़िક કહતે હૈં. ઉનકા નુકસાન ખુલે કાફ़िરોં સે જ્યાદા હૈ. મિનન નાસ (કુછ લોગ) ફ़રમાને મેં યહ ઇશારા હૈ કિ યહ ગિરોહ બેહતર ગુણોં ઔર ઇન્સાની કમાલ સે એસા ખાલી હૈ કિ ઇસકા ज़िક્ર કિસી વસ્ફ़ (પ્રશંસા) ઔર ખૂબી કે સાથ નહીં કિયા જાતા, યૂં કહા જાતા હૈ કિ વો ભી આદમી હૈં. ઇસ સે માલૂમ હુઆ કિ કિસી કો બશર કહને મેં ઉસકે ફ़ज़ાઇલ ઔર કમાલાત (વિશેષ ગુણોં) કે ઇન્કાર કા પહલૂ નિકલતા હૈ. ઇસલિયે કુરઆન મેં જગહ જગહ નબિયોં કો બશર કહને વાલોં કો કાફ़िર કહા ગયા ઔર વાસ્તવ મેં નબિયોં કી શાન મેં એસા શબ્દ અદબ સે દૂર ઔર કાફ़िરોં કા તરીકા હૈ. કુછ તફ़સીર કરને વાલોં ને ફ़રમાયા કિ મિનન નાસ (કુછ લોગોં) મેં સુનને વાલોં કો આશ્ચર્ય દિલાને કે લિયે ફ़રમાયા ધોખેબાज़, મક્કાર ઔર એસે મહામૂર્ખ ભી આદમિયોં મેં હૈં.

3. અલ્લાહ તઆલા ઇસસે પાક હૈ કિ ઉસકો કોઈ ધોખા દે સકે. વહ છુપે રહસ્યોં કા જાનને વાલા હૈ. મતલબ યહ કિ મુનાફ़िક અપને ગુમાન મેં ખુદા કો ધોખા દેના ચાહતે હૈં યા યહ કિ ખુદા કો ધોખા દેના યહી હૈ કિ રસૂલ અલૈહિસ્સલામ કો ધોખા દેના ચાહેં ક્યોંકિ વહ ઉસકે ખલીફ़ા હૈં, ઔર અલ્લાહ તઆલા ને અપને હબીબ કો રહસ્યોં (છુપી બાતોં) કા ઇલ્મ દિયા હૈ, વહ ઉન દોગલોં યાનિ મુનાફ़िકોં કે છુપે કુફ़્ર કે જાનકાર હૈં ઔર મુસલમાન ઉનકે બતાએ સે બાખબર, તો ઉન અધર્મિયોં કા ધોખા ન ખુદા પર ચલે ન રસૂલ પર, ન ઈમાન વાલોં પર, બલ્કિ હકીકત મેં વો અપની જાનોં કો ધોખા દે રહ હૈં. ઇસ

આયત સે માલૂમ હુઆ કિ તકૈય્યા (દિલોં મેં કુછ ઔર ज़ાહિર કુછ) બડા એબ હૈ. જિસ ધર્મ કી બુનિયાદ તકૈય્યા પર હો, વો ઝૂઠા હૈ. તકૈય્યા વાલે કા હાલ ભરોસે કે કાબિલ નહીં હોતા, તૌબહ ઇત્મીનાન કે કાબિલ નહીં હોતી, ઇસલિયે પઢે લિખોં ને ફ़રમાયા હૈ “લા તુકબલો તૌબતુજ़ ज़िન્દીક યાની અધર્મી કી તૌબહ કબુલ કિયે જાને કે કાબિલ નહીં.

4. બુરે અકીદે કો દિલ કી બીમારી બતાયા ગયા હૈ. માલૂમ હુઆ કિ બુરા અકીદા રૂહાની ज़िન્દગી કે લિયે હાનિકારક હૈ. ઇસ આયત સે સાબિત હુઆ કિ ઝૂઠ હરામ હૈ, ઉસપર ભારી અજાબ દિયા જાતા હૈ.

5. કાફ़िरों से मेल जोल, उनकी खातिर दीन में कतर ब्यौंत और असत्य पर चलने वालों की खुशामद और चापलूसी और उनकी खुशी के लिये सुलह कुल्ली (यानी सब चलता है) बन जाना और सच्चाई से दूर रहना, मुनाफ़िक की पहचान और हराम है. इसी को मुनाफ़िकों का फ़साद फ़रमाया है कि जिस जल्से में गऐ, वैसे ही हो गऐ, इस्लाम में इससे मना फ़रमाया गया है. ज़ाहिर और बातिन (बाहर और अन्दर) का એકसा न होना बहुत बडी बुराई है.

6. यहां "अन्नासो" से या सहाबએ किराम मुराद है या ईमान वाले, क्योंकि खुदा के पहचानने, उसकी फ़रमाबरदारी और आगे की चिन्ता रखने की बदौलत वही इन्सान कहलाने के हकदार हैं. "आमिनु कमा आमना" (ईमान लाओ जैसे और लोग ईमान लाએ) से साबित हुआ कि अच्छे लोगों का इत्तिबाअ (अनुकरण) अच्छा और पसन्दीदा है. यह भी साबित हुआ कि એहले सुन्नत का मज़हब सच्चा है क्योंकि इसमें अच्छे नेक लोगों का अनुकरण है. बाकी सारे समुदाय अच्छे लोगों से मुंह फ़ेरे हैं इसलिये गुमराह हैं. कुछ विद्वानों ने इस आयत को ज़िन्दीक (अधर्मी) की तौबह कुबूल होने की दलील करार दिया है. (बैज़ावी) ज़िन्दीक वह है जो नबुवत को माने, इस्लामी उसूलों को ज़ाहिर करे मगर दिल ही दिल में ऐसे अकीदे रखे जो आम राय में कुफ़्र हों, यह भी मुनाफ़िकों में दाखिल हैं.

7. इससे मालूम हुआ कि अच्छे नेक आदमियों को बुरा कहना अधर्मियों और असत्य को मानने वालों का पुराना तरीका है. आजकल के बातिल फ़िर्के भी पिछले बुज़ुर्गों को बुरा कहते हैं. राफ़ज़ी समुदाय वाले खुलफ़ाએ राशिदीन और बहुत से सहाबा को, खारिजी समुदाय वाले हज़रत अली और उनके साथियों को, ग़ैर मुकल्लिद अइम्मએ मुज्तहिदीन (चार इमामों) विशेषकर इमामे अअज़म अबू हनीफ़ा को, वहाबी समुदाय के लोग अक्सर औलिया और अल्लाह के प्यारों को, मिर्जाई समुदाय के लोग पहले नबियों तक को, चकडालवी समुदाय के लोग सहाबा और मुहद्दिसीन को, नेचरी तमाम बुज़ुर्गाने दीन को बुरा कहते है और उनकी शान में गुस्ताखी करते हैं. इस आयत से मालूम हुआ कि ये सब सच्ची सीधी राह से हटे हुએ हैं. इसमें दीनदार आलिमों के लिये तसल्ली है कि वो गुमराहों की बदज़बानियों से बहुत दुखी न हों, समझ लें कि ये अधर्मियों का पुराना तरीका है. (मदारिक)

8. मुनाफ़िको की ये बद _ ज़बानी मुसलमानों के सामने न थी. उनसे तो वो यही कहते थे कि हम सच्चे दिल से ईमान लाએ है जैसा कि अगली आयत में है "इज़ा लकुल्लज़ीना आमनू कालू आमन्ना" (और जब इमान वालों से मिलें तो कहें हम ईमान लाએ).ये तबर्राबाज़ियां (बुरा भला कहना) अपनी खास मज्लिसों में करते थे. अल्लाह तआला ने उनका पर्दा खोल दिया. (खाजिन) उसी तरह आजकल के गुमराह फ़िर्के (समुदाय) मुसलमानों से अपने झूटे ख्यालों को छुपाते हैं मगर अल्लाह तआला उनकी किताबों और उनकी लिखाईयों से उनके राज़ खोल देता है. इस आयत से मुसलमानों को खबरदार किया जाता है कि अधर्मियों की धोखे बाज़ियों से होशियार रहें, उनके जाल में न आऐं.

9. यहां शैतानों से काफ़िरों के वो सरदार मुराद है जो अगवा (बहकावे) में मसरूफ़ रहते हैं. (खाज़िन और बैज़ावी) ये मुनाफ़िक जब उनसे मिलते है तो कहते है हम तुम्हारे साथ हैं और मुसलमानों से मिलना सिर्फ़ धोखा और मज़ाक उडाने की गरज़ से इसलिये है कि उनके राज़ मालूम हों और उनमें फ़साद फ़ैलाने के अवसर मिलें. (खाज़िन)

10.यानी ईमान का ज़ाहिर करना यानी मज़ाक उडाने के लिये किया, यह इस्लाम का इन्कार हुआ.नबियों और दीन के साथ मज़ाक करना और उनकी खिल्ली उडाना कुफ़्र है. यह आयत अब्दुल्लाह बिन उबई इत्यादि मुनाफ़िक के बारे में उतरी. એक रोज़ उन्होंने सहाबએ किराम की એक जमाअत को आते देखा तो इब्ने उबई ने अपने यारों से कहा _ देखों तो मैं इन्हें कैसा बनाता हूं. जब वो हज़रात करीब पहुंचे तो इब्ने उबई ने पहले हज़रत सिद्दीके

અકબર કા હાથ અપને હાથ મેં લેકર આપકી તઅરીફ़ કી ફિર ઇસી તરહ હજ़રત ઉમર ઔર હજ़રત અલી કી તઅરીફ़ કી. હજ़રત અલી મુર્તજ़ા ને ફ़રમાયા _ એ ઇબ્ને ઉબઈ, ખુદા સે ડર, દોગલેપન સે દૂર રહ, ક્યોંકિ મુનાફ़िક લોગ બદતરીન લોગ હૈં. ઇસપર વહ કહને લગા કિ યે બાતેં દોગલેપન સે નહીં કી ગઈ. ખુદા કી કસમ, હમ આપકી તરહ સચ્ચે ઈમાન વાલે હૈં. જબ યે હજ़રાત તશરીફ़ લે ગએ તો આપ અપને યારોં મેં અપની ચાલબાજ़ી પર ફ़ख्र કરને લગા. ઇસપર યહ આયત ઉતરી કિ મુનાફ़िક લોગ ઈમાન વાલોં સે મિલતે વક્ત ઈમાન ઔર મહબ્બત જ़ાહિર કરતે હૈં ઔર ઉનસે અલગ હોકર અપની ખાસ બૈઠકોં મેં ઉનકી હંસી ઉડાતે ઔર ખિલ્લી કરતે હૈં. ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ સહાબએ કિરામ ઔર દીન કે પેશવાઓ કી ખિલ્લી ઉડાના કુફ़્ર હૈં.

11. અલ્લાહ તઆલા ઇસ્તહ્ઝા (હંસી કરને ઔર ખિલ્લી ઉડાને) ઔર તમામ ઐબોં ઔર બુરાઇયોં સે પાક હૈ. યહાં હંસી કરને કે જવાબ કો ઇસ્તહ્ઝા ફ़રમાયા ગયા તાકિ ખૂબ દિલ મેં બૈઠ જાએ કિ યહ સજ़ા ઉસ ન કરને વાલે કામ કી હૈ. ઐસે મૌકે પર હંસી કરને કે જવાબ કો અસ્લ ક્રિયા કી તરહ બયાન કરના ફ़સાહત કા કાનૂન હૈ. જૈસે બુરાઈ કા બદલા બુરાઈ. યાની જો બુરાઈ કરેગા ઉસે ઉસકા બદલા બુરાઈ કી સૂરત મેં મિલેગા.

12. હિદાયત કે બદલે ગુમરાહી ખરીદના યાની ઈમાન કી જગહ કુફ़્ર અપનાના બહુત નુકસાન ઔરઘાટે કી બાત હૈ. યહ આયત યા ઉન લોગોં કે બારે મેં ઉતરી જો ઈમાન લાને કે બાદ કાફ़िર હો ગએ, યા યહૂદિયોં કે બારે મેં જો પહલે સે તો હુજ़ૂર સલ્લલ્લાહો તઆલા અલૈહે વસલ્લમ પર ઈમાન રખતે થે મગર જબ હુજ़ૂર તશરીફ़ લે આએ તો ઇન્કાર કર બૈઠે, યા તમામ કાફ़िરોં કે બારે મેં કિ અલ્લાહ તઆલા ને ઉન્હેં સમઝને વાલી અક્લ દી, સચ્ચાઈ કે પ્રમાણ જ़ાહિર ફ़રમાએ, હિદાયત કી રાહેં ખોલીં, મગર ઉન્હોંને અક્લ ઔર ઇન્સાફ़ સે કામ ન લિયા ઔર ગુમરાહી ઇખ્તિયાર કી. ઇસ આયત સે સાબિત હુઆ કિ ખરીદોં ફ़રોખ્ત (ક્રય વિક્રય) કે શબ્દ કહે બિના સિર્ફ़ રજ़ામન્દી સે એક ચીજ़ કે બદલે દૂસરી ચીજ़ લેના જાયજ़ હૈ.

13. ક્યોંકિ અગર તિજારત કા તરીકા જાનતે તો મૂલ પૂંજી (હિદાયત) ન ખો બૈઠતે.

14. યહ ઉનકી મિસાલ હૈ જિન્હેં અલ્લાહ તઆલા ને કુછ હિદાયત દી યા ઉસપર કુદરત બખ્શી,ફ़िર ઉન્હોંને ઉસકો જ़ાયા કર દિયા ઔર હમેશા બાકી રહને વાલી દૌલત કો હાસિલ ન કિયા. ઉનકા અંજામ હસરત, અફ़સોસ, હૈરત ઔર ખૌફ़ હૈ. ઇસમેં વો મુનાફ़िક ભી દાખિલ હૈં જિન્હોંને ઈમાન કી નુમાઇશ કી ઔર દિલ મેં કુફ़્ર રખકર ઇકરાર કી રૌશની કો જ़ાયા કર દિયા, ઔર વો ભી જો ઈમાન લાને કે બાદ દીન સે નિકલ ગએ, ઔર વો ભી જિન્હેં સમઝ દી ગઈ ઔર દલીલોં કી રૌશની ને સચ્ચાઈ કો સાફ़ કર દિયા મગર ઉન્હોંને ઉસસે ફ़ાયદા ન ઉઠાયા ઔર ગુમરાહી અપનાઈ ઔર જબ હક સુનને, માનને, કહને ઔર સચ્ચાઈ કી રાહ દેખને સે મેહરૂમ હુએ તો કાન, જ़બાન, આંખ, સબ બેકાર હૈં.

15. હિદાયત કે બદલે ગુમરાહી ખરીદને વાલોં કી યહ દૂસરી મિસાલ હૈ કિ જૈસે બારિશ જ़મીન કી જ़िન્દગી કા કારણ હોતી હૈ ઔર ઉસકે સાથ ખૌફ़નાક અંધેરિયાં ઔર જ़ોરદાર ગરજ ઔર ચમક હોતી હૈ, ઉસી તરહ કુરઆન ઔર ઇસ્લામ દિલોં કી જ़िન્દગી કા સબબ હૈં ઔર કુફ़્ર, શિર્ક, નિફ़ાક દોગલેપન કા બયાન તારીકી (અંધેરે) સે મિલતા જુલતા હૈ. જૈસે અંધેરા રાહગીર કો મંજ़िલ તક પહુંચને સે રોકતા હૈ, એસે હી કુફ़્ર ઔર નિફ़ાક રાહ પાને સે રોકતે હૈં. ઔર સજ़ાઓ કા ज़िક્ર ગરજ સે ઔર હુજ્જતોં કા વર્ણન ચમક સે મિલતે જુલતે હૈં. મુનાફ़िકોં મેં સે દો આદમી હુજ़ૂર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે પાસ સે મુશ્રિકોં કી તરફ़ ભાગે, રાહ મેં યહી બારિશ આઈ જિસકા આયત મેં ज़िક્ર હૈ. ઇસમેં જ़ોરદાર ગરજ, કડક ઔર ચમક થી. જબ ગરજ હોતી તો કાનોં મેં ઉંગલિયાં ઠૂંસ લેતે કિ યહ કાનોં કો ફ़ાડ કર માર ન ડાલે, જબ ચમક હોતી ચલને લગતે, જબ અંધેરી હોતી, અંધે રહ જાતે, આપસ મેં કહને લગે _ ખુદા ખૈર સે સુબહ કરે તો હુજ़ૂર કી ખિદમત મેં હાજ़िર હોકર અપને હાથ હુજ़ૂર કે મુબારક હાથોં મેં દે દેં. ફ़िર

ઉન્હોંને ઐસા હી કિયા ઔર ઇસ્લામ પર સાબિત કદમ રહે. ઉનકે હાલ કો અલ્લાહ તઆલા ને મુનાફ़िકોં કે લિયે કહાવત બનાયા જો હુજ़ૂર કી પાક મજ્લિસ મેં હાજ़िર હોતે તો કાનોં મેં ઉંગલિયાં ઠૂંસ લેતે કિ કહીં હુજ़ૂર કા કલામ ઉનપર અસર ન કર જાએ જિસસે મર હી જાએં ઔર જબ ઉનકે માલ વ ઔલાદ જ્યાદા હોતે ઔર ફ़તહ ઔર ગનીમત કા માલ મિલતા તો બિજલી કી ચમક વાલોં કી તરહ ચલતે ઔર કહતે કિ અબ તો મુહમ્મદ કા દીન હી સચ્ચા હૈ. ઔર જબ માલ ઔર ઔલાદ કા નુકસાન હોતા ઔર બલા આતી તો બારિશ કી અંધેરિયોં મેં ઠિઠક રહને વાલોં કી તરહ કહતે કિ યહ મુસીબતેં ઇસી દીન કી વજહ સે હૈં ઔર ઇસ્લામ સે હટ જાતે.

16. જૈસે અંધેરી રાત મેં કાલી ઘટા ઔર બિજલી કી ગરજ _ ચમક જંગલ મેં મુસાફ़िરોં કો હૈરાન કરતી હો ઔર વહ કડક કી ભયાનક આવાજ़ સે મૌત કે ડર સે માને કાનોં મેં ઉંગલિયાં ઠૂંસતે હોં. ઐસે હી કાફ़िર કુરઆન પાક કે સુનને સે કાન બન્દ કરતે હૈં ઔર ઉન્હેં યે અન્દેશા યા ડર હોતા હૈ કિ કહીં ઇસકી દિલ મેં ઘર કર જાને વાલી બાતેં ઇસ્લામ ઔર ઈમાન કી તરફ़ ખીંચ કર બાપ દાદા કા કુફ़્ર વાલા દીન ન છુડવા દેં જો ઉનકે નજ્દીક મૌત કે બરાબર હૈ.

17. ઇસલિયેં યે બચના ઉન્હેં કુછ ફ़ાયદા નહીં દે સકતા ક્યોંકિ વો કાનોં મેં ઉંગલિયાં ઠૂંસ કર અલ્લાહ કે પ્રકોપ સે છુટકારા નહીં પા સકતે.

18. જૈસે બિજલી કી ચમક, માલૂમ હોતા હૈ કિ દૃષ્ટિ કો નષ્ટ કર દેગી, ઐસે હી ખુલી સાફ़ દલીલોં કી રોશની ઉનકી આંખોં ઔર દેખને કી કુવ્વત કો ચૌંધિયા દેતી હૈ.

19. જિસ તરહ અંધેરી રાત ઔર બાદલ ઔર બારિશ કી તારીકિયોં મેં મુસાફ़िર આશ્ચર્યચકિત હોતા હૈ, જબ બિજલી ચમકતી હૈ તો કુછ ચલ લેતા હૈ, જબ અંધેરા હોતા હૈ તો ખડા રહ જાતા હૈ, ઉસી તરહ ઇસ્લામ કે ગલબે ઔર મોજ़िજ़ાત કી રોશની ઔર આરામ કે વક્ત મુનાફ़िક ઇસ્લામ કી તરફ़ રાગિબ હોતે (ખિંચતે) હૈં ઔર જબ કોઈ મશક્કત પેશ આતી હૈ તો કુફ़્ર કી તારીકી મેં ખડે રહ જાતે હૈં ઔર ઇસ્લામ સે હટને લગતે હૈં. ઇસી મજ़્મૂન (વિષય) કો દૂસરી આયત મેં ઇસ તરહ ઇરશાદ ફ़રમાયા “ઇજ़ા દુઉ ઇલલ્લાહે વ રસૂલિહી લિયહકુમા બૈનહુમ ઇજ़ા ફ़રીકુમ મિન્હુમ મુઅરિદુન.” (સૂરએ નૂર, આયત 48) યાની જબ બુલાએ જાએં અલ્લાહ વ રસૂલ કી તરફ़ કિ રસૂલ ઉનમેં ફ़રમાએ તો જભી ઉનકા એક પક્ષ મુંહ ફ઼ેર જાતા હૈ. (ખાજ़िન વગૈરહ)

20. યાની યદ્યપિ મુનાફ़िકોં કી હરકતેં ઇસી કી હકદાર થીં, મગર અલ્લાહ તઆલા ને ઉનકે સુનને ઔર દેખને કી તાકત કો નષ્ટ ન કિયા. ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ અસબાબ કી તાસીર અલ્લાહ કી મર્જ़ી કે સાથ જુડી હુઈ હૈ કિ અલ્લાહ કી મર્જ़ી કે બિના કિસી ચીજ़ કા કુછ અસર નહીં હો સકતા. યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ અલ્લાહ કી મર્જ़ી અસબાબ કી મોહતાજ़ નહીં, અલ્લાહ કો કુછ કરને કે લિયે કિસી વજહ કી જ़રૂરત નહીં.

21. “શૈ” ઉસી કો કહતે હૈ જિસે અલ્લાહ ચાહે ઔર જો ઉસકી મર્જ़ી કે તહત આ સકે. જો કુછ ભી હૈ સબ “શૈ” મેં દાખિલ હૈં ઇસલિયે વહ અલ્લાહ કી કુદરત કે તહત હૈ. ઔર જો મુમકિન નહીં યાની ઉસ જૈસા દૂસરા હોના સમ્ભવ નહીં અર્થાત વાજિબ, ઉસસે કુદરત ઔર ઇરાદા સમ્બન્ધિત નહીં હોતા જૈસે અલ્લાહ તઆલા કી જ़ાત ઔર સિફ़ાત વાજિબ હૈ, ઇસ લિયે મકદૂર (કિસ્મત) નહીં. અલ્લાહ તઆલા કે લિયે ઝૂટ બોલના ઔર સારે ઐબ મુહાલ (અસંભવ) હૈ ઇસીલિયે કુદરત કો ઉનસે કોઈ વાસ્તા નહીં.

સૂરએ બકરહ _ તીસરા રૂકૂ

يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوْا رَبَّكُمُ الَّذِىْ خَلَقَكُمْ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ ۙ﴿۲۱﴾ الَّذِىْ جَعَلَ
لَكُمُ الْاَرْضَ فِرٰشًا وَّالسَّمَآءَ بِنَآءً ۖ وَّاَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَخْرَجَ بِهٖ مِنَ الثَّمَرٰتِ رِزْقًا
لَّكُمْ ۚ فَلَا تَجْعَلُوْا لِلّٰهِ اَنْدَادًا وَّ اَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿۲۲﴾ وَ اِنْ كُنْتُمْ فِىْ رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا فَاْتُوْا
بِسُوْرَةٍ مِّنْ مِّثْلِهٖ ۖ وَادْعُوْا شُهَدَآءَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿۲۳﴾ فَاِنْ لَّمْ تَفْعَلُوْا وَلَنْ
تَفْعَلُوْا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِىْ وَقُوْدُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ ۖ اُعِدَّتْ لِلْكٰفِرِيْنَ ﴿۲۴﴾ وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ
اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اَنَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِىْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ؕ كُلَّمَا رُزِقُوْا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ
رِّزْقًا ۙ قَالُوْا هٰذَا الَّذِىْ رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ ۙ وَاُتُوْا بِهٖ مُتَشَابِهًا ؕ وَلَهُمْ فِيْهَآ اَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ ۙ وَّهُمْ
فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿۲۵﴾ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَسْتَحْىٖٓ اَنْ يَّضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوْضَةً فَمَا فَوْقَهَا ؕ فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا
فَيَعْلَمُوْنَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّهِمْ ۚ وَاَمَّا الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَيَقُوْلُوْنَ مَاذَآ اَرَادَ اللّٰهُ بِهٰذَا مَثَلًا ۘ يُضِلُّ بِهٖ
كَثِيْرًا ۙ وَّيَهْدِىْ بِهٖ كَثِيْرًا ؕ وَمَا يُضِلُّ بِهٖٓ اِلَّا الْفٰسِقِيْنَ ۙ﴿۲۶﴾ الَّذِيْنَ يَنْقُضُوْنَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْۢ بَعْدِ
مِيْثَاقِهٖ ۠ وَيَقْطَعُوْنَ مَآ اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖٓ اَنْ يُّوْصَلَ وَيُفْسِدُوْنَ فِى الْاَرْضِ ؕ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ﴿۲۷﴾
كَيْفَ تَكْفُرُوْنَ بِاللّٰهِ وَ كُنْتُمْ اَمْوَاتًا فَاَحْيَاكُمْ ۚ ثُمَّ يُمِيْتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيْكُمْ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ﴿۲۸﴾
هُوَ الَّذِىْ خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِى الْاَرْضِ جَمِيْعًا ۚ ثُمَّ اسْتَوٰٓى اِلَى السَّمَآءِ فَسَوّٰىهُنَّ سَبْعَ سَمٰوٰتٍ ؕ
وَهُوَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيْمٌ ﴿۲۹﴾

૨૧. ઐ લોગોં(1) અપને રબ કો પૂજો જિસને તુમ્હેં ઔર તુમ સે અગલોં કો પૈદા કિયા યે ઉમ્મીદ કરતે હુએ કિ તુમ્હેં પરહેજ઼ગારી મિલે (2)

૨૨. જિસને તુમ્હારે લિયે જ઼મીન કો બિછૌના ઔર આસમાન કો ઇમારત બનાયા ઔર આસમાન સે પાની ઉતારા (3) તો ઉસસે કુછ ફ઼લ નિકાલે તુમ્હારે ખાને કો તો અલ્લાહ કે લિયે જાનબૂઝકર બરાબર વાલે ન ઠહરાઓ (4)

૨૩. ઔર અગર તુમ્હેં કુછ શક હો ઉસમેં જો હમને અપને (ઉન ખાસ) બન્દે(5) પર ઉતારા તો ઉસ જૈસી સૂરત તો લે આઓ (6) ઔર અલ્લાહ કે સિવા અપને સબ હિમાયતિયોં કો બુલા લો અગર તુમ સચ્ચે હો,

૨૪. ફિર અગર ન લા સકો ઔર હમ ફ઼રમાએ દેતે હૈ કિ હરગિજ઼ ન લા સકોગે તો ડરો ઉસ આગ સે જિસકા ઈંધન આદમી ઔર પત્થર હૈં (7) તૈયાર રખી હૈ કાફ઼िરોં કે લિયે (8)

૨૫. ઔર ખુશખબરી દે ઉન્હેં જો ઈમાન લાએ ઔર અચ્છે કામ કિયે કિ ઉનકે લિયે બાગ હૈં જિનકે નીચે નહરેં બહેં(9) જબ ઉન્હેં ઉન બાગોં સે કોઈ ફલ ખાને કો દિયા જાએગા (સૂરત દેખકર) કહેંગે યહ તો વહી રિઝ્ક (જીવિકા) હૈ જો હમેં પહલે મિલા થા (10) ઔર વહ (સૂરત મેં) મિલતા જુલતા ઉન્હેં દિયા ગયા ઔર ઉનકે લિયે ઉન બાગોં મેં સુથરી બીબિયાં હૈં (11) ઔર વો ઉનમેં હમેશા રહેંગે (12)

૨૬. બેશક અલ્લાહ ઇસ સે હયા નહીં ફ઼રમાતા કિ મિસાલ સમઝાને કો કૈસી હી ચીજ઼ કા જિક્ર યા વર્ણન ફ઼રમાએ મચ્છર હો યા ઉસસે બઢકર(13) તો વો જો ઈમાન લાએ વો તો જાનતે હૈં કિ યહ ઉનકે રબ કી તરફ઼ સે હક (સત્ય) હૈ (14) રહે કાફ઼िર વો કહતે હૈં એસી કહાવત મેં અલ્લાહ કા ક્યા મકસૂદ હૈ, અલ્લાહ બહુતેરોં કો ઇસસે ગુમરાહ કરતા હૈ (15) ઔર બહુતેરોં કો હિદાયત ફ઼રમાતા હૈ ઔર ઉસસે ઉન્હેં ગુમરાહ કરતા હૈ જો બેહુક્મ હૈં (16)

૨૭. વહ જો અલ્લાહ કે અહદ (ઇકરાર) કો તોડ દેતે હૈં (17) પક્કા હોને કે બાદ ઔર કાટતે હૈં ઉસ ચીજ઼ કો જિસકે જોડને કા ખુદા ને હુક્મ દિયા હૈ ઔર જમીન મેં ફ઼સાદ ફૈલાતે હૈં (18) વહી નુકસાન મેં હૈં

૨૮. ભલા તુમ કૈસે ખુદા કા ઇન્કાર કરોગે હાલાંકિ તુમ મુર્દા થે ઉસને તુમ્હેં જિલાયા (જીવંત કિયા) ફિર તુમ્હેં મારેગા ફિર તુમ્હેં ઝિન્દા કરેગા ફિર ઉસી કી તરફ઼ પલટકર જાઓગે (19)

૨૯. વહી હૈ જિસને તુમ્હારે લિયે બનાયા જો કુછ ઝ઼મીન મેં હૈ (20) ફિર આસમાન કી તરફ઼ ઇસ્તિવા (કસદ, ઇરાદા) ફ઼રમાયા તો ઠીક સાત આસમાન બનાએ ઔર વહ સબ કુછ જાનતા હૈં (21)

તફ઼સીર : સૂરએ બકરહ તીસરા રૂકૂ

(1) સૂરત કે શુરૂ મેં બતાયા ગયા કિ યહ કિતાબ અલ્લાહ સે ડરને વાલોં કી હિદાયત કે લિયે ઉતારી ગઈ હૈ, ફિર ડરને વાલોં કી વિશેષતાઓ કા ઝિક્ર ફરમાયા, ઇસકે બાદ ઇસસે મુંહ ફેરને વાલે સમુદાયો કા ઔર ઉનકે હાલાત કા ઝિક્ર ફરમાયા કિ ફ઼રમાંબરદાર ઔર કિસ્મત વાલે ઇન્સાન હિદાયત ઔર તકવા કી તરફ઼ રાગિબ હોં ઔર નાફ઼રમાની વ બગાવત સે બચેં. અબ તકવા હાસિલ કરને કા તરીકા બતાયા જા રહા હૈ. “ઐ લોગો” કા ખિતાબ (સમ્બોધન) અકસર મક્કે વાલોં કો ઔર “ઐ ઈમાન વાલોં” કા સમ્બોધન મદીને વાલોં કો હોતા હૈ. મગર યહાં યહ સમ્બોધન ઈમાન વાલોં ઔર કાફ઼िર સબ કો આમ હૈ, ઇસમેં ઇશારા હૈ કિ ઇન્સાની શરાફ઼ત ઇસી મેં હૈ કિ આદમી અલ્લાહ સે ડરે યાની તકવા હાસિલ કરે ઔર ઇબાદત મેં લગા રહે. ઇબાદત વહ સંસ્કાર (બંદગી) હૈ જો બન્દા અપની અબ્દીયત ઔર માબૂદ કી ઉલૂહિયત (ખુદા હોના) કે એતિકાદ ઔર એતિરાફ઼ કે સાથ પૂરે કરે. યહાં ઇબાદત આમ હૈ અર્થાત પૂજા પાઠ કી સારી વિધિયોં, તમામ ઉસૂલ ઔર તરીકો કો સમોએ હુએ હૈ. કાફ઼िર ઇબાદત કે મામૂર (હુક્મ કિયે ગએ) હૈં જિસ તરહ બેવુઝૂ નમાઝ઼ કે ફ઼र્ઝ હોને કો નહીં રોકતા ઉસી તરહ કાફ઼िર હોના ઇબાદત કે વાજિબ હોને કો મના નહીં કરતા ઔર જૈસે બેવુઝૂ વ્યક્તિ પર નમાઝ઼ કી અનિવાર્યતા બદન કી પાકી કો ઝ઼રૂરી બનાતી હૈ ઐસે હી કાફ઼िર પર ઇબાદત કે વાજિબ હોને સે કુફ઼ કા છોડના અનિવાર્ય ઠહરતા હૈ.

(2) ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ ઇબાદત કા ફ઼ાયદા ઇબાદત કરને વાલે હી કો મિલતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઇસસે પાક હૈ કિ ઉસકો ઇબાદત યા ઔર કિસી ચીઝ઼ સે નફ઼ા હાસિલ હો.

(3) પહલી આયત મેં બયાન ફ઼રમાયા કિ તુમ્હેં ઔર તુમ્હારે પૂર્વજોં કો શૂન્ય સે અસ્તિત્વ કિયા ઔર દૂસરી આયત મેં ગુઝ઼ર બસર, જીને કી સહૂલતોં, અન્ન ઔર પાની કા બયાન ફ઼રમાકર સ્પષ્ટ કર દિયા કિ અલ્લાહ હી સારી નેઅમતોં કા માલિક હૈ. ફિર અલ્લાહ કો છોડકર દૂસરે કી પૂજા સિર્ફ઼ બાતિલ હૈ.

(4) અલ્લાહ તઆલા કે એક હોને કે બયાન કે બાદ હુઝૂર સૈયદુલ અંબિયા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી નબુવ્વત ઔર કુરઆને કરીમ કે દેવવાણી ઔર નબી કા મોજિઝ઼ા હોને કી વહ ઝ઼બરદસ્ત દલીલ બયાન ફરમાઈ જાતી હૈ જો સચ્ચે દિલ વાલે કો ઇત્મીનાન બખ્શે ઔર ઇંકાર કરને વાલોં કો લાજવાબ કર દે.

(5) ખાસ બન્દે સે હુઝૂર પુરનૂર સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ મુરાદ હૈં.

(6) યાની ઐસી સૂરત બનાકર લાઓ જો ફ़સાહત (અચ્છા કલામ) વ બલાગત ઔર શબ્દોં કે સૌંદર્ય ઔર પ્રબંધ ઔર ગૈબ કી ખબરેં દેને મેં કુરઆને પાક કી તરહ હો.

(7) પત્થર સે વો બુત મુરાદ હૈં જિન્હે કાફ़िર પૂજતે હૈં ઔર ઉનકી મહબ્બત મેં કુરઆને પાક ઔર રસૂલે કરીમ કા ઇન્કાર દુશ્મની કે તૌર પર કરતે હૈં.

(8) ઇસ સે માલૂમ હુઆ કિ દોઝ़ખ પૈદા હો ચુકી હૈ. યહ ભી ઇશારા હૈ કિ ઈમાન વાલોં કે લિયે અલ્લાહ કે કરમ સે હમેશા જહન્નમ મેં રહના નહીં.

(9) અલ્લાહ તઆલા કી સુન્નત હૈ કિ કિતાબ મેં તરહીબ (ડરાના) કે સાથ તરગીબ ઝ़िક્ર ફ़રમાતા હૈ. ઇસીલિયે કાફ़िર ઔર ઉનકે કર્મોં ઔર અઝ़ાબ કે ઝ़िક્ર કે બાદ ઈમાન વાલોં કા બયાન કિયા ઔર ઉન્હે જન્નત કી બશારત દી. “સાલિહાતુન” યાની નેકિયાં વો કર્મ હૈં જો શરીઅત કી રૌશની મેં અચ્છે હોં. ઇનમેં ફ़र્ઝ़ ઔર નફ़્લ સબ દાખિલ હૈં. (જલાલૈન) નેક અમલ કા ઈમાન પર અત્ફ़ ઇસકી દલીલ હૈ કિ અમલ ઈમાન કા અંગ નહીં. યહ બશારત ઈમાન વાલે નેક કામ કરને વાલોં કે લિયે બિના કૈદ હૈ ઔર ગુનાહગારોં કો જો બશારત દી ગઈ હૈ વહ અલ્લાહ કી મર્ઝ़ી કી શર્ત કે સાથ હૈ કિ અલ્લાહ ચાહે તો અપની કૃપા સે માફ़ ફ़રમાએ, ચાહે ગુનાહોં કી સઝ़ા દેકર જન્નત પ્રદાન કરેં. (મદારકિ)

(10) જન્નત કે ફ઼લ એક દૂસરે સે મિલતે જુલતે હોંગે ઔર ઉનકે મઝ़े અલગ અલગ. ઇતલિયે જન્નત વાલે કહેંગે કિ યહી ફ઼લ તો હમેં પહલે મિલ ચુકા હૈ, મગર ખાને સે નઈ લઝ़્ઝ़ત પાએંગે તો ઉનકા લુત્ફ़ બહુત ઝ़્યાદા હો જાએગા.

(11) જન્નતી બીબિયાં ચાહેં હૂરેં હોં યા ઔર, સ્ત્રિયોં કી સારી જિસ્માની ઇલ્લતોં (દોષોં)ઔર તમામ નાપાકિયોં ઔર ગંદગિયોં સે પાક હોંગી, ન જિસ્મ પર મૈલ હોગા, ન પેશાબ પખાના, ઇસકે સાથ હી વો બદમિઝ़ાજી ઔર બદખલ્કી (બુરે મિજાજ) સે ભી પાક હોંગી.(મદારિક વ ખાઝ़िન)

(12) યાની જન્નત મેં રહને વાલે ન કભી ફ़ના હોંગે, ન જન્નત સે નિકાલે જાએંગે, ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ જન્નત ઔર ઇસમેં રહને વાલોં કે લિયે ફ़ના નહી.

(13) જબ અલ્લાહ તઆલા ને આયત મસલુહુમ કમસલિલ લઝ़िસ્તૌકદા નારા (ઉનકી કહાવત ઉસકી તરહ હૈ જિસને આગ રૌશન કી) ઔર આયત “કસૈય્યિબિમ મિનસ સમાએ” (જૈસે આસમાન સે ઉતરતા પાની) મેં મુનાફ़िકો કી દો મિસાલેં બયાન ફ़રમાઈ તો મુનાફ़िકો ને એતિરાજ કિયા કિ અલ્લાહ તઆલા ઇસસે બાલાતર હૈ કિ ઐસી મિસાલેં બયાન ફ़રમાએ. ઉસકે રદ મેં યહ આયત ઉતરી.

(14) ચૂંકિ મિસાલોં કા બયાન હિકમત (જાનકારી, બોધ) દેને ઔર મજ़મૂન કો દિલ મેં ઘર કરને વાલા બનાને કે લિયે હોતા હૈ ઔર અરબ કે અચ્છી ज़બાન વાલોં કા તરીકા હૈ, ઇસલિયે મુનાફ़िકો કા યહ એતિરાજ ગલત ઔર બેજા હૈ ઔર મિસાલોં કા બયાન સચ્ચાઈ સે ભરપૂર હૈ.

(15) "યુદિલ્લૂ બિહી" (ઇસસે ગુમરાહ કરતા હૈ) કાફ़िરોં કે ઉસ કથન કા જવાબ હૈ કિ અલ્લાહ કા ઇસ કહાવત સે ક્યા મતલબ હૈ. "અમ્મલ લज़ીના આમનૂ" (વો જો ઈમાન લાએ) ઔર "અમ્મલ લज़ીના કફ़રૂ" (વો જો કાફ़िર રહે), યે દો જુમ્લે જો ઊપર ઇરશાદ હુએ, ઉનકી તફ़સીર હૈ કિ ઇસ કહાવત યા મિસાલ સે બહુતો કો ગુમરાહ કરતા હૈ જિનકી અક્લો પર અજ્ઞાનતા યા જિહાલત ને ગલબા કિયા હૈ ઔર જિનકી આદત બડાઈ છાંટના ઔર દુશ્મની પાલના હૈ ઔર જો હક બાત ઔર ખુલી હિકમત કે ઇન્કાર ઔર વિરોધ કે આદી હૈં ઔર ઇસકે બાવજૂદ કિ યહ મિસાલ બહુત મુનાસિબ હૈ, ફ़िર ભી ઇન્કાર કરતે હૈં ઔર ઇસસે અલ્લાહ તઆલા બહુતોં કો હિદાયત ફ़રમાતા હૈ જો ગૌર ઔર તહકીક (અનુસંધાન) કે આદી હૈં ઔર ઇન્સાફ़ કે ખિલાફ़ બાત નહી કહતે કિ હિકમત (બોધ) યહી હૈ કિ બડે રૂત્બે વાલી ચીજ़ કી મિસાલ કિસી કદ્ર વાલી ચીજ़ સે ઔર હકીર (તુચ્છ) ચીજ़ કી અદના ચીજ़ સે દી જાએ જૈસા કિ ઊપર કી આયત મેં હક (સચ્ચાઈ) કી નૂર (પ્રકાશ) સે ઔર બાતિલ (અસત્ય) કી જુલમત (અંધેરે) સે મિસાલ દી ગઈ.

(16) શરીઅત મેં ફ़ાસિક ઉસ નાફ़રમાન કો કહતે હૈં જો બડે ગુનાહ કરે. "ફ़िસ્ક" કે તીન દર્જે હૈં - એક તગાબી, વહ યહ કિ આદમી ઇત્તિફ़ાકિયા કિસી ગુનાહ કા મુર્તકિબ (કરને વાલા) હુઆ ઔર ઉસકો બુરા હી જાનતા રહા, દૂસરા ઇન્હિમાક કિ બડે ગુનાહોં કા આદી હો ગયા ઔર ઉનસે બચને કી પરવાહ ન રહી, તીસરા જુહૂદ કિ હરામ કો અચ્છા જાન કર ઇર્તિકાબ કરે. ઇસ દર્જે વાલા ઈમાન સે મેહરૂમ હો જાતા હૈ, પહલે દો દર્જો મેં જબ તક બડો મેં બડે ગુનાહ (શિર્ક વ કુફ़્ર) કા ઇર્તિકાબ ન કરે, ઉસ પર મૂમિન કા ઇતલાક (લાગૂ હોના) હોતા હૈ, યહાં "ફ़ાસિકીન" (બેહુક્મ) સે વહી નાફ़રમાન મુરાદ હૈં જો ઈમાન સે બાહર હો ગએ. કુરઆને કરીમ મેં કાફ़िરોં પર ભી ફ़ાસિક કા ઇત્લાક હુઆ હૈ: ઇન્નલ મુનાફ़िકીના હુમુલ ફ़ાસિકૂન" (સૂરએ તૌબહ, આયત 67) યાની બેશક મુનાફ़िક વહી પક્કે બેહુક્મ હૈ. કુછ તફ़સીર કરને વાલોં ને યહાં ફ़ાસિક સે કાફ़िર મુરાદ લિયે કુછ ને મુનાફ़िક, કુછ ને યહૂદ.

(17) ઇસસે વહ એહદ મુરાદ હૈ જો અલ્લાહ તઆલા ને પિછલી કિતાબો મેં હૂજુર સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ પર ઈમાન લાને કી નિસ્બત ફ़રમાયા. એક કૌલ યહ હૈ કિ એહદ તીન હૈં- પહલા એહદ વહ જો અલ્લાહ તઆલા ને તમામ ઔલાદે આદમ સે લિયા કિ ઉસકે રબ હોને કા ઇક્રાર કરેં. ઇસકા બયાન ઇસ આયત મેં હૈ "વ ઇज़ અખ़ज़ા રબ્બુકા મિમ બની આદમા…." (સૂરએ અઅરાફ़, આયત 172) યાની ઔર ઐ મેહબૂબ, યાદ કરો જબ તુમ્હારે રબ ને ઔલાદે આદમ કી પુશ્ત સે ઉનકી નસ્લ નિકાલી ઔર ઉન્હે ખુદ ઉન પર ગવાહ કિયા, ક્યા મૈં તુમ્હારા રબ નહીં, સબ બોલે- ક્યોં નહીં, હમ ગવાહ હુએ. દૂસરા એહદ નબિયોં કે સાથ વિશેષ હૈ કિ રિસાલત કી તબલીગ ફ़રમાએં ઔર દીન કાયમ કરેં. ઇસકા બયાન આયત "વ ઇज़ અખ़ज़ના મિનન નબિય્યીના મીસાકહુમ" (સૂરએ અલઅહ્ઝાબ, આયત સાત) મેં હૈ, યાની ઔર ઐ મેહબૂબ યાદ કરો જબ હમને નબિયો સે એહદ લિયા ઔર તુમ સે ઔર નૂહ ઔર ઇબ્રાહીમ ઔર મૂસા ઔર ઈસા મરયમ કે બેટે સે ઔર હમ ને ઉનસે ગાઢા એહદ લિયા. તીસરા એહદ ઉલમા કે સાથ ખાસ હૈ કિ સચ્ચાઈ કો ન છુપાએં. ઇસકા બયાન "વઇज़ અખ़ज़લ્લાહો

મીસાકલ્લજીના ઉતુલ કિતાબ" મેં હૈ, યાની ઔર યાદ કરો જબ અલ્લાહ ને એહદ લિયા ઉનસે જિન્હે કિતાબ અતા હુઈ કિ તુમ જ઼રૂર ઉસે ઉન લોગો સે બયાન કર દેના ઔર ન છુપાના. (સૂરએ આલે ઇમરાન, આયત 187)

(18) રિશ્તે ઔર કરાબત કે તઅલ્લુકાત (કરીબી સંબંધ) મુસલબાનોં કી દોસ્તી ઔર મહબ્બત, સારે નબિયોં કો માનના, આસમાની કિતાબો કી તસ્દીક, હક પર જમા હોના, યે વો ચીજ઼ે હૈ જિનકે મિલાને કા હુકમ ફ઼રમાયા ગયા. ઉનમેં ફૂટ ડાલના, કુછ કો કુછ સે નાહક અલગ કરના, તફ઼ર્કો (અલગાવ) કી બિના ડાલના હરામ કરાર દિયા ગયા.

(19) તૌહીદ ઔર નબુવ્વત કી દલીલોં ઔર કુફ઼્ર ઔર ઈમાન કે બદલે કે બાદ અલ્લાહ તઆલા ને અપની આમ ઔર ખાસ નેઅમતો કા, ઔર કુદરત કી નિશાનિયોં, અજીબ બાતોં ઔર હિકમતો કા જ઼िક્ર ફ઼રમાયા ઔર કુફ઼્ર કી ખરાબી દિલ મેં બિઠાને કે લિયે કાફ઼िરોં કો સમ્બોધિત કિયા કિ તુમ કિસ તરહ ખુદા કા ઇન્કાર કરતે હો જબકિ તુમ્હારા અપના હાલ ઉસ પર ઈમાન લાને કા તકાજ઼ા કરતા હૈ કિ તુમ મુર્દા થે. મુર્દા સે બેજાન જિસ્મ મુરાદ હૈ. હમારે મુહાવરે મેં ભી બોલતે હૈં- જ઼મીન મુર્દા હો ગઈ. મુહાવરે મેં ભી મૌત ઇસ અર્થ મેં આઈ. ખુદ કુરઆને પાક મેં ઇરશાદ હુઆ "યુહયિલ અરદા બઅદા મૌતિહા" (સૂરએ રૂમ, આયત 50) યાની હમને જ઼મીન કો જ઼िન્દા કિયા ઉસકે મરે પીછે. તો મતલબ યહ હૈ કિ તુમ બેજાન જિસ્મ થે, અન્સર (તત્વ) કી સુરત મેં, ફ઼िર ગિજા કી શક્લ મેં, ફ઼िર ઇખલાત (મિલ જાના) કી શાન મેં, ફ઼िર નુત્ફ़े (માદ્દે) કી હાલત મેં. ઉસને તુમકો જાન દી, જ઼िન્દા ફ़રમાયા. ફ઼िર ઉમ્ર કી મીઆદ પૂરી હોને પર તુમ્હેં મૌત દેગા. ફ઼िર તુમ્હેં જ઼िન્દા કરેગા. ઇસસે યા કબ્ર કી જ઼िન્દગી મુરાદ હૈ જો સવાલ કે લિયે હોગી યા હશ્ર કી. ફ઼िર તુમ હિસાબ ઔર જ઼્જા કે લિયે ઉસકી તરફ़ લૌટાએ જાઓગે. અપને ઇસ હાલ કો જાનકર તુમ્હારા કુફ઼્ર કરના નિહાયત અજીબ હૈ. એક કૌલ મુફ़સ્સિરીન કા યહ ભી હૈ કિ "કૈફ़ા તકફ़ુરૂના" (ભલા તુમ કૈસે અલ્લાહ કે ઇન્કારી હો ગએ) કા ખિતાબ મૂમિનીન સે હૈ ઔર મતલબ યહ હૈ કિ તુમ કિસ તરહ કાફ़िર હો સકતે હો ઇસ હાલ મેં કિ તુમ જિહાલત કી મૌત સે મુર્દા થે, અલ્લાહ તઆલા ને તુમ્હેં ઇલ્મ ઔર ઈમાન કી જ઼िન્દગી અતા ફ़રમાઈ, ઇસકે બાદ તુમ્હારે લિયે વહી મૌત હૈ જો ઉમ્ર ગુજ઼રને કે બાદ સબકો આયા કરતી હૈ. ઉસકે બાદ તુમ્હેં વહ હકીકી હમેશગી કી જ઼िન્દગી અતા ફ़રમાએગા, ફ઼िર તુમ ઉસકી તરફ़ લૌટાએ જાઓગે ઔર વહ તુમ્હેં ઐસા સવાબ દેગા જો ન કિસી આંખ ને દેખા, ન કિસી કાન ને સુના, ન કિસી દિલ ને ઉસે મેહસૂસ કિયા.

(20) યાની ખાનેં, સબ્ઝે, જાનવર, દરિયા, પહાડ જો કુછ જ઼મીન મેં હૈ સબ અલ્લાહ તઆલા ને તુમ્હારે દીની ઔર દુનિયાવી નફ़े કે લિયે બનાએ. દીની નફ़ા ઇસ તરહ કિ જ઼મીન કે અજાયબાત દેખકર તુમ્હેં અલ્લાહ તઆલા કી હિકમત ઔર કુદરત કી પહચાન હો ઔર દુનિયાવી મુનાફ़ા યહ કિ ખાઓ પિયો, આરામ કરો, અપને કામોં મેં લાઓ તો ઇન નેઅમતો કે બાવુજૂદ તુમ કિસ તરહ કુફ઼્ર કરોગે. કર્ખી ઔર અબૂબક્ર રાજ઼ી વગૈરહ ને "ખલકા લકુમ" (તુમ્હારે લિયે બનાયા) કો ફ़ાયદા પહુંચાને વાલી ચીજ઼ોં કી મૂલ વૈધતા (મુબાહુલ અસ્લ) કી દલીલ ઠહરાયા હૈ.

(21) યાની યહ સારી ચીજ઼ેં પૈદા કરના ઔર બનાના અલ્લાહ તઆલા કે ઉસ અસીમ ઇલ્મ કી દલીલ હૈ જો સારી ચીજ઼ોં કો ઘેરે હુએ હૈ, ક્યોંકિ ઐસી સૃષ્ટિ કા પૈદા કરના, ઉસકી એક-એક ચીજ઼ કી જાનકારી કે બિના મુમકિન નહીં. મરને કે બાદ જ઼िન્દા હોના કાફ़िર લોગ અસમ્ભવ માનતે થે. ઇન આયતોં મેં ઉનકી ઝૂઠી માન્યતા પર મજ઼બૂત દલીલ કાયમ ફ़રમાદી કિ જબ અલ્લાહ તઆલા કુદરત વાલા (સક્ષમ) ઔર જાનકાર હૈ ઔર શરીર કે તત્વ જમા હોને ઔર જીવન કી યોગ્યતા ભી રખતે હૈં તો મૌત કે બાદ જ઼िન્દગી કૈસે અસંભવ હો સકતી હૈ, આસમાન ઔર જ઼મીન કી પૈદાઇશ કે બાદ અલ્લાહ તઆલા ને આસમાન મેં ફ઼રિશ્તોં કો ઔર જ઼મીન મેં જિન્નોં કો સુકૂનત દી. જિન્નોં ને ફ़સાદ ફૈલાયા તો ફ़રિશ્તો કી એક જમાઅત ભેજી જિસને ઉન્હેં પહાડોં ઔર જ઼જીરોં મેં નિકાલ ભગાયા.

સૂરએ બકરહ _ ચૌથા રૂકૂ

وَ اِذۡ قَالَ رَبُّكَ لِلۡمَلٰٓئِكَةِ اِنِّىۡ جَاعِلٌ فِى الۡاَرۡضِ خَلِيۡفَةً ؕ قَالُوۡۤا اَتَجۡعَلُ فِيۡهَا مَنۡ يُّفۡسِدُ فِيۡهَا
وَيَسۡفِكُ الدِّمَآءَ ۚ وَنَحۡنُ نُسَبِّحُ بِحَمۡدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ؕ قَالَ اِنِّىۡۤ اَعۡلَمُ مَا لَا تَعۡلَمُوۡنَ ﴿۳۰﴾ وَعَلَّمَ
اٰدَمَ الۡاَسۡمَآءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمۡ عَلَى الۡمَلٰٓئِكَةِ ۙ فَقَالَ اَنۡۢبِـُٔوۡنِىۡ بِاَسۡمَآءِ هٰٓؤُلَآءِ اِنۡ كُنۡتُمۡ
صٰدِقِيۡنَ ﴿۳۱﴾ قَالُوۡا سُبۡحٰنَكَ لَا عِلۡمَ لَنَاۤ اِلَّا مَا عَلَّمۡتَنَا ؕ اِنَّكَ اَنۡتَ الۡعَلِيۡمُ الۡحَكِيۡمُ ﴿۳۲﴾ قَالَ يٰۤاٰدَمُ
اَنۡۢبِئۡهُمۡ بِاَسۡمَآئِهِمۡ ۚ فَلَمَّاۤ اَنۡۢبَاَهُمۡ بِاَسۡمَآئِهِمۡ ۙ قَالَ اَلَمۡ اَقُلۡ لَّكُمۡ اِنِّىۡۤ اَعۡلَمُ غَيۡبَ السَّمٰوٰتِ
وَالۡاَرۡضِ ۙ وَاَعۡلَمُ مَا تُبۡدُوۡنَ وَمَا كُنۡتُمۡ تَكۡتُمُوۡنَ ﴿۳۳﴾ وَ اِذۡ قُلۡنَا لِلۡمَلٰٓئِكَةِ اسۡجُدُوۡا لِاٰدَمَ
فَسَجَدُوۡۤا اِلَّاۤ اِبۡلِيۡسَ ؕ اَبٰى وَاسۡتَكۡبَرَ ۫ وَكَانَ مِنَ الۡكٰفِرِيۡنَ ﴿۳۴﴾ وَقُلۡنَا يٰۤاٰدَمُ اسۡكُنۡ اَنۡتَ
وَزَوۡجُكَ الۡجَنَّةَ وَكُلَا مِنۡهَا رَغَدًا حَيۡثُ شِئۡتُمَا ۪ وَلَا تَقۡرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُوۡنَا مِنَ
الظّٰلِمِيۡنَ ﴿۳۵﴾ فَاَزَلَّهُمَا الشَّيۡطٰنُ عَنۡهَا فَاَخۡرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيۡهِ ۪ وَقُلۡنَا اهۡبِطُوۡا بَعۡضُكُمۡ
لِبَعۡضٍ عَدُوٌّ ۚ وَلَكُمۡ فِى الۡاَرۡضِ مُسۡتَقَرٌّ وَّمَتَاعٌ اِلٰى حِيۡنٍ ﴿۳۶﴾ فَتَلَقّٰۤى اٰدَمُ مِنۡ رَّبِّهٖ كَلِمٰتٍ فَتَابَ
عَلَيۡهِ ؕ اِنَّهٗ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيۡمُ ﴿۳۷﴾ قُلۡنَا اهۡبِطُوۡا مِنۡهَا جَمِيۡعًا ۚ فَاِمَّا يَاۡتِيَنَّكُمۡ مِّنِّىۡ هُدًى فَمَنۡ
تَبِعَ هُدَاىَ فَلَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُوۡنَ ﴿۳۸﴾ وَالَّذِيۡنَ كَفَرُوۡا وَكَذَّبُوۡا بِاٰيٰتِنَاۤ اُولٰٓئِكَ
اَصۡحٰبُ النَّارِ ۚ هُمۡ فِيۡهَا خٰلِدُوۡنَ ﴿۳۹﴾

૩૦. ઔર યાદ કરો જબ તુમ્હારે રબ ને ફ઼રિશ્તોં સે ફ઼રમાયા મૈં ઝ઼મીન મેં અપના નાયબ બનાને વાલા હૂં(1) બોલે ક્યા ઐસે કો (નાયબ) કરેગા જો ઉસમેં ફ઼સાદ ફૈલાએગા ઔર ખૂન બહાએગા (2) ઔર તુઝે સરાહતે હુએ તેરી તસ્બીહ (જાપ) કરતે હૈં ઔર તેરી પાકી બોલતે હૈં ફ઼રમાયા મુઝે માલૂમ હૈ જો તુમ નહીં જાનતે (3)

૩૧. ઔર અલ્લાહ તઆલા ને આદમ કો સારી (ચીજ઼ોં કે) નામ સિખાએ(4) ફિર સબ (ચીજ઼ોં) કો ફ઼રિશ્તોં પર પેશ કરકે ફ઼રમાયા સચ્ચે હો તો ઉનકે નામ તો બતાઓ (5)

૩૨. બોલે પાકી હૈ તુઝે હમેં કુછ ઇલ્મ નહીં મગર જિતના તૂને હમેં સિખાયા બેશક તૂ હી ઇલ્મ ઔર હિકમત વાલા હૈ(6)

૩૩. ફ़રમાયા ઐ આદમ બતાદે ઉન્હેં સબ (ચીજ़ોં) કે નામ જબ ઉસને (યાનિ આદમ ને)ઉન્હેં સબ કે નામ બતા દિયે(7) ફ़રમાયા મૈં ન કહતા થા કિ મૈં જાનતા હૂં જો કુછ તુમ ज़ાહિર કરતે ઔર જો કુછ તુમ છુપાતે હો (8)

૩૪. ઔર (યાદ કરો) જબ હમને ફ़રિશ્તોં કો હુક્મ દિયા કિ આદમ કો સિજદા કરો તો સબને સિજદા કિયા સિવાએ ઇબલીસ (શૈતાન) કે કિ ઇન્કારી હુઆ ઔર ઘમન્ડ કિયા ઓર કાફ़िર હો ગયા

૩૫. (9) ઔર હમને ફ़રમાયા ઐ આદમ તૂ ઔર તેરી બીવી ઇસ જન્નત મેં રહો ઔર ખાઓ ઇસમેં સે બે રોક ટોક જહાં તુમ્હારા જી ચાહે મગર ઉસ પેડ કે પાસ ન જાના(10) કિ હદ સે બઢને વાલોં મેં હો જાઓગે(11)

૩૬. તો શૈતાન ને ઉસસે (યાની જન્નત સે) ઉન્હેં લગજ़िશ (ડગમગાહટ) દી ઔર જહાં રહતે થે વહાં સે ઉન્હેં અલગ કર દિયા (12) ઔર હમને ફ़રમાયા નીચે ઉતરો(13) આપસ મેં એક તુમ્હારા દૂસરે કા દુશ્મન ઔર તુમ્હેં એક વક્ત તક ज़મીન મેં ઠહરના ઔર બરતના હૈ(14)

૩૭. ફ़िર સીખ લિયે આદમ ને અપને રબ સે કુછ કલિમે (શબ્દ) તો અલ્લાહ ને ઉસકી તૌબા કુબૂલ કી(15) બેશક વહી હૈ બહુત તૌબા કુબૂલ કરને વાલા મેહરબાન

૩૮. હમને ફ़રમાયા તુમ સબ જન્નત સે ઉતર જાઓ ફ़िર અગર તુમ્હારે પાસ મેરી તરફ़ સે કોઈ હિદાયત આએ તો જો મેરી હિદાયત કા પાલન કરને વાલા હુઆ ઉસે ન કોઈ અન્દેશા ન કુછ ગમ (16)

૩૯. ઔર વો જો કુફ્ર કરેં ઔર મેરી આયતેં ઝુટલાંએગે વો દોज़ખ વાલે હૈ ઉનકો હમેશા ઉસ મેં રહના(39)

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ ચૌથા રૂકૂ

(1) ખલીફ़ા નિર્દેશો ઔર આદેશોં કે જારી કરને ઔર દૂસરે અધિકારોં મેં અસ્લ કા નાયબ હોતા હૈ. યહાં ખલીફ़ા સે હज़રત આદમ (અલ્લાહ કી સલામતી ઉનપર) મુરાદ હૈ. અગરચે ઔર સારે નબી ભી અલ્લાહ તઆલા કે ખલીફ़ા

હૈં. હ૰રત દાઉદ અલૈહિસ્સલામ કે બારે મેં ફ़રમાયા : "યા દાઉદો ઇન્ના જઅલનાકા ખલીફ़તન ફ़િલઅર્દે" (સૂરએ સોદ, આયત 26) યાની ઐ દાઊદ, બેશક હમને તુઝે ૰મીન મેં નાયબ કિયા, તો લોગો મેં સચ્ચા હુક્મ કર.ફ़રિશ્તોં કો હ૰રત આદમ કી ખિલાફ़ત કી ખબર ઇસલિયે દી ગઈ કિ વો ઉનકે ખલીફ़ા બનાએ જાને કી હિકમત (રહસ્ય) પૂછ કર માલૂમ કરલેં ઔર ઉનપર ખલીફ़ા કી બુ૰ર્ગી ઔર શાન ઝ़ાહિર હો કિ ઉનકો પૈદાઇશ સે પહલે હી ખલીફ़ા કા લકબ અતા હુઆ ઔર આસમાન વાલોં કો ઉનકી પૈદાઇશ કી ખુશખબરી દી ગઈ. ઇસમેં બન્દોં કો તાલીમ હૈ કિ વો કામ સે પહલે મશવરા કિયા કરેં ઔર અલ્લાહ તઆલા ઇસસે પાક હૈ કિ ઉસકો મશવરે કી ૰રૂરત હો.

(2) ફ़રિશ્તોં કો મકસદ એતિરાજ યા હ૰રત આદમ પર લાંછન નહીં, બલ્કિ ખિલાફ़ત કા રહસ્ય માલૂમ કરના હૈ, ઔર ઇંસાનોં કી તરફ़ ફ़સાદ ફૈલાને કી બાત જોડના ઇસકી જાનકારી યા તો ઉન્હેં અલ્લાહ તઆલા કી તરફ़ સે દી ગઈ હો યા લૌહે મેહફ़ૂ૰ સે પ્રાપ્ત હુઈ હો યા ખુદ ઉન્હોંને જિન્નાત કી તુલના મેં અન્દાઝ़ લગાયા હો.

(3) યાની મેરી હિકમતેં (રહસ્ય) તુમ પર ઝ़ાહિર નહીં.બાત યહ હૈ કિ ઇન્સાનોં મેં નબી ભી હોંગે, ઔલિયા ભી, ઉલમા ભી, ઔર વો ઇલ્મ ઔર અમલ દોનોં એતિબાર સે ફ़ઝ़ીલતોં (મહાનતાઓ) કે પૂરક હોંગે.

(4) અલ્લાહ તઆલા ને હ૰રત આદમ અલૈહિસ્સલામ પર તમામ ચીજ઼ેં ઔર સારે નામ પેશ ફ़રમાકર ઉનકે નામ, વિશેષતાએં, ઉપયોગ, ગુણ ઇત્યાદિ સારી બાતોં કી જાનકારી ઉનકે દિલ મેં ઉતાર દી.

(5) યાની અગર તુમ અપને ઇસ ખયાલ મેં સચ્ચે હો કિ મૈં કોઈ મખલૂક (પ્રાણી જીવ) તુમસે ૰્યાદા જગત મેં પૈદા ન કરૂંગા ઔર ખિલાફ़ત કે તુમ્હીં હકદાર હો તો ઇન ચીજ઼ોં કે નામ બતાઓ ક્યોંકિ ખલીફ़ા કા કામ તસર્રુફ़ (ઇખ્તિયાર) ઔર તદબીર, ઇન્સાફ઼ ઔર અદલ હૈ ઔર યહ બગૈર ઇસકે સમ્ભવ નહીં કિ ખલીફ़ા કો ઉન તમામ ચીજ઼ોં કી જાનકારી હો જિનપર ઉસકો પૂરા અધિકાર દિયા ગયા ઔર જિનકા ઉસકો ફ़ૈસલા કરના હૈ. અલ્લાહ તઆલા ને હ૰રત આદમ અલૈહિસ્સલામ કે ફ़રિશ્તોં પર અફ़૰લ (ઉચ્યતર) હોને કા કારણ ઝ़ાહિરી ઇલ્મ ફ़રમાયા. ઇસસે સાબિત હુઆ કિ નામોં કા ઇલ્મ અકેલેપન ઔર તનહાઇયોં કી ઇબાદત સે બેહતર હૈ. ઇસ આયત સે યહ ભી સાબિત હુઆ કિ નબી ફ़રિશ્તોં સે ઊંચે હૈં.

(6) ઇસમેં ફ़રિશ્તોં કી તરફ़ સે અપને ઇ૰્ઝ (લાચારી) ઔર ગલતી કા ઐતિરાફ઼ ઔર ઇસ બાત કા ઇ૰્હાર હૈ કિ ઉનકા સવાલ કેવલ જાનકારી હાસિલ કરને કે લિયે થા, ન કિ ઐતિરાજ઼ કી નિયત સે. ઔર અબ ઉન્હેં ઇન્સાન કી ફ़ઝ़ીલત (બડાઈ) ઔર ઉસકી પૈદાઇશ કા રહસ્ય માલૂમ હો ગયા જિસકો વો પહલે ન જાનતે થે.

(7) યાની હ૰રત આદમ અહૈહિસ્સલામ ને હર ચીજ઼ કા નામ ઔર ઉસકી પૈદાઇશ કા રાજ઼ બતા દિયા.

(8) ફ़રિશ્તોં ને જો બાત ઝ़ાહિર કી થી વહ થી કિ ઇન્સાન ફ़સાદ ફૈલાએગા, ખૂન ખરાબા કરેગા ઔર જો બાત છુપાઈ થી વહ યહ થી કિ ખિલાફ़ત કે હકદાર વો ખુદ હૈં ઔર અલ્લાહ તઆલા ઉનસેં ઊંચી ઔર જાનકાર કોઈ મખલૂક પૈદા ન ફ़રમાએગા. ઇસ આયત સે ઇન્સાન કી શરાફ़ત ઔર ઇલ્મ કી બડાઈ સાબિત હોતી હૈ ઔર યહ ભી કિ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ઼ તાલીમ કી નિસ્બત કરના સહી હૈં. અગરચે ઉસકો મુઅલ્લિમ (ઉસ્તાદ) ન કહા જાએગા, ક્યોંકિ ઉસ્તાદ પેશાવર તાલીમ દેને વાલે કો કહતે હૈં. ઇસસે યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ સારે શબ્દકોષ, સારી ૰બાનેં અલ્લાહ તઆલા કી તરફ़ સે હૈં. યહ ભી સાબિત હુઆ કિ ફ़રિશ્તોં કે ઇલ્મ ઔર કમાલાત મેં બઢૌત્રી હોતી હૈ.

(9) અલ્લાહ તઆલા ને હ૰રત આદમ અલૈહિસ્સલામ કો સારી સૃષ્ટિ કા નમૂના ઔર રૂહાની વ જિસ્માની દુનિયા કા મજમૂઆ બનાયા ઔર ફ़રિશ્તોં કે લિયે કમાલ હાસિલ કરને કા સાધન કિયા તો ઉન્હેં હુક્મ ફ़રમાયા કિ હ૰રત આદમ કો સજ્દા કરેં ક્યોંકિ ઇસમેં શુક્રગુ૰ારી (કૃતજ્ઞતા) ઔર હ૰રત આદમ કે બડપ્પન કે એતિરાફ઼ ઔર અપને કથન કી માફ़ી કી શાન પાઈ જાતી હૈ. કુછ વિદ્વાનો ને કહા હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ને હ૰રત આદમ કો પૈદા કરને સે પહલે હી સજ્દે કા હુક્મ દિયા થા, ઉસકી સનદ (પ્રમાણ) યહ આયત હૈ : "ફ઼ ઇ૰્ઝા સવ્વૈતુહૂ વ નફ़ખ્તો ફ़ીહે મિર

રૂહી ફ़કઊ લહૂ સાજિદીન" (સૂરએ અલ-હિજર, આયત 29) યાની ફિર જબ મૈં ઉસે ઠીક બનાલૂં ઔર ઉસમેં અપની તરફ़ કી ખાસ ઇજ્જ़ત વાલી રૂહ ફૂંકૂં તો તુમ ઉસકે લિયે સજ્દે મેં ગિરના.(બૈજ़ાવી). સજ્દે કા હુક્મ સારે ફ़રિશ્તોં કો દિયા ગયા થા, યહી સબ સે જ્યાદા સહી હૈ. (ખાજ़िન) સજ્દા દો તરહ કા હોતા હૈ એક ઇબાદત કા સજ્દા જો પૂજા કે ઇરાદે સે કિયા જાતા હૈ, દૂસરા આદર કા સજ્દા જિસસે કિસી કી તાજ़ીમ મંજૂર હોતી હૈ ન કિ ઇબાદત. ઇબાદત કા સજ્દા અલ્લાહ તઆલા કે લિએ ખાસ હૈ, કિસી ઔર કે લિયે નહીં હો સકતા ન કિસી શરીઅત મેં કભી જાયજ़ હુઆ. યહાં જો મુફ़स्सिरીન ઇબાદત કા સજ્દા મુરાદ લેતે હૈં વો ફ़રમાતે હૈં કિ સજ્દા ખાસ અલ્લાહ તઆલા કે લિએ થા ઔર હજ़રત આદમ કિબલા બનાએ ગએ થે. મગર યહ તર્ક કમજ़ોર હૈ ક્યોંકિ ઇસ સજ્દે સે હજ़રત આદમ કા બડપ્પન, ઉનકી બુજુર્ગી ઔર મહાનતા ज़ાહિર કરના મકસૂદ થી. જિસે સજ્દા કિયા જાએ ઉસ કા સજ્દા કરને વાલે સે ઉત્તમ હોના કોઈ જ़રૂરી નહીં, જૈસા કિ કાબા હૂજુર સૈયદુલ અંબિયા કા કિબલા ઔર મસ્જૂદ ઇલૈહ (અર્થાત જિસકી તરફ़ સજ્દા હો) હૈ, જબ કિ હુજૂર ઉસસે અફ़ज़ल (ઉત્તમ) હૈ. દૂસરા કથન યહ હૈ કિ યહાં ઇબાદત કા સજ્દા ન થા બલ્કિ આદર કા સજ્દા થા ઔર ખાસ હજ़રત આદમ કે લિયે થા, જ़મીન પર પેશાની રખકર થા ન કિ સિર્ફ़ ઝુકના. યહી કથન સહી હૈ, ઔર ઇસી પર સર્વાનુમતિ હૈ. (મદારિક). આદર કા સજ્દા પહલી શરીઅત મેં જાયજ़ થા, હમારી શરીઅત મેં મના કિયા ગયા. અબ કિસી કે લિયે જાયજ़ નહીં ક્યોંકિ જબ હજ़રત સલમાન (અલ્લાહ ઉનસે રાજ़ી હો) ને હૂજુર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કો સજ્દા કરને કા ઇરાદા કિયા તો હૂજુર ને ફ़રમાયા મખલૂક કો ન ચાહિયે કિ અલ્લાહ કે સિવા કિસી કો સજ્દા કરેં. (મદારિક). ફ़રિશ્તોં મેં સબસે પહલે સજ્દા કરને વાલે હજ़રત જિબ્રીલ હૈં, ફિર મીકાઈલ, ફિર ઇસરાફ़ીલ, ફિર ઇઝ્રાઈલ, ફિર ઔર કરીબી ફ़રિશ્તેં. યહ સજ્દા શુક્રવાર કે રોજ़ જ़વાલ કે વક્ત સે અસ્ત્ર તક કિયા ગયા. એક કથન યહ ભી હૈ કિ કરીબી ફ़રિશ્તેં સૌ બરસ ઔર એક કથન મેં પાંચ સૌ બરસ સજ્દે મેં રહે. શૈતાન ને સજ્દા ન કિયા ઔર ઘમણ્ડ કે તૌર પર યહ સોચતા રહા કિ વહ હજ़રત આદમ સે ઉચ્ચતર હૈ, ઔર ઉસકે લિયે સજ્દે કા હુક્મ (મઆજ़ल्લાહ) હિકમત (સમઝદારી) કે ખિલાફ़ હૈ. ઇસ ઝૂટે અકીદે સે વહ કાફ़िર હો ગયા. આયત મેં સાબિત હૈ કિ હજ़રત આદમ ફ़રિશ્તોં સે ઊપર હૈં કિ ઉનસે ઉન્હેં સજ્દા કરાયા ગયા. ઘમણ્ડ બહુત બુરી ચીજ़ હૈ. ઇસસે કભી ઘમણ્ડી કી નૌબત કુફ़્ર તક પહુંચતી હૈ. (બૈજ़ાવી ઔર જુમલ)

(10) ઇસસે ગેહૂં યા અંગૂર વગૈરહ મુરાદ હૈં. (જલાલૈન)

(11) જુલ્મ કે માની હૈં કિસી ચીજ़ કો બે-મહલ વજ़અ યહ મના હૈ. ઔર અંબિયાએ કિરામ માસૂમ હૈં, ઉનસે ગુનાહ સરજ़દ નહીં હોતા. ઔર અંબિયાએ કિરામ કો ज़ાલિમ કહના ઉનકી તૌહીન ઔર કુફ़્ર હૈ, જો કહે વહ કાફ़िર હો જાએગા. અલ્લાહ તઆલા માલિક વ મૌલા હૈ જો ચાહે ફ़રમાએ, ઇસમેં ઉનકી ઇજ્જ़ત હૈ, દૂસરે કી ક્યા મજાલ કિ અદબ કે ખિલાફ કોઈ બાત જ़બાન પર લાએ ઔર અલ્લાહ તઆલા કે કહે કો અપને લિયે ભી મુનાસિબ જાને. હમેં અદબ, ઇજ્જ़ત, ફ़રમાંબરદારી કા હુક્મ ફ़રમાયા, હમ પર યહી લાજ़िમ હૈ.

(12) શૈતાન ને કિસી તરહ હજ़રત આદમ ઔર હવ્વા કે પાસ પહુંચકર કહા, ક્યા મૈં તુમ્હેં જન્નત કા દરખ્ત બતા દૂં ? હજ़રત આદમ ને ઇન્કાર કિયા. ઉસને કસમ ખાઈ કિ મેં તુમ્હારા ભલા ચાહને વાલા હૂં. ઉન્હેં ખયાલ હુઆ કિ અલ્લાહ પાક કી ઝૂઠી કસમ કૌન ખા સકતા હૈ. ઇસ ખયાલ સે હજ़રત હવ્વા ને ઉસમેં સે કુછ ખાયા ફિર હજ़રત આદમ કો દિયા, ઉન્હોંને ભી ખાયા. હજ़રત આદમ કો ખયાલ હુઆ કિ "લા તકરબા" (ઇસ પેડ કે પાસ ન જાના) કી મનાહી તન્જ़ીહી (હલ્કી ગલ્તી) હૈ, તહરીમી નહીં ક્યોંકિ અગર વહ હરામ કે અર્થ મેં સમઝતે તો હરગિજ ઐસા ન કરતે કિ અંબિયા માસૂમ હોતે હૈં, યહાં હજ़રત આદમ સે ઇજ્તિહાદ (ફૈસલા) મેં ગલતી હુઈ ઔર ઇજ્તિહાદ કી ગલતી ગુનાહ નહીં હોતી.

(13) હજ़રત આદમ ઔર હવ્વા ઔર ઉનકી ઔલાદ કો જો ઉનકે સુલ્બ (પુશ્ત) મેં થી જન્નત સે જ़મીન પર જાને કા હુક્મ હુઆ. હજ़રત આદમ હિન્દ કી ધરતી પર સરઅન્દીપ (મૌજૂદા શ્રીલંકા) કે પહાડોં પર ઔર હજ़રત હવ્વા જિદ્દા મેં ઉતારે ગએ (ખાજ़िન). હજ़રત આદમ કી બરકત સે જ़મીન કે પેડોં મેં પાકીજ़ા ખુશ્બૂ પૈદા હુઈ. (રૂહુલ બયાન)

(14) ઇસસે ઉમ્ર કા અન્ત યાની મૌત મુરાદ હૈ. ઔર હજ઼રત આદમ કે લિએ બશારત હૈ કિ વહ દુનિયા મેં સિર્ફ઼ ઉતની મુદ્દત કે લિયે હૈં ઉસકે બાદ ઉન્હે જન્નત કી તરફ઼ લૌટના હૈ ઔર આપકી ઔલાદ કે લિયે મઆદ (આખિરત) પર દલાલત હૈ કિ દુનિયા કી જ઼िન્દગી નિશ્ચિત સમય તક હૈ. ઉમ્ર પૂરી હોને કે બાદ ઉન્હેં આખિરત કી તરફ઼ પલટના હૈ.

(15) આદમ અલૈહિસ્સલામ ને જ઼મીન પર આને કે બાદ તીન સૌ બરસ તક હયા (લજ્જા) સે આસમાન કી તરફ઼ સર ન ઉઠાયા, અગરચે હજ઼રત દાઊદ અલૈહિસ્સલામ બહુત રોને વાલે થે, આપકે આંસૂ તમામ જ઼મીન વાલોં કે આંસૂઓં સે જ઼્યાદા હૈં, મગર હજ઼રત આદમ અલૈહિસ્સલામ ઇતના રોએ કિ આપ કે આંસૂ હજ઼રત દાઊદ અલૈહિસ્સલામ ઔર તમામ જ઼મીન વાલોં કે આંસુઓં કે જોડ સે બઢ ગએ (ખાજ઼िન). તિબ્રાની, હાકિમ, અબૂનઈમ ઔર બૈહકી ને હજ઼રત અલી મુર્તજ઼ા (અલ્લાહ ઉનસે રાજ઼ી રહે) સે મરફ઼ૂઅન રિવાયત કી હૈ કિ જબ હજ઼રત આદમ પર ઇતાબ હુઆ તો આપ તૌબહ કી ફ઼िક્ર મેં હૈરાન થે. ઇસ પરેશાની કે આલમ મેં યાદ આયા કિ પૈદાઇશ કે વક્ત મૈં ને સર ઉઠાકર દેખા થા કિ અર્શ પર લિખા હૈ “લા ઇલાહા ઇલ્લલ્લાહ મુહમ્મદુર રસૂલુલ્લાહ” મૈં સમઝા થા કિ અલ્લાહ કી બારગાહ મેં વહ રૂત્બા કિસી કો હાસિલ નહીં જો હજ઼રત મુહમ્મદ (અલ્લાહ કે દુરૂદ હોં ઉન પર ઔર સલામ) કો હાસિલ હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ને ઉનકા નામ અપને પાક નામ કે સાથ અર્શ પર લિખવાયા. ઇસલિયે આપને અપની દુઆ મેં “રબ્બના જ઼લમના અન્ફુસના વ ઇલ્લમ તગફ઼िર લના વ તરહમના લનકૂનન્ના મિનલ ખાસિરીન.” યાની ઐ રબ હમારે હમને અપના આપ બુરા કિયા તો અગર તૂ હમેં ન બખ્શે ઔર હમ પર રહમ ન કરે તો હમ જ઼રૂર નુકસાન વાલોં મેં હુએ. (સૂરએ અઅરાફ઼, આયત 23) કે સાથ યહ અર્જ઼ કિયા “અસ અલુકા બિહક્કે મુહમ્મદિન અન તગફ઼िર લી” યાની ઐ અલ્લાહ મૈં મુહમ્મદ કે નામ પર તુઝસે માફ઼ી ચાહતા હૂં. ઇબ્ને મુન્જ઼ર કી રિવાયત મેં યે કલિમે હૈં “અલ્લાહુમ્મા ઇન્ની અસઅલુકા બિજાહે મુહમ્મદિન અબ્દુકા વ કરામતુહૂ અલૈકા વ અન તગફ઼िર લી ખતીઅતી” યાની યારબ મૈં તુઝ સે તેરે ખાસ બન્દે મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી ઇજ઼્જ઼ત ઔર મર્તબે કે તુફ़ૈલ મેં, ઔર ઉસ બુજુર્ગી કે સદકે મેં, જો ઉન્હેં તેરે દરબાર મેં હાસિલ હૈ, મગફ઼िરત ચાહતા હૂં” . યહ દુઆ કરની થી કિ હક તઆલા ને ઉનકી મગફ઼िરત ફ઼રમાઈ. ઇસ રિવાયત સે સાબિત હૈ કિ અલ્લાહ કે પ્યારોં કે વસીલે સે દુઆ ઉનકે નામ પર, ઉનકે વસીલે સે કહકર માંગના જાયજ઼ હૈ ઔર હજ઼રત આદમ અલૈહિસ્સલામ કી સુન્નત હૈ. અલ્લાહ તઆલા પર કિસી કા હક (અધિકાર) અનિવાર્ય નહીં હોતા લેકિન વહ અપને પ્યારોં કો અપને ફ઼ઝ્લ ઔર કરમ સે હક દેતા હૈ. ઇસી હક કે વસીલે સે દુઆ કી જાતી હૈ. સહી હદીસોં સે યહ હક સાબિત હૈ જૈસે આયા “મન આમના બિલ્લાહે વ રસૂલિહી વ અકામસ સલાતા વ સૌમા રમદાના કાના હક્કન અલલ્લાહે અૈયં યદખુલલ જન્નતા” . હજ઼રત આદમ અલૈહિસ્સલામ કી તૌબહ દસવીં મુહર્રમ કો કુબુલ હુઈ. જન્નત સે નિકાલે જાને કે વક્ત ઔર નેઅમતોં કે સાથ અરબી જ઼બાન ભી આપ સે સલ્બ કર લી ગઈ થી ઉસકી જગહ જ઼બાને મુબારક પર સુરિયાની જારી કર દી ગઈ થી, તૌબહ કુબુલ હોને કે બાદ ફિર અરબી જ઼બાન અતા હુઈ. (ફ઼તહુલ અજ઼ીજ઼) તૌબહ કી અસ્લ અલ્લાહ કી તરફ઼ પલટના હૈ. ઇસકે તીન ભાગ હૈં- એક ઐતિરાફ઼ યાની અપના ગુનાહ તસ્લીમ કરના, દૂસરે નિદામત યાની ગુનાહ કી શર્મ, તીસરે કભી ગુનાહ ન કરને કા એહદ. અગર ગુનાહ તલાફ઼ી (પ્રાયશ્ચિત) કે કાબિલ હો તો ઉસકી તલાફ઼ી ભી લાજ઼िમ હૈ. જૈસે નમાજ઼ છોડને વાલે કી તૌબહ કે લિયે પિછલી નમાજ઼ોં કા અદા કરના અનિવાર્ય હૈ. તૌબહ કે બાદ હજ઼રત જિબ્રીલ ને જ઼મીન કે તમામ જાનવરોં મેં હજ઼રત અલૈહિસ્સલામ કી ખિલાફ़ત કા ઐલાન કિયા ઔર સબ પર ઉનકી ફ़રમાંબરદારી અનિવાર્ય હોને કા હુક્મ સુનાયા. સબને હુકમ માનને કા ઇજ઼્હાર કિયા. (ફ઼ત્હુલ અજ઼ીજ઼)

(16) યહ ઈમાન વાલે નેક આદમિયોં કે લિયે ખુશખબરી હૈ કિ ન ઉન્હેં બડે હિસાબ કે વક્ત ખૌફ़ હો ઔર ન આખિરત મેં ગમ. વો બેગમ જન્નત મેં દાખિલ હોંગે.

સૂરએ બકરહ _ પાંચવા રૂકૂ

يٰبَنِيۡۤ اِسۡرَآءِيۡلَ اذۡكُرُوۡا نِعۡمَتِىَ الَّتِىۡۤ اَنۡعَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ وَاَوۡفُوۡا بِعَهۡدِىۡۤ اُوۡفِ بِعَهۡدِكُمۡ ۚ وَ اِيَّاىَ
فَارۡهَبُوۡنِ ﴿۴۰﴾ وَاٰمِنُوۡا بِمَاۤ اَنۡزَلۡتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمۡ وَلَا تَكُوۡنُوۡۤا اَوَّلَ كَافِرٍۢ بِهٖ ۪ وَلَا تَشۡتَرُوۡا
بِاٰيٰتِىۡ ثَمَنًا قَلِيۡلًا ۫ وَّ اِيَّاىَ فَاتَّقُوۡنِ ﴿۴۱﴾ وَلَا تَلۡبِسُوا الۡحَقَّ بِالۡبَاطِلِ وَتَكۡتُمُوا الۡحَقَّ وَاَنۡتُمۡ
تَعۡلَمُوۡنَ ﴿۴۲﴾ وَاَقِيۡمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَارۡكَعُوۡا مَعَ الرّٰكِعِيۡنَ ﴿۴۳﴾ اَتَاۡمُرُوۡنَ النَّاسَ بِالۡبِرِّ
وَتَنۡسَوۡنَ اَنۡفُسَكُمۡ وَاَنۡتُمۡ تَتۡلُوۡنَ الۡكِتٰبَ ؕ اَفَلَا تَعۡقِلُوۡنَ ﴿۴۴﴾ وَاسۡتَعِيۡنُوۡا بِالصَّبۡرِ وَالصَّلٰوةِ ؕ
وَ اِنَّهَا لَكَبِيۡرَةٌ اِلَّا عَلَى الۡخٰشِعِيۡنَ ﴿۴۵﴾ الَّذِيۡنَ يَظُنُّوۡنَ اَنَّهُمۡ مُّلٰقُوۡا رَبِّهِمۡ وَاَنَّهُمۡ اِلَيۡهِ رٰجِعُوۡنَ ﴿۴۶﴾

૪૦. ઐ યાકૂબ કી સન્તાન (1) યાદ કરો મેરા વહ એહસાન જો મૈં ને તુમ પર કિયા(2) ઔર મેરા અહદ પૂરા કરો મૈં તુમ્હારા અહદ પૂરા કરૂંગા(3) ઔર ખાસ મેરા હી ડર રખો(4)

૪૧. ઔર ઈમાન લાઓ ઉસ પર જો મૈં ને ઉતારા ઉસકી તસ્દીક (પુષ્ટિ) કરતા હુઆ જો તુમ્હારે સાથ હૈ ઔર સબસે પહલે ઉસકે મુનકિર યાની ઇન્કાર કરને વાલે ન બનો(5) ઔર મેરી આયતોં કે બદલે થોડે દામ ન લો(6) ઔર મુઝી સે ડરો

૪૨. ઔર હક (સત્ય) સે બાતિલ (ઝૂઠ) કો ન મિલાઓ ઔર જાન બૂઝકર હક ન છુપાઓ

૪૩. ઔર નમાજ઼ કાયમ રખો ઔર જ़કાત દો ઔર રૂકૂ કરને વાલોં (ઝુકને વાલોં) કે સાથ રૂકૂ કરો (7)

૪૪. ક્યા લોગોં કો ભલાઈ કા હુક્મ દેતે હો ઔર અપની જાનોં કો ભૂલતે હો હાલાંકિ તુમ કિતાબ પઢતે હો તો ક્યા તુમ્હેં અક્લ નહીં(8)

૪૫. ઔર સબ્ર ઔર નમાજ઼ સે મદદ ચાહો ઔર બેશક નમાજ઼ જ़રૂર ભારી હૈ મગર ઉનપર (નહી) જો દિલ સે મેરી તરફ઼ ઝુકતે હૈં (9)

૪૬. જિન્હેં યકીન હૈ કિ ઉન્હેં અપને રબ સે મિલના હૈ ઔર ઉસી કી તરફ઼ ફિરના(10)

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ – પાંચવા રૂકૂ

(1) ઇસ્રાઈલ યાની અબ્દુલ્લાહ, યહ ઇબ્રાની જ़બાન કા શબ્દ હૈ. યહ હજ़રત યઅકૂબ અલૈહિસ્સલામ કા લકબ હૈ. (મદારિક). કલ્બી મુફ़સ્સિર ને કહા અલ્લાહ તઆલા ને "યા અય્યુહન્નાસોઅ બુદૂ" (ઐ લોગો ઇબાદત કરો) ફ़રમાકર પહલે સારે ઇન્સાનોં કો આમ દાવત દી, ફ઼િર "ઇજ़્કાલા રબ્બુકા" ફ़રમાકર ઉનકે મુબ્દઅ કા જ़िક્ર કિયા. ઇસકે બાદ ખુસૂસિયત કે સાથ બની ઇસ્રાઈલ કો દાવત દી. યે લોગ યહૂદી હૈં ઔર યહાં સે "સયકૂલ" તક ઉનસે કલામ જારી હૈ. કભી ઈમાન કી યાદ દિલાકર દાવત કી જાતી હૈ, કભી ડર દિલાયા જાતા હૈ, કભી હુજ્જત (તર્ક) કાયમ કી જાતી હૈ, કભી ઉનકી બદઅમલી પર ફટકારા જાતા હૈ. કભી પિછલી મુસીબતોં કા જ़िક્ર કિયા જાતા હૈ.

(2) યહ એહસાન કિ તુમ્હારે પૂર્વજોં કો ફ़िરઔન સે છુટકારા દિલાયા, દરિયા કો ફાડા, અબ્ર કો સાયબાન કિયા. ઇનકે અલાવા ઔર એહસાનાત, જો આગે આતે હૈં, ઉન સબ કો યાદ કરો. ઔર યાદ કરના યહ હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા કી બન્દગી ઔર ફ़રમાંબરદારી કરકે શુક્ર બજા લાઓ ક્યોંકિ કિસી નેઅમત કા શુક્ર ન કરના હી ઉસકા ભુલાના હૈ.

(3) યાની તુમ ઈમાન લાકર ઔર ફ़રમાંબરદારી કરકે મેરા એહદ પૂરા કરો, મૈં નેક બદલા ઔર સવાબ દેકર તુમ્હારા એહદ પૂરા કરૂંગા. ઇસ એહદ કા બયાન આયત : "વ લકદ અખજ़લ્લાહો મીસાકા બની ઇસ્રાઈલા" યાની ઔર બેશક અલ્લાહ ને બની ઇસ્રાઈલ સે એહદ લિયા. (સૂરએ માયદા, આયત 12) મેં હૈ.

(4) ઇસ આયત મેં નેઅમત કા શુક્ર કરને ઔર એહદ પૂરા કરને કે વાજિબ હોને કા બયાન હૈ ઔર યહ ભી કિ મૂમિન કો ચાહિયે કિ અલ્લાહ કે સિવા કિસી સે ન ડરે.

(5) યાની કુરઆને પાક ઔર તૌરાત ઔર ઇંજીલ પર, જો તુમ્હારે સાથ હૈં, ઈમાન લાઓ ઔર કિતાબ વાલોં મેં પહલે કાફ़िર ન બનો કિ જો તુમ્હારે ઇત્તિબાઅ (અનુકરણ) મેં કુફ્ર કરે ઉસકા વબાલ ભી તુમ પર હો.

(6) ઇન આયતોં સે તૌરાત વ ઇંજીલ કી વો આયતેં મુરાદ હૈ જિન મેં હુજ़ૂર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી તારીફ़ ઔર બડાઈ હૈ. મકસદ યહ હૈ કિ હુજ़ૂર કી નઅત યા તારીફ़ દુનિયા કી દૌલત કે લિયે મત છુપાઓ કિ દુનિયા કા માલ છોટી પૂંજી ઔર આખિરત કી નેઅમત કે મુકાબલે મેં બે હકીકત હૈ.

યહ આયત કઅબ બિન અશરફ़ ઔર યહૂદ કે દૂસરે રઈસોં ઔર ઉલમા કે બારે મેં નાજ़िલ હુઈ જો અપની કૌમ કે જાહિલોં ઔર કમીનોં સે ટકે વુસૂલ કર લેતે ઔર ઉન પર સાલાને મુકર્રર કરતે થે ઔર ઉન્હોને ફ઼લોં ઔર નક્દ માલ મેં અપને હક ઠહરા લિયે થે. ઉન્હેં ડર હુઆ કિ તૌરાત મેં જો હુજ़ૂર સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી નઅત ઔર સિફ़ત (પ્રશંસા) હૈ, અગર ઉસકો જ़ાહિર કરેં તો કૌમ હુજ़ૂર પર ઈમાન લે જ઼ાએગી ઔર ઉન્હેં કોઈ પૂછને વાલા ન હોગા. યે તમામ ફ़ાયદે ઔર મુનાફ़े જાતે રહેંગે. ઇસલિયે ઉન્હોંને અપની કિતાબોં મેં બદલાવ કિયા ઔર હુજ़ૂર કી પહચાન ઔર તારીફ़ કો બદલ ડાલા. જ઼બ ઉનસે લોગ પૂછતે કિ તૌરાત મેં હુજ़ૂર કી ક્યા વિશેષતાએં દર્જ હૈં તો વો છુપા લેતે ઔર હરગિજ़ ન બતાતે. ઇસ પર યહ આયત ઉતરી. (ખાજ़िન વગૈરહ)

(7) ઇસ આયત મેં નમાજ़ ઔર જ़કાત કે ફ़र્જ હોને કા બયાન હૈ ઔર ઇસ તરફ़ ભી ઇશારા હૈ કિ નમાજ़ોં કો ઉનકે હુકૂક (સંસ્કારોં) કે હિસાબ સે અદા કરો. જમાઅત (સામૂહિક નમાજ़) કી તર્ગીબ ભી હૈ. હદીસ શરીફ़ મેં હૈ જમાઅત કે સાથ નમાજ़ પઢના અકેલે પઢને સે સત્તાઈસ દર્જે જ़્યાદા ફ़ઝ़ીલત (પુણ્ય) રખતા હૈ.

(8) યહૂદી ઉલમા સે ઉનકે મુસલમાન રિશ્તેદારોં ને ઇસ્લામ કે બારે મેં પૂછા તો ઉન્હોંને કહા તુમ ઇસ દીન પર કાયમ રહો. હુજ़ૂર સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કા દીન ભી સચ્ચા ઔર કલામ ભી સચ્ચા. ઇસ પર યહ આયત ઉતરી. એક કથન યહ હૈ કિ આયત ઉન યહૂદિયોં કે બારે મેં ઉતરી જિન્હોંને અરબ મુશ્રિકો કો હુજ़ૂર કે નબી હોને કી ખબર દી થી ઔર હુજ़ૂર કા ઇત્તિબા (અનુકરણ) કરને કી હિદાયત કી થી. ફ઼िર જ઼બ હુજ़ૂર કી નબુવ્વત જ़ાહિર હો ગઈ તો યે હિદાયત કરને વાલે હસદ (ઈર્ષ્યા) સે ખુદ કાફ़िર હો ગએ. ઇસ પર ઉન્હેં ફટકારા ગયા.(ખાજ़िન વ મદારિક)

(9) યાની અપની જ़રૂરતોં મેં સબ્ર ઔર નમાજ़ સે મદદ ચાહોં. સુબહાન અલ્લાહ, ક્યા પાકીજ़ા તાલીમ હૈ. સબ્ર મુસીબતોં કા અખલાકી મુકાબલા હૈ. ઇન્સાન ઇન્સાફ़ ઔર સત્યમાર્ગ કે સંકલ્પ પર ઇસકે બિના કાયમ નહીં રહ

સકતા. સબ્ર કી તીન કિસ્મેં હૈં- (1) તકલીફ઼ ઔર મુસીબત પર નફ઼્સ કો રોકના, (2) તાઅત (ફ઼રમાંબરદારી) ઔર ઇબાદત કી મશક્કતોં મેં મુસ્તકિલ (અડિગ) રહના, (3) ગુનાહોં કી તરફ઼ ખિંચને સે તબીઅત કો રોકના. કુછ મુફ઼સ્સિરોં ને યહાં સબ્ર સે રોઝ઼ા મુરાદ લિયા હૈ. વહ ભી સબ્ર કા એક અન્દાજ઼ હૈ. ઇસ આયત મેં મુસીબત કે વક્ત નમાજ઼ કે સાથ મદદ કી તાલીમ ભી ફ઼રમાઈ ક્યોંકિ વહ બદન ઔર નફ઼્સ કી ઇબાદત કા સંગમ હૈ ઔર ઉસમેં અલ્લાહ કી નજ઼્દીકી હાસિલ હોતી હૈ. હુજ઼ૂર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ અહમ કામોં કે પેશ આને પર નમાજ઼ મેં મશગૂલ હો જાતે થે. ઇસ આયત મેં યહ ભી બતાયા ગયા કિ સચ્ચે ઈમાન વાલોં કે સિવા ઔરોં પર નમાજ઼ ભારી પડતી હૈ.

(10) ઇસમેં ખુશખબરી હૈ કિ આખિરત મેં મૂમિનોં કો અલ્લાહ કે દીદાર કી નેઅમત મિલેગી.

સૂરએ બકરહ _ છટા રૂકૂ

يٰبَنِيۡۤ اِسۡرَآءِيۡلَ اذۡكُرُوۡا نِعۡمَتِىَ الَّتِىۡۤ اَنۡعَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ وَاَنِّىۡ فَضَّلۡتُكُمۡ عَلَى الۡعٰلَمِيۡنَ ﴿۴۷﴾ وَاتَّقُوۡا
يَوۡمًا لَّا تَجۡزِىۡ نَفۡسٌ عَنۡ نَّفۡسٍ شَيۡـًٔا وَّلَا يُقۡبَلُ مِنۡهَا شَفَاعَةٌ وَّلَا يُؤۡخَذُ مِنۡهَا عَدۡلٌ وَّلَا هُمۡ
يُنۡصَرُوۡنَ ﴿۴۸﴾ وَ اِذۡ نَجَّيۡنٰكُمۡ مِّنۡ اٰلِ فِرۡعَوۡنَ يَسُوۡمُوۡنَكُمۡ سُوۡٓءَ الۡعَذَابِ يُذَبِّحُوۡنَ اَبۡنَآءَكُمۡ
وَيَسۡتَحۡيُوۡنَ نِسَآءَكُمۡ ؕ وَ فِىۡ ذٰلِكُمۡ بَلَآءٌ مِّنۡ رَّبِّكُمۡ عَظِيۡمٌ ﴿۴۹﴾ وَ اِذۡ فَرَقۡنَا بِكُمُ الۡبَحۡرَ
فَاَنۡجَيۡنٰكُمۡ وَاَغۡرَقۡنَاۤ اٰلَ فِرۡعَوۡنَ وَاَنۡتُمۡ تَنۡظُرُوۡنَ ﴿۵۰﴾ وَ اِذۡ وٰعَدۡنَا مُوۡسٰۤى اَرۡبَعِيۡنَ لَيۡلَةً ثُمَّ
اتَّخَذۡتُمُ الۡعِجۡلَ مِنۡۢ بَعۡدِهٖ وَاَنۡتُمۡ ظٰلِمُوۡنَ ﴿۵۱﴾ ثُمَّ عَفَوۡنَا عَنۡكُمۡ مِّنۡۢ بَعۡدِ ذٰلِكَ لَعَلَّكُمۡ
تَشۡكُرُوۡنَ ﴿۵۲﴾ وَ اِذۡ اٰتَيۡنَا مُوۡسَى الۡكِتٰبَ وَالۡفُرۡقَانَ لَعَلَّكُمۡ تَهۡتَدُوۡنَ ﴿۵۳﴾ وَ اِذۡ قَالَ مُوۡسٰى لِقَوۡمِهٖ
يٰقَوۡمِ اِنَّكُمۡ ظَلَمۡتُمۡ اَنۡفُسَكُمۡ بِاتِّخَاذِكُمُ الۡعِجۡلَ فَتُوۡبُوۡۤا اِلٰى بَارِئِكُمۡ فَاقۡتُلُوۡۤا اَنۡفُسَكُمۡ ؕ
ذٰلِكُمۡ خَيۡرٌ لَّكُمۡ عِنۡدَ بَارِئِكُمۡ ؕ فَتَابَ عَلَيۡكُمۡ ؕ اِنَّهٗ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيۡمُ ﴿۵۴﴾ وَ اِذۡ قُلۡتُمۡ
يٰمُوۡسٰى لَنۡ نُّؤۡمِنَ لَكَ حَتّٰى نَرَى اللّٰهَ جَهۡرَةً فَاَخَذَتۡكُمُ الصّٰعِقَةُ وَاَنۡتُمۡ تَنۡظُرُوۡنَ ﴿۵۵﴾ ثُمَّ بَعَثۡنٰكُمۡ
مِّنۡۢ بَعۡدِ مَوۡتِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُوۡنَ ﴿۵۶﴾ وَظَلَّلۡنَا عَلَيۡكُمُ الۡغَمَامَ وَاَنۡزَلۡنَا عَلَيۡكُمُ الۡمَنَّ
وَالسَّلۡوٰى ؕ كُلُوۡا مِنۡ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقۡنٰكُمۡ ؕ وَمَا ظَلَمُوۡنَا وَلٰكِنۡ كَانُوۡۤا اَنۡفُسَهُمۡ يَظۡلِمُوۡنَ ﴿۵۷﴾
وَ اِذۡ قُلۡنَا ادۡخُلُوۡا هٰذِهِ الۡقَرۡيَةَ فَكُلُوۡا مِنۡهَا حَيۡثُ شِئۡتُمۡ رَغَدًا وَّادۡخُلُوا الۡبَابَ سُجَّدًا وَّقُوۡلُوۡا
حِطَّةٌ نَّغۡفِرۡ لَكُمۡ خَطٰيٰكُمۡ ؕ وَسَنَزِيۡدُ الۡمُحۡسِنِيۡنَ ﴿۵۸﴾ فَبَدَّلَ الَّذِيۡنَ ظَلَمُوۡا قَوۡلًا غَيۡرَ الَّذِىۡ قِيۡلَ
لَهُمۡ فَاَنۡزَلۡنَا عَلَى الَّذِيۡنَ ظَلَمُوۡا رِجۡزًا مِّنَ السَّمَآءِ بِمَا كَانُوۡا يَفۡسُقُوۡنَ ﴿۵۹﴾

૪૭. ઐ યાકૂબ કી સન્તાન, યાદ કરો મેરા વહ અહસાન જો મૈં ને તુમપર કિયા ઔર યહ કિ ઇસ સારે ज़माને પર તુમ્હેં બડાઈ દી (1)

૪૮. ઔર ડરો ઉસ દિન સે જિસ દિન કોઈ જાન દૂસરે કા બદલા ન હો સકેગી(2)

ઔર ન કાફિર કે લિયે કોઈ સિફ़ારિશ માની જાએ ઔર ન કુછ લેકર ઉસકી જાન છોડી જાએ ઔર ન ઉનકી મદદ હો(3)

૪૯. ઔર (યાદ કરો)જબ હમને તુમકો ફ़िરઔન વાલોં સે નજાત બખ્શી (છુટકારા દિલાયા)(4) કિ તુમપર બુરા અજાબ કરતે થે(5) તુમ્હારે બેટોં કો ज़िબ્હ કરતે ઔર તુમ્હારી બેટિયોં કો ज़िન્દા રખતે(6) ઔર ઉસમેં તુમ્હારે રબ કી તરફ़ સે બડી બલા થી યા બડા ઇનામ(7)

૫૦. ઔર જબ હમને તુમ્હારે લિયે દરિયા ફ़ાડ દિયા તો તુમ્હેં બચા લિયા. ઔર ફ़िરઔન વાલોં કો તુમ્હારી આંખોં કે સામને ડુબો દિયા(8)

૫૧. ઔર જબ હમને મૂસા સે ચાલીસ રાત કા વાદા ફ़રમાયા ફિર ઉસકે પીછે તુમને બછડે કી પૂજા શુરૂ કર દી ઔર તુમ ज़ાલિમ થે (9)

૫૨. ફિર ઉસકે બાદ હમને તુમ્હેં માફ़ી દી(10) કિ કહીં તુમ અહસાન માનો (11)

૫૩. ઔર જબ હમને મૂસા કો કિતાબ દી ઔર સત્ય ઔર અસત્ય મેં પહચાન કર દેના કિ કહીં તુમ રાહ પર આઓ

૫૪. ઔર જબ મૂસા ને અપની કૌમ સે કહા ઐ મેરી કૌમ તુમને બછડા બનાકર અપની જાનોં પર ज़ુલ્મ કિયા તો અપને પૈદા કરને વાલે કી તરફ़ લૌટ આઓ તો આપસ મેં એક દૂસરે કો કત્લ કરો(12) યહ તુમ્હારે પૈદા કરને વાલે કે નજ્દીક તુમ્હારે લિયે બેહતર હૈ તો ઉસને તુમ્હારી તૌબહ કુબૂલ કી, બેશક વહી હૈ બહુત તૌબહ કુબૂલ કરને વાલા મેહરબાન(13)

૫૫. ઔર જબ તુમને કહા ઐ મૂસા હમ હરગિજ़ (કદાચિત) તુમ્હારા યકીન ન લાએંગે જબ તક ખુલે બન્દોં ખુદા કો ન દેખ લેં તો તુમ્હેં કડક ને આ લિયા ઔર તુમ દેખ રહે થે

૫૬. ફિર મેરે પીછે હમને તુમ્હેં જ़िન્દા કિયા કિ કહીં તુમ એહસાન માનો

૫૭. ઔર હમને બાદલ કો તુમ્હારા સાયબાન કિયા(14) ઔર તુમપર મન્ન ઔર સલવા ઉતારા, ખાઓ હમારી દી હુઈ સુથરી ચીજ़ેં(15)ઓર ઉન્હોંને કુછ હમારા ન બિગાડા, હાં અપની હી જાનોં કા બિગાડ કરતે થે

૫૮. ઔર જબ હમને ફ़રમાયા ઉસ બસ્તી મેં જાઓ (16)

ફિર ઉસમેં જહાં ચાહો, બે રોક ટોક ખાઓ ઔર દરવાજ़ેં મેં સજદા કરતે દાખિલ હો(17) ઔર કહો હમારે ગુનાહ માફ़ હોં હમ તુમ્હારી ખતાએં બખ્શ દેંગે ઔર કરીબ હૈ કિ નેકી વાલોં કો ઔર જ્યાદા દેં(18)

૫૯. તો જ़ાલિમોં ને ઔર બાત બદલ દી જો ફ़રમાઈ ગઈ થી ઉસકે સિવા(19) તો હમને આસમાન સે ઉનપર અજ़ાબ ઉતારા(20) બદલા ઉનકી બે હુકમી કા (59)

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ – છટા રૂકૂ

(1) અલઆલમીન (સારે જ़માને પર) ઉસકે વાસ્તવિક યા હકીકી માની મેં નહીં. ઇસસે મુરાદ યહ હૈ કિ મૈં ને તુમ્હારે પૂર્વજોં કો ઉનકે જ़માને વાલોં પર બુજુર્ગી દી. યહ બુજુર્ગી કિસી વિશેષ ક્ષેત્ર મેં હો સકતી હૈ, જો ઔર કિસી ઉમ્મત કી બુજુર્ગી કો કમ નહીં કર સકતી. ઇસલિયે ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા કે બારે મેં ઇરશાદ હુઆ “કુન્તુમ ખૈરા ઉમ્મતિન” યાની તુમ બેહતર હો ઉન સબ ઉમ્મતોં મેં જો લોગોં મેં જ़ાહિર હુઈ (સૂરએ આલે ઇમરાન, આયત 110). (રૂહુલ બયાન, જુમલ વગૈરહ)

(2) વહ કયામત કા દિન હૈ. આયત મેં નફ़્સ દો બાર આયા હૈ, પહલે સે મૂમિન કા નફ़્સ, દૂસરે સે કાફ़िર મુરાદ હૈ. (મદારિક)

(3) યહાં સે રૂકૂ કે આખિર તક દસ નેઅમતોં કા બયાન હૈ જો ઇન બની ઇસ્રાઈલ કે બાપ દાદા કો મિલીં.

(4) કિબ્ત ઔર અમાલીક કી કૌમ સે જો મિસ્ર કા બાદશાહ હુઆ. ઉસ કો ફ़िરઔન કહતે હૈ. હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ કે જ़માને કે ફ़िરઔન કા નામ વલીદ બિન મુસઅબ બિન રૈયાન હૈ. યહાં ઉસી કા જ़िક્ર હૈ. ઉસકી ઉમ્ર ચાર સૌ બરસ સે જ़્યાદા હુઈ. આલે ફ़िરઔન સે ઉસકે માનને વાલે મુરાદ હૈ. (જુમલ વગૈરહ)

(5) અજ़ાબ સબ બુરે હોતે હૈં “સૂઅલ અજ़ાબ” વહ કહલાએગા જો ઔર અજ़ાબોં સે જ़્યાદા સખ્ત હો. ઇસલિયે આલા હજ़રત ને “બુરા અજ઼ાબ” અનુવાદ કિયા. ફ़िરઔન ને બની ઇસ્રાઈલ પર બડી બેદર્દી સે મેહનત વ મશક્કત કે દુશ્વાર કામ લાજ़िમ કિયે થે. પત્થરોં કી ચટ્ટાનેં કાટકર ઢોતે ઢોતે ઉનકી કમરેં ગર્દનેં જ़ખ્મી હો ગઈ થીં. ગરીબોં પર ટૈક્સ મુકર્રર કિયે થે જો સૂરજ ડૂબને સે પહલે જ़બરદસ્તી વુસૂલ કિયે જાતે થે. જો નાદાર કિસી દિન ટૈકસ અદા ન કર સકા, ઉસકે હાથ ગર્દન કે સાથ મિલાકર બાંધ દિયે જાતે થે, ઔર મહીના ભર તક ઇસી મુસીબત મેં રખા જાતા થા, ઔર તરહ તરહ કી સખ્તિયાં નિર્દયતા કે સાથ કી જાતી થીં. (ખાજ़िન વગૈરહ)

(6) ફ़िરઔન ને ખ્વાબ દેખા કિ બૈતુલ મકદિસ કી તરફ़ સે આગ આઈ ઉસને મિસ્ર કો ઘેર કર તમામ કિબ્તિયોં કો જલા ડાલા, બની ઇસ્રાઈલ કો કુછ હાનિ ન પહુંચાઈ. ઇસસે ઉસકો બહુત ઘબરાહટ હુઈ. કાહિનોં (તાંત્રિકોં) ને ખ્વાબ કી તઅબીર (વ્યાખ્યા) મેં બતાયા કિ બની ઇસ્રાઈલ મેં એક લડકા પૈદા હોગા જો તેરી મૌત ઔર તેરી સલ્તનત કે પતન કા કારણ હોગા. યહ સુનકર ફ़िરઔન ને હુક્મ દિયા કિ બની ઇસ્રાઈલ મેં જો લડકા પૈદા હો. કત્લ કર દિયા જાએ. દાઇયાં છાન બીન કે લિયે મુકર્રર હુઈ. બારહ હજાર ઔર દૂસરે કથન કે અનુસાર સત્તર હ़જાર લડકે કત્લ કર ડાલે ગએ ઔર નવ્વે હ़જાર હમલ (ગર્ભ) ગિરા દિયે ગયે. અલ્લાહ કી મર્ज़ી સે ઇસ કૌમ કે બૂઢે જલ્દ મરને લગે. કિબ્તી કૌમ કે સરદારોં ને ઘબરાકર ફ़िરઔન સે શિકાયત કી કિ બની ઇસ્રાઈલ મેં મૌત કી ગર્મબાज़ારી હૈ ઇસ પર ઉનકે બચ્ચે ભી કત્લ કિયે જાતે હૈં, તો હમેં સેવા કરને વાલે કહાં સે મિલેંગે. ફ़िરઔન ને હુક્મ દિયા કિ એક સાલ બચ્ચે કત્લ કિયે જાએં ઔર એક સાલ છોડે જાએં. તો જો સાલ છોડને કા થા ઉસમેં હ़જ़રત હારૂન પૈદા હુએ, ઔર કત્લ કે સાલ હ़જ़રત મૂસા કી પૈદાઇશા હુઈ.

(7) બલા ઇમ્તિહાન ઔર આज़માઇશા કો કહતે હૈં. આज़માઇશ નેઅમત સે ભી હોતી હૈ ઔર શિદ્દત વ મેહનત સે ભી. નેઅમત સે બન્દે કી શુકગુज़ારી, ઔર મેહનત સે ઉસકે સબ્ર (સંયમ ઔર ધૈર્ય) કા હાલ ज़ાહિર હોતા હૈ. અગર "ज़ાલિકુમ."(ઔર ઇસમેં) કા ઇશારા ફ़िરઔન કે મज़ાલિમ (અત્યાચારોં) કી તરફ़ હો તો બલા સે મેહનત ઔર મુસીબત મુરાદ હોગી, ઔર અગર ઇન અત્યાચારોં સે નજાત દેને કી તરફ़ હો, તો નેઅમત.

(8) યહ દૂસરી નેઅમત કા બયાન હૈ જો બની ઇસ્રાઈલ પર ફ़રમાઈ કિ ઉન્હેં ફ़िરઔન વાલોં કે જુલ્મ ઔર સિતમ સે નજાત દી ઔર ફ़िરઔન કો ઉસકી કૌમ સમેત ઉનકે સામને ડુબો દિયા. યહાં આલે ફ़िરઔન (ફ़िરઔન વાલોં) સે ફ़िરઔન ઔર ઉસકી કૌમ દોનોં મુરાદ હૈં. જૈસે કિ "કરૅમના બની આદમા" યાની ઔર બેશક હમને ઔલાદે આદમ કો ઇज़्ज़त દી (સૂરએ ઇસરા, આયત 70) મેં હ़જ़રત આદમ ઔર ઉનકી ઔલાદ દોનોં શામિલ હૈં. (જુમલ). સંક્ષિપ્ત વાકિઆ યહ હૈ કિ હ़જ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ અલ્લાહ કે હુક્મ સે રાત મેં બની ઇસ્રાઈલ કો મિસ્ર સે લેકર રવાના હુએ, સુબ્હ કો ફ़िરઔન ઉનકી ખોજ મેં ભારી લશ્કર લેકર ચલા ઔર ઉન્હેં દરિયા કે કિનારે જા લિયા. બની ઇસ્રાઈલ ને ફ़िરઔન કા લશ્કર દેખકર હ़જ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ સે ફ़રિયાદ કી. આપને અલ્લાહ કે હુક્મ સે દરિયા મેં અપની લાઠી મારી, ઉસકી બરકત સે દરિયા મેં બારહ ખુશ્ક રાસ્તે પૈદા હો ગએ. પાની દીવારોં કી તરહ ખડા હો ગયા. ઉન દીવારોં મેં જાલી કી તરહ રૌશનદાન બન ગએ. બની ઇસ્રાઈલ કી હર જમાઅત ઇન રાસ્તોં મેં એક દૂસરે કો દેખતી ઔર આપસ મેં બાત કરતી ગુज़ર ગઈ. ફ़िરઔન દરિયાઈ રાસ્તે દેખકર ઉનમેં ચલ પડા. જબ ઉસકા સારા લશ્કર દરિયા કે અન્દર આ ગયા તો દરિયા જૈસા થા વૈસા હો ગયા ઔર તમામ ફ़िરઔની ઉસમેં ડૂબ ગએ. દરિયા કી ચૌડાઈ ચાર ફ़રસંગ થી. યે ઘટના બેહરે કુલज़મ કી હૈ જો બેહરે ફ़ારસ કે કિનારે પર હૈ, યા બેહરે મા-વરાએ મિસ્ર કી, જિસકો અસાફ़ કહતે હૈ. બની ઇસ્રાઈલ દરિયા કે ઉસ પાર ફ़िરઔની લશ્કર કે ડૂબને કા દૃશ્ય દેખ રહે થે. યહ વાકિઆ દસવીં મુહર્રમ કો હુઆ. હ़જ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ ને ઉસ દિન શુક્ર કા રોज़ા રખા. સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે ज़માને તક ભી યહૂદી ઇસ દિન કા રોज़ા રખતે થે. હુज़ૂર ને ભી ઇસ દિન કા રોज़ા રખા ઔર ફ़રમાયા કિ હ़જ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ કી વિજય કી ખુશી મનાને ઔર ઉસકી શુક્ર गુज़ારી કરને કે હમ યહૂદિયોં સે ज़્યાદા હકદાર હૈં. ઇસ સે માલૂમ હુઆ કિ દસવીં મુહર્રમ યાની આશુરા કા રોज़ા સુન્નત હૈ. યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ નબિયોં પર જો ઇનામ અલ્લાહ કા હુઆ ઉસકી યાદગાર કાયમ કરના ઔર શુક્ર અદા કરના અચ્છી બાત હૈ. યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ ઐસે કામોં મેં દિન કા નિશ્ચિત કિયા જાના રસૂલુલ્લાહ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી સુન્નત હૈ. યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ નબિયોં કી યાદગાર અગર કાફ़िર લોગ ભી કાયમ કરતે હોં જબ ભી ઉસકો છોડા ન જાએગા.

(9) ફ़िરઔન ઔર ઉસકી કૌમ કે હલાક હો જાને કે બાદ જબ હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ બની ઇસ્ત્રાઈલ કો લેકર મિસ્ત્ર કી તરફ़ લૌટે ઔર ઉનકી પ્રાર્થના પર અલ્લાહ તઆલા ને તૌરાત અતા કરને કા વાદા ફ़રમાયા ઔર ઇસકે લિયે મીકાત નિશ્ચિત કિયા જિસકી મુદ્દત બઢૌતરી સમેત એક માહ દસ દિન થી યાની એક માહ ज़िલકાદ ઔર દસ દિન ज़िલહજ કે. હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ કૌમ મેં અપને ભાઈ હજ़રત હારૂન અલૈહિસ્સલામ કો અપના ખલીફ़ા વ જાનશીન (ઉત્તરાધિકારી) બનાકર, તૌરાત હાસિલ કરને તૂર પહાડ પર તશરીફ़ લે ગએ, ચાલીસ રાત વહાં ઠહરે. ઇસ અર્સે મેં કિસી સે બાત ન કી. અલ્લાહ તઆલા ને ज़બરજદ કી તખ્તિયોં મેં, આપ પર તૌરાત ઉતારી. યહાં સામરી ને સોને કા જવાહરાત જડા બછડા બનાકર કૌમ સે કહા કિ યહ તુમ્હારા માબૂદ હૈ. વો લોગ એક માહ હજ़રત કા ઇન્તિज़ાર કરકે સામરી કે બહકાને પર બછડા પૂજને લગે, સિવાએ હજ़રત હારૂન અલૈહિસ્સલામ ઔર આપકે બારહ હज़ાર સાથિયોં કે તમામ બની ઇસ્ત્રાઈલ ને બછડે કો પૂજા. (ખાજ़िન)

(10) માફ़ી કી કૈફ़ियત (વિવરણ) યહ હૈ કિ હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ ને ફ़રમાયા કિ તૌબહ કી સૂરત યહ હૈ કિ જિન્હોંને બછડે કી પૂજા નહીં કી હૈ, વો પૂજા કરને વાલોં કો કત્લ કરેં ઔર મુજરિમ રાज़ી ખુશી કત્લ હો જાએં. વો ઇસ પર રાज़ી હો ગએ. સુબહ સે શામ તક સત્તર હज़ાર કત્લ હો ગએ તબ હજ़રત મૂસા ઔર હજ़રત હારૂન ને ગિડગિડા કર અલ્લાહ સે અર્જ़ કી. વહી (દેવવાણી) આઈ કિ જો કત્લ હો ચુકે વો શહીદ હુએ, બાકી માફ़ ફ़રમાએ ગએ. ઉનમેં કે કાતિલ ઔર કત્લ હોને વાલે સબ જન્નત કે હકદાર હૈં. શિર્ક સે મુસલમાન મુર્તદ (અધર્મી) હો જાતા હૈ, મુર્તદ કી સજ़ા કત્લ હૈ ક્યોંકિ અલ્લાહ તઆલા સે બગાવત કત્લ ઔર રક્તપાત સે ભી સખ્તતર જુર્મ હૈ. બછડા બનાકર પૂજને મેં બની ઇસ્ત્રાઈલ કે કઈ જુર્મ થે. એક મૂર્તિ બનાના જો હરામ હૈ, દૂસરે હજ़રત હારૂન યાની એક નબી કી નાફ़રમાની, તીસરે બછડા પૂજકર મુશ્રિક (મૂર્તિ પૂજક) હો જાના. યહ જુલ્મ ફ़िરઔન વાલોં કે જુલ્મોં સે ભી જ़્યાદા બુરા હૈ. ક્યોંકિ યે કામ ઉનસે ઈમાન કે બાદ સરજ़દ હુએ, ઇસલિયે હકદાર તો ઇસકે થે કિ અલ્લાહ કા અજ़ાબ ઉન્હેં મુહલત ન દે, ઔર ફ़ૌરન હલાકત સે કુફ़્ર પર ઉનકા અન્ત હો જાએ લેકિન હજ़રત મૂસા ઔર હજ़રત હારૂન કી બદૌલત ઉન્હેં તૌબહ કા મૌકા દિયા ગયા. યહ અલ્લાહ તઆલા કી બડી કૃપા હૈ.

(11) ઇસમેં ઇશારા હૈ કિ બની ઇસ્ત્રાઈલ કી સલાહિયત ફ़िરઔન વાલોં કી તરહ બાતિલ નહીં હુઈ થી ઔર ઉનકી નસ્લ સે અચ્છે નેક લોગ પૈદા હોને વાલે થે. યહી હુઆ ભી, બની ઇસ્ત્રાઈલ મેં હज़ારોં નબી ઔર નેક ગુણવાન લોગ પૈદા હુએ.

(12) યહ કત્લ ઉનકે કફ़્ફ़ારે (પ્રાયશ્ચિત) કે લિયે થા.

(13) જબ બની ઇસ્ત્રાઈલ ને તૌબહ કી ઔર પ્રાયશ્ચિત મેં અપની જાનેં દે દીં તો અલ્લાહ તઆલા ને હુક્મ ફ़રમાયા કિ હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ ઉન્હેં બછડે કી પૂજા કી માફ़ી માંગને કે લિયે હાજ़िર લાએં. હજ़રત ઉનમેં સે સત્તર આદમી ચુનકર તૂર પહાડ પર લે ગએ. વો કહને લગે- ઐ મૂસા, હમ આપકા યકીન ન કરેંગે જબ તક ખુદા કો રૂબરૂ ન દેખ લેં. ઇસ પર આસમાન સે એક ભયાનક આવાજ़ આઈ જિસકી હૈબત સે વો મર ગએ. હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ ને ગિડગિડાકર અર્જ કી કિ ઐ મેરે રબ, મૈ બની ઇસ્ત્રાઈલ કો ક્યા જવાબ દૂંગા. ઇસ પર અલ્લાહ તઆલા ને ઉન્હેં એક કે બાદ એક ज़िન્દા ફ़રમાયા. ઇસસે નબિયોં કી શાન માલૂમ હોતી હૈ કિ હજ़રત મૂસા સે “લન નૂમિના લકા” (ઐ મૂસા હમ હરગિજ તુમ્હારા યકીન ન લાએંગે) કહને કી સજ़ા મેં બની ઇસ્ત્રાઈલ હલાક કિયે ગએ. હુજૂર સૈયદે આલામ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે એહદ વાલોં કો આગાહ કિયા જાતા હૈ કિ નબિયોં કા નિરાદર કરના અલ્લાહ કે પ્રકોપ કા કારણ બનતા હૈ, ઇસસે ડરતે રહેં. યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ અલ્લાહ તઆલા અપને પ્યારોં કી દુઆ સે મુર્દે ज़िન્દા ફ़રમા દેતા હૈ.

(14) જબ હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ ફ़ારિગ હોકર બની ઇસ્ત્રાઈલ કે લશ્કર મેં પહુંચે ઔર આપને ઉન્હેં અલ્લાહ કા હુક્મ સુનાયા કિ મુલ્કે શામ હજ़રત ઇબ્રાહીમ ઔર ઉનકી ઔલાદ કા મદફ़ન (અન્તિમ આશ્રય સ્થલ) હૈ, ઉસી મેં

બૈતુલ મકદિસ હૈ. ઉસકો અમાલિકા સે આજ़ાદ કરાને કે લિએ જિહાદ કરો ઔર મિસ્ત્ર છોડકર વહીં અપના વતન બનાઓં મિસ્ત્ર કા છોડના બની ઇસ્ત્રાઈલ પર બડા ભારી થા. પહલે તો વો કાફ़ી આગે પીછે હુએ ઔર જબ અપની મર્જ़ી કે ખિલાફ़ સિર્ફ़ અલ્લાહ કે હુક્મ સે મજબૂર હોકર હજ़રત હારૂન ઔર હજ़રત મૂસા કે સાથ રવાના હુએ તો રાસ્તે મેં જો કઠિનાઈ પેશ આતી, હજ़રત મૂસા સે શિકાયત કરતે. જબ ઉસ સહરા (મરૂસ્થલ) મેં પહુંચે જહાં હરિયાલી થી ન છાયા, ન ગલ્લા સાથ થા. વહાં ધૂપ કી તેજ़ી ઔર ભૂખ કી શિકાયત કી. અલ્લાહ તઆલા ને હજ़રત મૂસા કી દુઆ સે સફ़ેદ બાદલ કો ઉનકે સરોં પર છા દિયા જો દિન ભર ઉનકે સાથ ચલતા. રાત કો ઉનકે લિએ પ્રકાશ કા એક સુતૂન (સ્તમ્ભ) ઉતરતા જિસકી રૌશની મેં કામ કરતે. ઉનકે કપડે મૈલે ઔર પુરાને ન હોતે, નાખુન ઔર બાલ ન બઢતે, ઉસ સફ़ર મેં જો બચ્ચા પૈદા હોતા ઉસકા લિબાસ ઉસકે સાથ પૈદા હોતા, જિતના વહ બઢતા, લિબાસ ભી બઢતા.

(15) મન્ન, તરંજબીન (દલિયા) કી તરહ એક મીઠી ચીજ़ થી, રોજ़ાના સુબ્હ પૌ ફટે સૂરજ નિકલને તક હર આદમી કે લિયે એક સાઅ કે બરાબર આસમાન સે ઉતરતી. લોગ ઉસકો ચાદરોં મેં લેકર દિન ભર ખાતે રહતે. સલવા એક છોટી ચિડિયા હોતી હૈ. ઉસકો હવા લાતી. યે શિકાર કરકે ખાતે. દોનોં ચીજ़ેં શનિવાર કો બિલ્કુલ ન આતીં, બાકી હર રોજ़ પહુંચતીં. શુક્રવાર કો ઔર દિનોં સે દુગુની આતીં. હુક્મ યહ થા કિ શુક્રવાર કો શનિવાર કે લિયે ભી જ़રૂરત કે અનુસાર જમા કર લો મગર એક દિન સે જ़્યાદા કા ન જમા કરો. બની ઇસ્ત્રાઈલ ને ઇન નેઅમતોં કી નાશુક્રી કી. ભંડાર જમા કિયે, વો સડ ગએ ઔર આસમાન સે ઉનકા ઉતરના બંદ હો ગયા. યહ ઉન્હોંને અપના હી નુકસાન કિયા કિ દુનિયા મેં નેઅમત સે મેહરૂમ ઔર આખિરત મેં અજ़ાબ કે હકદાર હુએ.

(16) "ઉસ બસ્તી" સે બૈતુલ મકદિસ મુરાદ હૈ યા અરીહા જો બૈતુલ મકદિસ સે કરીબ હૈ, જિસમેં અમાલિકા આબાદ થે ઔર ઉસકો ખાલી કર ગએ. વહાં ગલ્લે મેવે કી બહુતાત થી.

(17) યહ દર્વાજ़ા ઉનકે લિયે કાબે કે દર્જે કા થા કિ ઇસમેં દાખિલ હોના ઔર ઇસકી તરફ़ સજ્દા કરના ગુનાહોં કે પ્રાયશ્ચિત કા કારણ કરાર દિયા ગયા.

(18) ઇસ આયત સે માલૂમ હુઆ કિ જ़બાન સે માફ़ી માંગના ઔર બદન કી ઇબાદત સજ્દા વગૈરહ તૌબહ કા પૂરક હૈ. યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ મશહૂર ગુનાહ કી તૌબહ ઐલાન કે સાથ હોની ચાહિયે. યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ પવિત્ર સ્થલ જો અલ્લાહ કી રહમત વાલે હોં, વહાં તૌબહ કરના ઔર હુક્મ બજા લાના નેક ફ઼લોં ઔર તૌબહ જલ્દ કુબૂલ હોને કા કારણ બનતા હૈ. (ફ઼ત્હુલ અજ़ીજ़). ઇસી લિયે બુજ़ુર્ગોં કા તરીકા રહા હૈ કિ નબિયોં ઔર વલિયોં કી પૈદાઇશ કી જગહોં ઔર મજ़ારાત પર હાજ़िર હોકર તૌબહ ઔર અલ્લાહ કી બારગાહ મેં સર ઝુકાતે હૈં. ઉર્સ ઔર દર્ગાહોં પર હાજ़िરી મેં ભી યહી ફ़ાયદા સમઝા જાતા હૈ.

(19) બુખારી ઔર મુસ્લિમ કી હદીસ મેં હૈ કિ બની ઇસ્ત્રાઈલ કો હુક્મ હુઆ થા કિ દર્વાજ़े મેં સજ્દા કરતે હુએ દાખિલ હોં ઔર જ़બાન સે "હિત્તતુન" યાની તૌબહ ઔર માફ़ી કા શબ્દ કહતે જાએં. ઉન્હોંને ઇન દોનોં આદેશોં કે વિરૂદ્ધ કિયા. દાખિલ તો હુએ પર ચૂતડોં કે બલ ઘિસરતે ઔર તૌબહ કે શબ્દ કી જગહ મજ़ાક કે અંદાજ़ મેં "હબ્બતુન ફ़ી શઅરતિન" કહા જિસકે માની હૈં બાલ મેં દાના.

(20) યહ અજ़ાબ તાઊન (પ્લેગ) થા જિસસે એક ઘણ્ટે મેં ચૌબીસ હજ़ાર હલાક હો ગએ. યહી હદીસ કી કિતાબોં મેં હૈ કિ તાઊન પિછલી ઉમ્મતોં કે અજ़ાબ કા શેષ હિસ્સા હૈં. જબ તુમ્હારે શહર મેં ફૈલે, વહાં સે ન ભાગો. દૂસરે શહર મેં હો તો તાઊન વાલે શહર મેં ન જાઓ. સહી હદીસ મેં હૈ કિ જો લોગ વબા કે ફૈલને કે વક્ત અલ્લાહ કી મર્જ़ી પર સર ઝુકાએ સબ્ર કરેં તો અગર વો વબા (મહામારી) સે બચ જાએં તો ભી ઉન્હેં શહાદત કા સવાબ મિલેગા.

સૂરએ બકરહ _ સાતવાં રૂકૂ

وَ اِذِ اسْتَسْقٰى مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ ؕ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا ؕ قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ ؕ كُلُوْا وَاشْرَبُوْا مِنْ رِّزْقِ اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِيْنَ ﴿۶۰﴾ وَ اِذْ قُلْتُمْ يٰمُوْسٰى لَنْ نَّصْبِرَ عَلٰى طَعَامٍ وَّاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْۢبِتُ الْاَرْضُ مِنْۢ بَقْلِهَا وَقِثَّآئِهَا وَفُوْمِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا ؕ قَالَ اَتَسْتَبْدِلُوْنَ الَّذِىْ هُوَ اَدْنٰى بِالَّذِىْ هُوَ خَيْرٌ ؕ اِهْبِطُوْا مِصْرًا فَاِنَّ لَكُمْ مَّا سَاَلْتُمْ ؕ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ ۗ وَبَآءُوْ بِغَضَبٍ مِّنَ اللّٰهِ ؕ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُوْنَ النَّبِيّٖنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ؕ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَّ كَانُوْا يَعْتَدُوْنَ ﴿۶۱﴾

૬૦. ઔર જબ મૂસા ને અપની કૌમ કે લિયે પાની માંગા તો હમને ફ઼રમાયા ઇસ પત્થર પર અપની લાઠી મારો ફ઼ૌરન ઉસ મેં સે બારહ ચશ્મેં બહ નિકલે(1) હર સમૂહ ને અપના ઘાટ પહચાન લિયા, ખાઓ ઔર પિયો ખુદા કા દિયા(2) ઔર જ़મીન મેં ફ़સાદ ઉઠાતે ન ફિરો(3)

૬૧. ઔર જબ તુમને કહા ઐ મૂસા (4) હમ સે તો એક ખાને પર(5) કભી સબ્ર ન હોગા તો આપ અપને રબ સે દુઆ કીજિયે કિ જ़મીન કી ઉગાઈ હુઈ ચીજ़ેં હમારે લિયે નિકાલે કુછ સાગ ઔર કકડી ઔર ગેંહૂં ઔર મસૂર ઔર પ્યાજ़. ફ़રમાયા ક્યા મામૂલી ચીજ़ કો બેહતર કે બદલે માંગતે હો(6) અચ્છા મિસ્ત્ર(7) યા કિસી શહર મેં ઉતરો વહાં તુમ્હેં મિલેગા જો તુમને માંગા(8) ઔર ઉનપર મુકર્રર કર દી ગઈ ખ્વારી (જ़िલ્લત) ઔર નાદારી (9) (યા દરિદ્રતા) ઔર ખુદા કે ગજ़બ મેં લૌટે(10) યે બદલા થા ઉસકા કિ વો અલ્લાહ કી આયતોં કા ઇન્કાર કરતે ઔર નબિયોં કો નાહક શહીદ કરતે (11) યે બદલા ઉનકી નાફ़રમાનિયોં ઔર હદ સે બઢને કા

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ – સાતવાં રૂકૂ

(1) જબ બની ઇસ્રાઈલ ને સફ़ર મેં પાની ન પાયા તો પ્યાસ કી તેજ઼ી કી શિકાયત કી. હજ़રત મૂસા કો હુક્મ હુઆ કિ અપની લાઠી પત્થર પર મારેં. આપકે પાસ એક ચૌકોર પત્થર થા. જબ પાની કી જ़રૂરત હોતી, આપ ઉસ પર અપની લાઠી મારતે, ઉસસે બારહ ચશ્મે જારી હો જાતે, ઔર સબ પ્યાસ બુઝાતે, યહ બડા મોજિઝ઼ા (ચમત્કાર) હૈ. લેકિન નબિયોં કે સરદાર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી મુબારક ઉંગલિયોં સે ચશ્મે જારી ફ़રમાકર એક બડી જમાઅત કી પ્યાસ ઔર દૂસરી જ़રૂરતોં કો પૂરા ફ़રમાના ઇસસે બહુત બડા ઔર ઉત્તમ ચમત્કાર હૈ. ક્યોંકિ મનુષ્ય કે શરીર કે કિસી અંગ સે પાની કી ધાર ફૂટ નિકલના પત્થર કે મુકાબલે મેં જ़્યાદા આશ્ચર્ય કી બાત હૈ. (ખાજ़िન વ મદારિક)

(2) યાની આસમાની ખાના મન્ન વ સલવા ખાઓ ઔર પત્થર કે ચશ્મોં કા પાની પિયો જો તુમ્હેં અલ્લાહ કી કૃપા સે બિના પરિશ્રમ ઉપલબ્ધ હૈ.

(3) નેઅમતોં કે જ઼िક્ર કે બાદ બની ઇસ્રાઈલ કી અયોગ્યતા, કમ હિમ્મતી ઔર નાફ़રમાની કી કુછ ઘટનાએં બયાન કી જાતી હૈં.

(4) બની ઇસ્રાઈલ કી યહ અદા ભી બહુત બેઅદબી કી થી કિ બડે દર્જે વાલે એક નબી કો નામ લેકર પુકારા. યા નબી, યા રસૂલલ્લાહ યા ઔર આદર કા શબ્દ ન કહા. (ફ़ત્હુલ અ़જીજ़). જબ નબિયોં કા ખાલી નામ લેના બેઅદબી હૈ તો ઉનકો મામૂલી આદમી ઔર એલચી કહના કિસ તરહ ગુસ્તાખી ન હોગા. નબિયોં કે જ઼िક્ર મેં જ़રા સી ભી બેઅદબી નાજાયજ़ હૈ.

(5) “એક ખાને” સે એક કિસ્મ કા ખાના મુરાદ હૈ.

(6) જબ વો ઇસ પર ભી ન માને તો હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ ને અલ્લાહ કી બારગાહ મેં દુઆ કી, હુક્મ હુઆ “ઇહબિતૂ” (ઉતરો).

(7) મિસ્ર અરબી મેં શહર કો ભી કહતે હૈં, કોઈ શહર હો ઔર ખાસ શહર યાની મિસ્ર મૂસા અલૈહિસ્સલામ કા નામ ભી હૈ. યહાં દોનોં મેં સે એક મુરાદ હો સકતા હૈ. કુછ કા ખયાલ હૈ કિ યહાં ખાસ શહર મુરાદ નહીં હો સકતા. મગર યહ ખયાલ સહી નહી હૈ.

(8) યાની સાગ, કકડી વગૈરહ, હાલાંકિ ઇન ચીજ़ોં કી તલબ ગુનાહ ન થી લેકિન મન્ન વ સલવા જૈસી બેમેહનત કી નેઅમત છોડકર ઉનકી તરફ़ ખિંચના તુચ્છ વિચાર હૈ. હમેશા ઉન લોગોં કી તબીયત તુચ્છ ચીજ़ોં ઔર બાતોં કી તરફ़ ખિંચી રહી ઔર હજ़રત હારૂન ઔર હજ़રત મૂસા વગૈરહ બુજુર્ગી વાલે બલન્દ હિમ્મત નબિયોં કે બાદ બની ઇસ્રાઈલ કી બદનસીબી ઔર કમહિમ્મતી પૂરી તરહ ઝ़ાહિર હુઈ ઔર જાલૂત કે તસલ્લુત (અધિપત્ય) ઔર બખ્તે નસ્સર કી ઘટના કે બાદ તો વો બહુત હી જ़લીલ વ ખ્વાર હો ગએ. ઇસકા બયાન “દુરેબત અલૈહિમુજ़ જ़िલ્લતુ” (ઔર ઉન પર મુકર્રર કર દી ગઈ ખ્વારી ઔર નાદારી) (સૂરએ આલે ઈમરાન, આયત : 112) મેં હૈ.

(9) યહૂદ કી જ़िल्लत तो यह कि दुनिया में कहीं नाम को उनकी सल्तनत नहीं और नादारी यह कि माल मौजूद होते हुअे भी लालच की वजह से मोहताज ही रहते हैं.

(10) नबियों और नेक लोगों की बदौलत जो रुत्बे उन्हें हासिल हुअे थे उनसे मेहरूम हो गअे. इस प्रकोप का कारण सिर्फ़ यही नहीं कि उन्होंने आसमानी गिज़ाओं के बदले ज़मीनी पैदावार की इच्छा की या उसी तरह और ख़ताअें हो हज़रत मूसा अलैहिस्सलाम के ज़माने में उनसे हुई, बल्कि नबुव्वत के अेहद से दूर होने और लम्बा समय गुज़रने से उनकी क्षमताअें बातिल हुई और निहायत बुरे कर्म और बडे पाप उनसे हुअे. ये उनकी ज़िल्लत और ख्वारी के कारण बने.

(11) जैसा कि उन्होने हज़रत ज़करिया और हज़रत यहया को शहीद किया और ये कत्ल अैसे नाहक थे जिनकी वजह ख़ुद ये कातिल भी नहीं बता सकते.

सूरअे बकरह _ आठवां रुकू

اِنَّ الَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡا وَالَّذِيۡنَ هَادُوۡا وَالنَّصٰرٰى وَالصّٰبِـئِيۡنَ مَنۡ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالۡيَوۡمِ الۡاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمۡ اَجۡرُهُمۡ عِنۡدَ رَبِّهِمۡ ۚ وَلَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُوۡنَ ﴿۶۲﴾ وَ اِذۡ اَخَذۡنَا مِيۡثَاقَكُمۡ وَرَفَعۡنَا فَوۡقَكُمُ الطُّوۡرَ ؕ خُذُوۡا مَاۤ اٰتَيۡنٰكُمۡ بِقُوَّةٍ وَّاذۡكُرُوۡا مَا فِيۡهِ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُوۡنَ ﴿۶۳﴾ ثُمَّ تَوَلَّيۡتُمۡ مِّنۡۢ بَعۡدِ ذٰلِكَ ۚ فَلَوۡلَا فَضۡلُ اللّٰهِ عَلَيۡكُمۡ وَرَحۡمَتُهٗ لَكُنۡتُمۡ مِّنَ الۡخٰسِرِيۡنَ ﴿۶۴﴾ وَلَقَدۡ عَلِمۡتُمُ الَّذِيۡنَ اعۡتَدَوۡا مِنۡكُمۡ فِى السَّبۡتِ فَقُلۡنَا لَهُمۡ كُوۡنُوۡا قِرَدَةً خٰسِـئِيۡنَ ﴿۶۵﴾ فَجَعَلۡنٰهَا نَكَالًا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهَا وَمَا خَلۡفَهَا وَمَوۡعِظَةً لِّلۡمُتَّقِيۡنَ ﴿۶۶﴾ وَ اِذۡ قَالَ مُوۡسٰى لِقَوۡمِهٖۤ اِنَّ اللّٰهَ يَاۡمُرُكُمۡ اَنۡ تَذۡبَحُوۡا بَقَرَةً ؕ قَالُوۡۤا اَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا ؕ قَالَ اَعُوۡذُ بِاللّٰهِ اَنۡ اَكُوۡنَ مِنَ الۡجٰهِلِيۡنَ ﴿۶۷﴾ قَالُوا ادۡعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنۡ لَّنَا مَا هِىَ ؕ قَالَ اِنَّهٗ يَقُوۡلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا فَارِضٌ وَّلَا بِكۡرٌ ؕ عَوَانٌۢ بَيۡنَ ذٰلِكَ ؕ فَافۡعَلُوۡا مَا تُؤۡمَرُوۡنَ ﴿۶۸﴾ قَالُوا ادۡعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنۡ لَّنَا مَا لَوۡنُهَا ؕ قَالَ اِنَّهٗ يَقُوۡلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفۡرَآءُ ۙ فَاقِعٌ لَّوۡنُهَا تَسُرُّ النّٰظِرِيۡنَ ﴿۶۹﴾ قَالُوا ادۡعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنۡ لَّنَا مَا هِىَ ۙ اِنَّ الۡبَقَرَ تَشٰبَهَ عَلَيۡنَا ؕ وَ اِنَّاۤ اِنۡ شَآءَ اللّٰهُ لَمُهۡتَدُوۡنَ ﴿۷۰﴾ قَالَ اِنَّهٗ يَقُوۡلُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُوۡلٌ تُثِيۡرُ الۡاَرۡضَ وَلَا تَسۡقِى الۡحَرۡثَ ۚ مُسَلَّمَةٌ لَّا شِيَةَ فِيۡهَا ؕ قَالُوا الۡـٰٔنَ جِئۡتَ بِالۡحَقِّ ؕ فَذَبَحُوۡهَا وَمَا كَادُوۡا يَفۡعَلُوۡنَ ﴿۷۱﴾

૬૨. બેશક ઈમાન વાલે ઔર યહૂદિયોં ઔર ઈસાઇયોં ઔર સિતારોં કે પુજારિયોં મેં સે વો કિ સચ્ચે દિલ સે અલ્લાહ ઔર પિછલે દીન પર ઈમાન લાએં ઔર નેક કામ કરેં ઉન કા સવાબ પુણ્ય ઉનકે રબ કે પાસ હૈં ઔર ન ઉન્હેં કુછ અન્દેશા (આશંકાદ) હો ઔર ન કુછ ગમ (1)

૬૩. ઔર જબ હમને તુમસે એહદ લિયા (2) ઔર તુમ પર તૂર (પહાડ) કો ઊંચા કિયા (3) ઔર જો કુછ હમ તુમકો દેતે હૈં ઝોર સે(4) ઔર ઉસકે મઝ઼મૂન યાદ કરો ઇસ ઉમ્મીદ પર કિ તુમ્હેં પરહેઝ઼ગારી મિલે

૬૪. ફિર ઉસકે બાદ તુમ ફિર ગએ તો અગર અલ્લાહ કી કૃપા ઔર ઉસકી રહમત તુમ પર ન હોતી તો તુમ ટોટે વાલોં મેં હો જાતે (5)

૬૫. ઔર બેશક ઝ઼રૂર તુમ્હેં માલૂમ હૈ તુમ મેં કે વો જિન્હોંને હફ્તે (શનિવાર) મેં સરકશી કી (6) તો હમને ઉનસે ફ઼રમાયા કિ હો જાઓ બન્દર ધુત્કારે હુએ

૬૬. તો હમને (ઉસ બસ્તી કા) યે વાકિયા (ઘટના) ઉસકે આગે ઔર પીછે વાલોં કે લિયે ઇબરત કર દિયા ઔર પરહેઝ઼ગારોં કે લિયે નસીહત

૬૭. ઔર જબ મૂસા ને અપની કૌમ સે ફ઼રમાયા ખુદા તુમ્હેં હુક્મ દેતા હૈ કિ એક ગાય ઝ઼બ્હ કરો(7) બોલે કી આપ હમેં મસખરા બનાતે હૈં (8) ફ઼રમાયા ખુદા કી પનાહ કિ મૈં જાહિલોં સે હૂં(9)

૬૮. બોલે અપને રબ સે દુઆ કીજિયે કિ વહ હમેં બતા દે ગાય કૈસી? કહા, વહ ફ઼રમાતા હૈ કિ વહ એક ગાય હૈ ન બૂઢી ઔર ન ઊસર, બલ્કિ ઉન દોનોં કે બીચ મેં, તો કરો જિસકા તુમ્હેં હુક્મ હોતા હૈ

૬૯. બોલે અપને રબ સે દુઆ કીજિયે હમેં બતા દે ઉસકા રંગ ક્યા હૈ? કહા વહ ફ઼રમાતા હૈ વહ એક પીલી ગાય હૈ જિસકી રંગત ડહડહાતી, દેખને વાલોં કો ખુશી દેતી

૭૦. બોલે અપને રબ સે દુઆ કીજિયે કિ હમારે લિયે સાફ઼ બયાન કરદે વહ ગાય કૈસી હૈ? બેશક ગાયોં મેં હમકો શુબહ પડ ગયા ઔર અલ્લાહ ચાહે તો હમ રાહ પા જાએંગે(10)

૭૧. કહા વહ ફ़રમાતા હૈ કિ વહ એક ગાય હૈ જિસસે ખિદમત નહીં લી જાતી કિ જ़મીન જોતે ઔર ન ખેતી કો પાની દે. બે ઐબ હૈ, જિસમેં કોઈ દાગ નહીં. બોલે અબ આપ ઠીક બાત લાએ (11) તો ઉસે જ़िબ્હ કિયા ઔર જ़िબ્હ કરતે માલૂમ ન હોતે થે (12)

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ – આઠવાં રૂકૂ

(1) ઇબ્ને જરીર ઔર ઇબ્ને અબી હાતિમ ને સદી સે રિવાયત કી કિ યહ આયત હજ़રત સલમાન ફ़ારસી (અલ્લાહ ઉનસે રાજ़ી હો) કે સાથિયોં કે બારે મેં ઉતરી.

(2) કિ તુમ તૌરાત માનોગે ઔર ઉસ પર અમલ કરોગે. ફ़िર તુમને ઉસે નિર્દેશોં કો બોઝ જાનકર કુબૂલ કરને સે ઇન્કાર કર દિયા. જબકિ તુમને ખુદ અપની તરફ़ સે હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ સે ઐસી આસમાની કિતાબ કી પ્રાર્થના કી થી જિસમેં શરીઅત કે કાનૂન ઔર ઇબાદત કે તરીકે વિસ્તાર સે દર્જ હોં. ઔર હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ ને તુમસે બાર બાર ઇસકે કુબૂલ કરને ઔર ઇસ પર અમલ કરને કા એહદ લિયા થા. જબ વહ કિતાબ દી ગઈ તો તુમને ઉસે કુબૂલ કરને સે ઇન્કાર કર દિયા ઔર એહદ પૂરા ન કિયા.

(3) બની ઇસ્રાઈલ કે એહદ તોડને કે બાદ હજ़રત જિબ્રીલ ને અલ્લાહ કે હુક્મ સે તૂર પહાડ કો ઉઠાકર ઉનકે સરોં પર લટકા દિયા ઔર હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ ને ફ़રમાયા તુમ એહદ કુબૂલ કરો વરના યે પહાડ તુમપર ગિરા દિયા જાએગા, ઔર તુમ કુચલ ડાલે જાઓગે. વાસ્તવ મેં પહાડ કા સર પર લટકા દિયા જાના અલ્લાહ કી નિશાની ઔર ઉસકી કુદરત કા ખુલા પ્રમાણ હૈ. ઇસસે દિલોં કો ઇત્મીનાન હાસિલ હોતા હૈ કિ બેશક યહ રસૂલ અલ્લાહ કી કુવ્વત ઔર કુદરત કે જ़ાહિર કરને વાલે હૈં. યહ ઇત્મીનાન ઉનકો માનને ઔર એહદ પૂરા કરને કા અસ્લ કારણ હૈ.

(4) યાની પૂરી કોશિશ કે સાથ.

(5) યહાં ફ़ज़्ल વ રહમત સે યા તૌબહ કી તૌફ़ીક મુરાદ હૈ યા અજ़ાબ મેં વિલમ્બ (દેરી.) એક કથન યહ ભી હૈ કિ અલ્લાહ કી કૃપા ઔર રહમત સે હુજૂર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી પાક જ़ાત મુરાદ હૈં. માની યે હૈ કિ અગર તુમ્હેં નબિયોં કે સરદાર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે વુજૂદ (અસ્તિત્વ) કી દૌલત ન મિલતી ઔર આપકા માર્ગદર્શન નસીબ ન હોતા તો તુમ્હારા અંજામ નષ્ટ હોના ઔર ઘાટા હોતા.

(6) ઇલા શહર મેં બની ઇસ્રાઈલ આબાદ થે ઉન્હેં હુક્મ થા કિ શનિવાર કા દિન ઇબાદત કે લિયે ખાસ કર દેં, ઉસ રોજ़ શિકાર ન કરેં, ઔર સાંસારિક કારોબાર બન્દ રખેં. ઉનકે એક સમૂહ ને યહ ચાલ કી કિ શુક્રવાર કો દરિયા કે કિનારે બહુત સે ગઢે ખોદતે ઔર સનીચર કી સુબહ કો દરિયા સે ઇન ગઢો તક નાલિયાં બનાતે જિનકે જ़રિયે પાની કે સાથ મછલિયાં આકર ગઢોં મેં કૈદ હો જાતીં. ઇતવાર કો ઉન્હેં

નિકાલતે ઔર કહતે કિ હમ મછલી કો પાની સે સનીચર કે દિન નહીં નિકાલતેં. ચાલીસ યા સત્તર સાલ તક યહ કરતે રહે. જબ હજ़રત દાઊદ અલૈહિસ્સલામ કી નબુવ્વત કા એહદ આયા તો આપને ઉન્હેં મના કિયા ઔર ફ़રમાયા કિ કૈદ કરના હી શિકાર હૈ, જો સનીચર કો કરતે હો, ઇસસે હાથ રોકો વરના અજ़ાબ મેં ગિરફ़્તાર કિયે જાઓગે. વહ બાજ़ ન આએ. આપને દુઆ ફ़રમાઈ. અલ્લાહ તઆલા ને ઉન્હેં બન્દરોં કી શક્લ મેં કર દિયા, ઉનકી અક્લ ઔર દૂસરી ઇન્દ્રિયાં (હવાસ) તો બાકી રહે, કેવલ બોલને કી કુવ્વત છીન લી ગઈ. શરીર સે બદબૂ નિકલને લગી. અપને ઇસ હાલ પર રોતે રોતે તીન દિન મેં સબ હલાક હો ગએ. ઉનકી નસ્લ બાકી ન રહી. યે સત્તર હજ़ાર કે કરીબ થે. બની ઇસ્રાઈલ કા દૂસરા સમૂહ જો બારહ હજ़ાર કે કરીબ થા, ઉન્હેં ઐસા કરને સે મના કરતા રહા. જબ યે ન માને તો ઉન્હોંને અપને ઔર ઉનકે મુહલ્લોં કે બીચ એક દીવાર બનાકર અલાહિદગી કર લી. ઇન સબને નિજાત પાઈ. બની ઇસ્રાઈલ કા તીસરા સમૂહ ખામોશ રહા, ઉસકે બારે મેં હજ़રત ઇબ્ને અબ્બાસ કે સામને અકરમહ ને કહા કિ વો માફ़ કર દિયે ગએ ક્યોંકિ અચ્છે કામ કા હુક્મ દેના ફ़र્જ કિફ़ાયા હૈ, કુછ ને કર લિયા તો જૈસે કુલ ને કર લિયા. ઉનકી ખામોશી કી વજહ યહ થી કિ યે ઉનકે નસીહત માનને કી તરફ़ સે નિરાશ થે. અકરમહ કી યહ તકરીર હજ़રત ઇબ્ને અબ્બાસ કો બહુત પસન્દ આઈ ઔર આપ ખુશી સે ઉઠકર ઉનસે ગલે મિલે ઔર ઉનકા માથા ચૂમા. (ફ़त्हुल अજ़ીજ़). ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ ખુશી મેં ગલે મિલના રસૂલુલ્લાહ કે સાથિયોં કા તરીકા હૈ. ઇસકે લિયે સફ़ર સે આના ઔર જુદાઈ કે બાદ મિલના શર્ત નહીં.

(7) બની ઇસ્રાઈલ મેં આમીલ નામ કા એક માલદાર થા. ઉસકે ચચાજ़ાદ ભાઈ ને વિરાસત કે લાલચ મેં ઉસકો કત્લ કરકે દૂસરી બસ્તી કે દર્વાજે પર ડાલ દિયા ઔર ખુદ સુબહ કો ઉસકે ખૂન કા દાવેદાર બના. વહાં કે લોગોં ને હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ સે વિનતી કી કિ આપ દુઆ ફ़રમાએં કિ અલ્લાહ તઆલા સારી હકીકત ખોલ દે. ઇસ પર હુક્મ હુઆ કિ એક ગાય જ़िબ્હ કરકે ઉસકા કોઈ હિસ્સા મકતૂલ (મૃતક) કો મારેં, વહ જ़िન્દા હોકર કાતિલ કા પતા દેગા.

(8) ક્યોંકિ મકતૂલ (મૃતક) કા હાલ માલૂમ હોને ઔર ગાય કે જ़िબ્હ મેં કોઈ મુનાસિબત (તઅલ્લુક) માલૂમ નહીં હોતી.

(9) ઐસા જવાબ જો સવાલ સે સમ્બન્ધ ન રખે જાહિલો કા કામ હૈ. યા યે માની હૈં કિ મુહાકિમે (ન્યાય) કે મૌકે પર મજ़ાક ઉડાના યા હંસી કરના જાહિલોં કા કામ હૈ. ઔર નબિયોં કી શાન ઉસસે ઊપર હૈ. બની ઇસ્રાઈલ ને સમઝ લિયા કિ ગાય કા જ़िબ્હ કરના અનિવાર્ય હૈ તો ઉન્હોંને અપને નબી સે ઉસકી વિશેષતાએં ઔર નિશાનિયાં પૂછીં. હદીસ શરીફ़ મેં હૈ કિ અગર બની ઇસ્રાઈલ યહ બહસ ન નિકાલતે તો જો ગાય જ़िબ્હ કર દેતે, કાફ़ી હો જાતી.

(10) હુજ़ૂર સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ને ફ़રમાયા, અગર વો ઇન્શાઅલ્લાહ ન કહતે, હરગિજ़ વહ ગાય ન પાતે. હર નેક કામ મેં ઇન્શાઅલ્લાહ કહના બરકત કા કારણ હૈ.

(11) યાની અબ તસલ્લી હુઈ ઔર પૂરી શાન ઔર સિફ़્ત માલૂમ હુઈ. ફ़िર ઉન્હોંને ગાય કી તલાશ શુરૂ કી. ઉસ ઇલાકે મેં ઐસી સિર્ફ़ એક ગાય થી. ઉસકા હાલ યહ હૈ કિ બની ઇસ્રાઈલ મેં એક નેક આદમી થે ઔર ઉનકા એક છોટા સા બચ્ચા થા ઉનકે પાસ સિવાએ એક ગાય કે બચ્ચે કે કુછ ન રહા થા. ઉન્હોં ને ઉસકી ગર્દન પર મુહર લગાકર અલ્લાહ કે નામ પર છોડ દિયા ઔર અલ્લાહ કી બારગાહ મેં અર્ઝ़ કિયા – ઐ રબ, મૈં ઇસ બછિયા કો ઇસ બેટે કે લિયે તેરે પાસ અમાનત રખતા હૂં. જબ મેરા બેટા બડા હો, યહ ઉસકે કામ આએ. ઉનકા તો ઇન્તિકાલ હો ગયા. બછિયા જંગલ મેં અલ્લાહ કી હિફ़ાજ़ત મેં પલતી રહી. યહ લડકા બડા હુઆ ઔર અલ્લાહ કે ફ़ઝ़્લ સે નેક ઔર અલ્લાહ સે ડરને વાલા, માં કા ફ़રમાંબરદાર થા. એક રોજ़ ઉસકી માં ને કહા બેટે તેરે બાપ ને તેરે લિયે અમુક જંગલ મેં ખુદા કે નામ પર એક બછિયા છોડી હૈ. વહ અબ જવાન હો ગઈ હોગી. ઉસકો જંગલ સે લે આ ઔર અલ્લાહ સે દુઆ કર કિ વહ તુઝે અતા ફ़રમાએ. લડકે ને ગાય કો જંગલ મેં દેખા ઔર માં કી બતાઈ હુઈ નિશાનિયાં ઉસમેં પાઈ ઔર ઉસકો અલ્લાહ કી કસમ દેકર બુલાયા, વહ હાજ़िર હુઈ. જવાન ઉસકો માં કી ખિદમત મેં લાયા. માં ને બાજ़ાર લે જાકર તીન દીનાર મેં બેચને કા હુક્મ દિયા ઔર યહ શર્ત કી કિ સૌદા હોને પર ફ़िર ઉસકી ઇજાજ़ત હાસિલ કી જાએ. ઉસ જ़માને મેં ગાય કી કીમત ઉસ ઇલાકે મેં તીન દીનાર હી થી. જવાન જબ ઉસ ગાય કો બાજ़ાર મેં લાયા તો એક ફ़રિશ્તા ખરીદાર કી સૂરત મેં આયા ઔર ઉસને ગાય કી કીમત છ: દીનાર લગા દી, મગર ઇસ શર્ત સે કિ જવાન માં કી ઇજાજ़ત કા પાબન્દ ન હો. જવાન ને યે સ્વીકાર ન કિયા ઔર માં સે યહ તમામ કિસ્સા કહા. ઉસકી માં ને છ: દીનાર કીમત મંજૂર કરને કી ઇજાજ़ત તો દે દી મગર સૌદે મેં ફ़िર દોબારા અપની મર્ઝ़ી દરયાફ़્ત કરને કી શર્ત રખી. જવાન ફ़िર બાજ़ાર મેં આયા. ઇસ બાર ફ़રિશ્તે ને બારહ દીનાર કીમત લગાઈ ઔર કહા કિ માં કી ઇજાજ़ત પર મૌકૂફ़ (આધારિત) ન રખો. જવાન ન માના ઔર માં કો સૂચના દી. વહ સમઝદાર થી, સમઝ ગઈ કિ યહ ખરીદાર નહીં કોઈ ફ़રિશ્તા હૈ જો આજ़માયશ કે લિયે આતા હૈ. બેટે સે કહા કિ અબ કી બાર ઉસ ખરીદાર સે યહ કહના કિ આપ હમેં ઇસ ગાય કી ફ़રોખ્ત કરને કા હુક્મ દેતે હૈં યા નહીં. લડકે ને યહી કહા. ફ़રિશ્તે ને જવાબ દિયા અભી ઇસકો રોકે રહો. જબ બની ઇસ્રાઈલ ખરીદને આએં તો ઇસકી કીમત યહ મુકર્રર કરના કિ ઇસકી ખાલ મેં સોના ભર દિયા જાએ. જવાન ગાય કો ઘર લાયા ઔર જબ બની ઇસ્રાઈલ ખોજતે ખોજતે ઉસકે મકાન પર પહુંચે તો યહી કીમત તય કી ઔર હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ કી જ़માનત પર વહ ગાય બની ઇસ્રાઈલ કે સુપુર્દ કી. ઇસ કિસ્સે સે કઈ બાતેં માલૂમ હુઈ. (1) જો અપને બાલ બચ્ચોં કો અલ્લાહ કે સુપુર્દ કરે, અલ્લાહ તઆલા ઉસકી ઐસી હી ઊમદા પર્વરિશ ફ़રમાતા હૈ. (2) જો અપના માલ અલ્લાહ કે ભરોસે પર ઉસકી અમાનત મેં દે, અલ્લાહ ઉસમેં બરકત દેતા હૈ. (3) માં બાપ કી ફ़રમાંબરદારી અલ્લાહ તઆલા કો પસન્દ હૈ. (4) અલ્લાહ કા ફ़ૈજ़ (ઇનામ) કુર્બાની ઔર ખૈરાત કરને સે હાસિલ હોતા હૈ. (5) ખુદા કી રાહ મેં અચ્છા માલ દેના ચાહિયે. (6) ગાય કી કુરબાની ઉચ્ચ દર્જા રખતી હૈ.

(12) બની ઇસ્રાઈલ કે લગાતાર પ્રશ્નોં ઔર અપની રૂસ્વાઈ કે ડર ઔર ગાય કી મહંગી કીમત સે યહ જ़ાહિર હોતા થા કિ વો જ़िબ્હ કા ઇરાદા નહીં રખતેં, મગર જબ ઉનકે સવાલ મુનાસિબ જવાબોં સે ખત્મ કર દિયે ગએ તો ઉન્હેં જ़िબ્હ કરના હી પડા.

સૂરએ બકરહ _ નવાં રૂકૂ

وَ اِذۡ قَتَلۡتُمۡ نَفۡسًا فَادّٰرَءۡتُمۡ فِيۡهَا ؕ وَاللّٰهُ مُخۡرِجٌ مَّا كُنۡتُمۡ تَكۡتُمُوۡنَ ۚ﴿۷۲﴾ فَقُلۡنَا اضۡرِبُوۡهُ
بِبَعۡضِهَا ؕ كَذٰلِكَ يُحۡىِ اللّٰهُ الۡمَوۡتٰى ۙ وَ يُرِيۡكُمۡ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمۡ تَعۡقِلُوۡنَ ﴿۷۳﴾ ثُمَّ قَسَتۡ قُلُوۡبُكُمۡ مِّنۡۢ
بَعۡدِ ذٰلِكَ فَهِىَ كَالۡحِجَارَةِ اَوۡ اَشَدُّ قَسۡوَةً ؕ وَ اِنَّ مِنَ الۡحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنۡهُ الۡاَنۡهٰرُ ؕ وَ اِنَّ مِنۡهَا
لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخۡرُجُ مِنۡهُ الۡمَآءُ ؕ وَ اِنَّ مِنۡهَا لَمَا يَهۡبِطُ مِنۡ خَشۡيَةِ اللّٰهِ ؕ وَمَا اللّٰهُ بِغٰفِلٍ عَمَّا
تَعۡمَلُوۡنَ ﴿۷۴﴾ اَفَتَطۡمَعُوۡنَ اَنۡ يُّؤۡمِنُوۡا لَكُمۡ وَقَدۡ كَانَ فَرِيۡقٌ مِّنۡهُمۡ يَسۡمَعُوۡنَ كَلٰمَ اللّٰهِ ثُمَّ يُحَرِّفُوۡنَهٗ
مِنۡۢ بَعۡدِ مَا عَقَلُوۡهُ وَهُمۡ يَعۡلَمُوۡنَ ﴿۷۵﴾ وَ اِذَا لَقُوا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡا قَالُوۡۤا اٰمَنَّا ۚۖ وَ اِذَا خَلَا بَعۡضُهُمۡ اِلٰى
بَعۡضٍ قَالُوۡۤا اَتُحَدِّثُوۡنَهُمۡ بِمَا فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيۡكُمۡ لِيُحَآجُّوۡكُمۡ بِهٖ عِنۡدَ رَبِّكُمۡ ؕ اَفَلَا تَعۡقِلُوۡنَ ﴿۷۶﴾
اَوَلَا يَعۡلَمُوۡنَ اَنَّ اللّٰهَ يَعۡلَمُ مَا يُسِرُّوۡنَ وَمَا يُعۡلِنُوۡنَ ﴿۷۷﴾ وَمِنۡهُمۡ اُمِّيُّوۡنَ لَا يَعۡلَمُوۡنَ الۡكِتٰبَ اِلَّاۤ
اَمَانِىَّ وَ اِنۡ هُمۡ اِلَّا يَظُنُّوۡنَ ﴿۷۸﴾ فَوَيۡلٌ لِّلَّذِيۡنَ يَكۡتُبُوۡنَ الۡكِتٰبَ بِاَيۡدِيۡهِمۡ ۗ ثُمَّ يَقُوۡلُوۡنَ هٰذَا مِنۡ
عِنۡدِ اللّٰهِ لِيَشۡتَرُوۡا بِهٖ ثَمَنًا قَلِيۡلًا ؕ فَوَيۡلٌ لَّهُمۡ مِّمَّا كَتَبَتۡ اَيۡدِيۡهِمۡ وَوَيۡلٌ لَّهُمۡ مِّمَّا يَكۡسِبُوۡنَ ﴿۷۹﴾
وَقَالُوۡا لَنۡ تَمَسَّنَا النَّارُ اِلَّاۤ اَيَّامًا مَّعۡدُوۡدَةً ؕ قُلۡ اَتَّخَذۡتُمۡ عِنۡدَ اللّٰهِ عَهۡدًا فَلَنۡ يُّخۡلِفَ اللّٰهُ عَهۡدَهٗۤ اَمۡ
تَقُوۡلُوۡنَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعۡلَمُوۡنَ ﴿۸۰﴾ بَلٰى مَنۡ كَسَبَ سَيِّئَةً وَّاَحَاطَتۡ بِهٖ خَطِيۡٓـَٔتُهٗ فَاُولٰٓئِكَ اَصۡحٰبُ
النَّارِ ۚ هُمۡ فِيۡهَا خٰلِدُوۡنَ ﴿۸۱﴾ وَالَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ اُولٰٓئِكَ اَصۡحٰبُ الۡجَنَّةِ ۚ هُمۡ فِيۡهَا
خٰلِدُوۡنَ ﴿۸۲﴾

૭૨. ઔર જબ તુમને એક ખૂન કિયા તો એક દૂસરે પર ઉસકી તોહમત (આરોપ) ડાલને લગે ઔર અલ્લાહ કો ઝાહિર કરના થા જો તુમ છુપાતે થે

૭૩. તો હમને ફ઼રમાયા ઉસ મક્તૂલ કો ઉસ ગાય કા એક ટુકડા મારો (1) અલ્લાહ યૂં હી મુર્દે ઝિન્દા કરેગા ઔર તુમ્હેં અપની નિશાનિયાં દિખાતા હૈ કિ કહીં તુમ્હેં અક્લ હો (2)

૭૪. ફિર ઉસકે બાદ તુમ્હારે દિલ સખ્ત હો ગયે (3) તો વહ પત્થરોં જૈસે હૈ બલ્કિ ઉનસે ભી જ્યાદા કરેં ઔર પત્થરોં મેં તો કુછ વો હૈં જિનસે નદિયાં બહ નિકલતી હૈં ઔર કુછ વો હૈ જો ફટ જાતે હૈં તો ઉનસે પાની નિકલતા હૈં ઔર કુછ વો હૈં જો અલ્લાહ કે ડર સે ગિર પડતે હૈં (4) ઔર અલ્લાહ તુમ્હારે કૌતુકોં સે બેખબર નહીં

૭૫. તો ઐ મુસલમાનોં, ક્યા તુમ્હેં યહ લાલચ હૈ કિ યહૂદી તુમ્હારા યકીન લાએંગે ઔર ઉનમેં કા તો એક સમૂહ વહ થા કિ અલ્લાહ કા કલામ સુનતે ફિર સમઝને કે બાદ ઉસે જાન બૂઝકર બદલ દેતે (5)

૭૬. ઔર જબ મુસલમાનોં સે મિલેં તો કહેં હમ ઈમાન લાએ (6) ઔર જબ આપસ મેં અકેલે હો તો કહેં વહ ઇલ્મ જો અલ્લાહ ને તુમ પર ખોલા મુસલમાનોં સે બયાન કિયે દેતે હો કિ ઉસસે તુમ્હારે રબ કે યહાં તુમ્હીં પર હુજ્જત (તર્ક) લાએં, ક્યા તુમ્હેં અક્લ નહીં

૭૭. ક્યા નહીં જાનતે કિ અલ્લાહ જાનતા હૈ જો કુછ વો છુપાતે હૈં ઔર જો કુછ વો ઝાહિર કરતે

૭૮. ઔર ઉનમેં કુછ અનપઢ હૈં કિ જો કિતાબ (7) કો નહીં જાનતે મગર ઝબાની પઢ લેના(8) યા કુછ અપની મનઘડત ઔર વો નિરે ગુમાન (ભ્રમ) મેં હૈ

૭૯. તો ખરાબી હૈ ઉનકે લિયે જો કિતાબ અપને હાથ સે લિખેં ફિર કહ દેં યે ખુદા કે પાસ સે હૈ કિ ઇસકે બદલે થોડે દામ હાસિલ કરેં (9) તો ખરાબી હૈ ઉનકે લિયે ઉનકે હાથોં કે લિખે સે ઔર ખરાબી ઉનકે લિયે ઉસ કમાઈ સે

૮૦. ઔર બોલે હમેં તો આગ ન છુએગી મગર ગિનતી કે દિન (10) તુમ ફરમાદોં ક્યા ખુદા સે તુમને કોઈ એહદ (વચન) લે રખા હૈ? જબ તો અલ્લાહ કભી અપના એહદ ખિલાફ ન કરેગા (11) યા ખુદા પર વહ બાત કહતે હો જિસકા તુમ્હેં ઇલ્મ નહીં

૮૧. હાં ક્યોં નહીં જો ગુનાહ કમાએ ઔર ઉસકી ખતા ઉસે ઘેર લે(12) વહ દોજખ વાલોં મેં હૈ, ઉન્હેં હમેશા ઉસમેં રહના

૮૨. ઔર જો ઈમાન લાએ ઔર અચ્છે કામ કિયે વો જન્નત વાલે હૈં, ઉન્હેં હમેશા ઉસમેં રહના

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ – નવાં રૂકૂ

(1) બની ઇસ્ત્રાઈલ ને ગાય ज़िબ્હ કરકે ઉસકે કિસી અંગ સે મુર્દે કો મારા. વહ અલ્લાહ કે હુક્મ સે ज़िન્દા હુઆ. ઉસકે હલ્ક સે ખૂન કે ફ़વ્વારે જારી થે. ઉસને અપને ચચાજ़ાદ ભાઈ કો બતાયા કિ ઇસને મુઝે કત્લ કિયા હૈ. અબ ઉસકો ભી કુબૂલ કરના પડા ઔર હજ़રત મૂસા ને ઉસ પર કિસાસ કા હુક્મ ફ़રમાયા ઔર ઉસકે બાદ શરીઅત કા હુક્મ હુઆ કિ કાતિલ મૃતક કી મીરાસ સે મેહરૂમ રહેગા. લેકિન અગર ઇન્સાફ़ વાલે ને બાગી કો કત્લ કિયા યા કિસી હમલા કરને વાલે સે જાન બચાને કે લિયે બચાવ કિયા, ઉસમેં વહ કત્લ હો ગયા તો મૃતક કી મીરાસ સે મેહરૂમ ન રહેગા.

(2) ઔર તુમ સમઝો કિ બેશક અલ્લાહ તઆલા મુર્દે ज़िન્દા કરને કી તાકત રખતા હૈ ઔર ઇન્સાફ़ કે દિન મુર્દો કો ज़िન્દા કરના ઔર હિસાબ લેના હકીકત હૈ.

(3) કુદરત કી ઐસી બડી નિશાનિયોં સે તુમને ઇબરત હાસિલ ન કી.

(4) ઇસકે બાવુજૂદ તુમ્હારે દિલ અસર કુબૂલ નહીં કરતે. પત્થરોં મેં અલ્લાહ ને સમઝ ઔર શઊર દિયા હૈ, ઉન્હેં અલ્લાહ કા ખૌફ़ હોતા હૈ, વો તસ્બીહ કરતે હૈં ઇમ મિન શૈઇન ઇલ્લા યુસબ્બિહો બિહમ્દિહી યાની કોઈ ચીજ़ ઐસી નહીં જો અલ્લાહ કી તારીફ़ મેં ઉસકી પાકી ન બોલતી હો. (સૂરએ બની ઇસ્ત્રાઈલ, આયત 44). મુસ્લિમ શરીફ़ મેં હજ़રત જાબિર (અલ્લાહ ઉનસે રાજ़ી) સે રિવાયત હૈ કિ સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ને ફ़રમાયા મૈં ઉસ પત્થર કો પહચાનતા હૂં જો મેરી નબુવ્વત કે ઇજ़્હાર સે પહલે મુઝે સલામ કિયા કરતા થા, તિરમિજ़ી મેં હજ़રત અલી (અલ્લાહ ઉનસે રાજ़ી) સે રિવાયત હૈ કિ મૈં સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે સાથ મક્કા કે આસ પાસ કે ઇલાકે મેં ગયા. જો પેડ યા પહાડ સામને આતા થા અસ્સલામો અલૈકા યા રસૂલલ્લાહ અર્જ़ કરતા થા.

(5) જૈસે ઉન્હોંને તૌરાત મેં કતર બ્યોંત કી ઔર સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી તારીફ़ કે અલ્ફ़ાજ़ બદલ ડાલે.

(6) યહ આયત ઉન યહૂદિયોં કે બારે મેં નાજ़िલ હુઈ જો સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે જ़માને મેં થે. ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહો અન્હુમા ને ફ़રમાયા, યહૂદી મુનાફ़िક જબ સહાબએ કિરામ સે મિલતે તો કહતે કિ જિસપર તુમ ઈમાન લાએ, ઉસ પર હમ ભી ઈમાન લાએ. તુમ સચ્ચાઈ પર હો ઔર તુમ્હારે સરદાર મુહમ્મદે મુસ્તફ़ા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ સચ્ચે હૈં, ઉનકા કૌલ સચ્ચા હૈ. ઉનકી તારીફ़ ઔર ગુણગાન અપની કિતાબ તૌરાત મેં પાતે હૈં. ઇન લોગોં પર યહૂદ કે સરદાર મલામત કરતે થે. “વ ઇજ़ા ખલા બઅદુહુમ” (ઔર જબ આપસ મેં અકેલે હોં) મેં ઇસકા બયાન હૈ. (ખાજ़िન). ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ સચ્ચાઈ છુપાના ઔર ઉનકે કમાલાત કા ઇન્કાર કરના યહૂદિયોં કા તરીકા હૈ. આજકલ કે બહુત સે ગુમરાહોં કી યહી આદત હૈ.

(7) કિતાબ સે તૌરાત મુરાદ હૈ.

(8) અમાની કા અર્થ હૈ ज़बાની પઢ લેના. યહ ઉમનિયા કા બહુવચન હૈ. હज़રત ઇબ્ને અબ્બાસ સે રિવાયત હૈ કિ આયત કે માની યે હૈં કિ કિતાબ કો નહીં જાનતે મગર સિર્ફ़ ज़બાની પઢ લેના, બિના સમઝે (ખાज़िન). કુછ મુફ़स्सिરોં ને યે માની ભી બયાન કિયે હૈં કિ "અમાની" સે વો ઝૂટી ગઢી હુઈ બાતેં મુરાદ હૈં જો યહૂદિયોં ને અપને વિદ્વાનોં સે સુનકર બિના જાંચ પડતાલ કિયે માન લી થીં.

(9) જબ સૈયદે અંબિયા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ મદીનએ તૈય્યિબહ તશરીફ़ લાએ તો યહૂદિયોં કે વિદ્વાનોં ઔર સરદારોં કો યહ ડર હુઆ કિ ઉનકી રોज़ી જાતી રહેગી ઔર સરદારી મિટ જાએગી ક્યોંકિ તૌરાત મેં હુज़ૂર કા હુલિયા (નખશિખ) ઔર વિશેષતાએં લિખી હૈ. જબ લોગ હુज़ૂર કો ઇસકે અનુસાર પાએંગે, ફ़ૌરન ઈમાન લે આએંગે ઔર અપને વિદ્વાનોં ઔર સરદારોં કો છોડ દેંગે. ઇસ ડર સે ઉન્હોંને તૌરાત કે શબ્દોં કો બદલ ડાલા ઔર હુज़ૂર કા હુલિયા કુછ કા કુછ કર દિયા. મિસાલ કે તૌર પર તૌરાત મેં આપકી યે વિશેષતાએં લિખી થીં કિ આપ બહુત ખૂબસૂરત હૈં, સુંદર બાલ વાલે, સુંદર આંખે સુર્મા લગી જૈસી, કદ ઔસત (મધ્યમ) દર્જે કા હૈ. ઇસકો મિટાકર ઉન્હોંને યહ બનાયા કિ હુज़ૂર કા કદ લમ્બા, આંખે કંજી, બાલ ઉલઝે હુએ હૈં. યહી આમ લોગોં કો સુનાતે, યહી અલ્લાહ કી કિતાબ કા લિખા બતાતે ઔર સમઝતે કિ લોગ હુज़ૂર કો ઇસ હુલિયે સે અલગ પાએંગે તો આપ પર ઈમાન ન લાએંગે, હમારે હી અસર મેં રહેંગે ઔર હમારી કમાઈ મેં કોઈ ફ़र્ક નહીં આએગા.

(10) હज़રત ઇબ્ને અબ્બાસ સે રિવાયત હૈ કિ યહૂદી કહતે કિ દોज़ખ મેં વો હરગિજ ન દાખિલ હોંગે મગર સિર્ફ़ ઉતની મુદ્દત કે લિયે જિતને અર્સે ઉનકે પૂર્વજોં ને બછડા પૂજા થા ઔર વો ચાલીસ દિન હૈં, ઉસકે બાદ વો અज़ાબ સે છૂટ જાએંગે, ઇસ પર યહ આયત ઉતરી.

(11) ક્યોંકિ ઝૂટ બડી બુરાઈ હૈ ઔર બુરાઈ અલ્લાહ કી જ़ાત સે અસમ્ભવ. ઇસલિયે ઉસકા ઝૂટ તો મુમકિન નહીં લેકિન જબ અલ્લાહ તઆલા ને તુમસે સિર્ફ़ ચાલીસ રોજ़ અज़ાબ કે બાદ છોડ દેને કા વાદા હી નહીં ફ़રમાયા તો તુમ્હારા કહના ઝૂટ હુઆ.

(12) ઇસ આયત મેં ગુનાહ સે શિર્ક ઔર કુફ़્ર મુરાદ હૈ. ઔર "ઘેર લેને" સે યહ મુરાદ હૈ કિ નિજાત કે સારે રાસ્તે બન્દ હો જાએં ઔર કુફ़્ર તથા શિર્ક પર હી ઉસકો મૌત આએ ક્યોંકિ ઈમાન વાલા ચાહે કૈસા હી ગુનાહગાર હો, ગુનાહોં સે ઘિરા નહીં હોતા, ઇસલિયે કિ ઈમાન જો સબસે બડી ફ़રમાંબરદારી હૈ, વહ ઉસકે સાથ હૈ.

સૂરએ બકરહ _ દસવાં રૂકૂ

وَ اِذۡ اَخَذۡنَا مِيۡثَاقَ بَنِىۡۤ اِسۡرَآءِيۡلَ لَا تَعۡبُدُوۡنَ اِلَّا اللّٰهَ‌ؕ وَبِالۡوَالِدَيۡنِ اِحۡسَانًا وَّذِى الۡقُرۡبٰى وَالۡيَتٰمٰى وَالۡمَسٰكِيۡنِ وَقُوۡلُوۡا لِلنَّاسِ حُسۡنًا وَّاَقِيۡمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ‌ؕ ثُمَّ تَوَلَّيۡتُمۡ اِلَّا قَلِيۡلًا مِّنۡكُمۡ وَاَنۡتُمۡ مُّعۡرِضُوۡنَ ﴿۸۳﴾ وَ اِذۡ اَخَذۡنَا مِيۡثَاقَكُمۡ لَا تَسۡفِكُوۡنَ دِمَآءَكُمۡ وَلَا تُخۡرِجُوۡنَ اَنۡفُسَكُمۡ مِّنۡ دِيَارِكُمۡ ثُمَّ اَقۡرَرۡتُمۡ وَاَنۡتُمۡ تَشۡهَدُوۡنَ ﴿۸۴﴾ ثُمَّ اَنۡتُمۡ هٰٓؤُلَآءِ تَقۡتُلُوۡنَ اَنۡفُسَكُمۡ وَتُخۡرِجُوۡنَ فَرِيۡقًا مِّنۡكُمۡ مِّنۡ دِيَارِهِمۡ تَظٰهَرُوۡنَ عَلَيۡهِمۡ بِالۡاِثۡمِ وَالۡعُدۡوَانِ‌ؕ وَ اِنۡ يَّاۡتُوۡكُمۡ اُسٰرٰى تُفٰدُوۡهُمۡ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيۡكُمۡ اِخۡرَاجُهُمۡ‌ؕ اَفَتُؤۡمِنُوۡنَ بِبَعۡضِ الۡكِتٰبِ وَتَكۡفُرُوۡنَ بِبَعۡضٍ‌ۚ فَمَا جَزَآءُ مَنۡ يَّفۡعَلُ ذٰلِكَ مِنۡكُمۡ اِلَّا خِزۡىٌ فِى الۡحَيٰوةِ الدُّنۡيَا‌ۚ وَيَوۡمَ الۡقِيٰمَةِ يُرَدُّوۡنَ اِلٰٓى اَشَدِّ الۡعَذَابِ‌ؕ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعۡمَلُوۡنَ ﴿۸۵﴾ اُولٰٓئِكَ الَّذِيۡنَ اشۡتَرَوُا الۡحَيٰوةَ الدُّنۡيَا بِالۡاٰخِرَةِ‌ فَلَا يُخَفَّفُ عَنۡهُمُ الۡعَذَابُ وَلَا هُمۡ يُنۡصَرُوۡنَ ﴿۸۶﴾

૮૩. ઔર જબ હમને બની ઇસ્રાઈલ સે એહદ લિયા કિ અલ્લાહ કે સિવા કિસી કો ન પૂજો ઔર માં બાપ કે સાથ ભલાઈ કરો (1) ઔર રિશ્તેદારોં ઔર યતીમોં (અનાથોં) ઔર મિસ્કીનોં (દરિદ્રોં) સે ઔર લોગોં સે અચ્છી બાત કહો (2) ઔર નમાજ઼ કાયમ રખોં ઔર જ઼કાત દો, ફિર તુમ ફિર ગએ (3) મગર તુમ મેં કે થોડે (4) ઔર તુમ મુંહ ફેરને વાલે હો(5)

૮૪. ઔર જબ હમને તુમસે એહદ લિયા કિ અપનોં કા ખૂન ન કરના ઔર અપનોં કો અપની બસ્તિયોં સે ન નિકાલના ફિર તુમને ઉસકા ઇકરાર કિયા ઔર તુમ ગવાહ હો

૮૫. ફિર યે જો તુમ હો અપનોં કો કત્લ કરને લગે ઔર અપને મે સે એક સમૂહ કો ઉનકે વતન સે નિકાલતે હો ઉનપર મદદ દેતે હો (ઉનકે ખિલાફ઼ યા દુશ્મન કો) ગુનાહ ઔર જ્યાદતી મેં ઔર અગર વો કૈદી હોકર તુમ્હારે પાસ આએં તો

બદલા દેકર છુડા લેતે હો ઔર ઉનકા નિકાલના તુમ પર હરામ હૈ (6) તો ક્યા ખુદા કે કુછ હુક્મોં પર ઈમાન લાતે હો ઔર કુછ સે ઇન્કાર કરતે હો? તો જો તુમ ઐસા કરે ઉસકા બદલા ક્યા હૈ, મગર યહ કિ દુનિયા મેં રૂસવા (ઝ઼લીલ)(7)

હો, ઔર કયામત મેં સખ્તતર અઝ઼ાબ કી તરફ઼ ફેરે જાએંગે ઔર અલ્લાહ તુમ્હારે કૌતુકોં સે બેખબર નહીં (8)

૮૬. યે હૈં વો લોગ જિન્હોંને આખિરત કે બદલે દુનિયા કી ઝ઼િન્દગી મોલ લી, તો ન ઉનપર સે અઝ઼ાબ હલ્કા હો ઔર ઉનકી મદદ કી જાએ

તફ઼સીર : સૂરએ બકરહ – દસવાં રૂકૂ

(1) અલ્લાહ તઆલા ને અપની ઇબાદત કા હુક્મ ફ઼રમાને કે બાદ માં બાપ કે સાથ ભલાઈ કરને કા આદેશ દિયા. ઇસસે માલૂમ હોતા હૈ કિ માં બાપ કી ખિદમત બહુત જ઼રૂરી હૈ. માં બાપ કે સાથ ભલાઈ કે યે માની હૈં કિ ઐસી કોઈ બાત ન કહે ઔર કોઈ ઐસા કામ ન કરે જિસસે ઉન્હેં તકલીફ઼ પહુંચે ઔર અપને શરીર ઔર માલ સે ઉનકી ખિદમત મેં કોઈ કસર ન ઉઠા રખે. જબ ઉન્હેં જ઼રૂરત હો ઉનકે પાસ હાજ઼િર રહે. અગર માં બાપ અપની ખિદમત કે લિયે નફ઼્લ (અતિરિક્ત) ઇબાદત છોડને કા હુક્મ દેં તો છોડ દે, ઉનકી ખિદમત નફ઼્લ સે બઢકર હૈ. જો કામ વાજિબ (અનિવાર્ય) હૈ વો માં બાપ કે હુક્મ સે છોડે નહીં જા સકતે. માં બાપ કે સાથ એહસાન કે તરીકે જો હદીસોં સે સાબિત હૈં યે હૈં કિ દિલ કી ગહરાઇયો સે ઉનસે મહબ્બત રખે, બોલ ચાલ, ઉઠને બૈઠને મેં અદબ કા ખયાલ રખે, ઉનકી શાન મેં આદર કે શબ્દ કહે, ઉનકો રાઝ઼ી કરને કી કોશિશ કરતા રહે, અપને અચ્છે માલ કો ઉનસે ન બચાએ. ઉનકે મરને કે બાદ ઉનકી વસીયતોં કો પૂરા કરે, ઉનકી આત્મા કી શાંતિ કે લિયે દાનપુન કરે, કુરઆન કા પાઠ કરે, અલ્લાહ તઆલા સે ઉનકે ગુનાહોં કી માફ઼ી ચાહે, હફ઼્તે મેં કમ સે કમ એક દિન ઉનકી કબ્ર પર જાએ. (ફ઼ત્હુલ અઝ઼ીઝ઼) માં બાપ કે સાથ ભલાઈ કરને મેં યહ ભી દાખિલ હૈ કિ અગર વો ગુનાહોં કે આદી હોં યા કિસી બદમઝ઼હબી મેં ગિરફ઼્તાર હોં તો ઉનકો નર્મી કે સાથ અચ્છે રાસ્તે પર લાને કી કોશિશ કરતા રહે. (ખાઝ઼िન)

(2) અચ્છી બાત સે મુરાદ નેકિયોં કી રૂચિ દિલાના ઔર બુરાઈયોં સે રોકના હૈ. હજ઼રત ઇબ્ને અબ્બાસ ને ફ઼રમાયા કિ માની યે હૈ કિ સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી શાન મેં સચ બાત કહો. અગર કોઈ પૂછે તો હુઝ઼ૂર કે કમાલાત ઔર વિશેષતાએં સચ્ચાઈ કે સાથ બયાન કર દો ઔર આપકે ગુણ મત છુપાઓ.

(3) એહદ કે બાદ

(4) જો ઈમાન લે આએ, હજ઼રત અબદુલ્લાહ બિન સલામ ઔર ઉનકે સાથિયોં કી તરહ, તો ઉન્હોંને એહદ પૂરા કિયા.

(5) ઔર તુમ્હારી કૌમ કી આદત હી વિરોધ કરના ઔર એહદ સે ફિર જાના હૈ.

(6) તૌરાત મેં બની ઇસ્ત્રાઈલ સે એહદ લિયા ગયા થા કિ વો આપસ મેં એક દૂસરે કો કત્લ ન કરેં, વતન સે ન નિકાલેં ઔર જો બની ઇસ્ત્રાઈલ કિસી કી કૈદ મેં હો ઉસકો માલ દેકર છુડા લેં, ઇસ પર ઉન્હોંને ઇકરાર ભી કિયા, અપને નફ્સ પર ગવાહ ભી હુએ લેકિન કાયમ ન રહે ઔર ઇસસે ફિર ગએ. મદીને કે આસપાસ યહૂદિયો કે દો સમુદાય બની કુરૈઝા ઔર બની નુજૈર રહા કરતે થે. મદીને કે અન્દર દો સમુદાય ઔસ ઔર ખજ્રજ રહતે થે. બની કુરૈઝા ઔસ કે સાથી થે ઔર બની નુજૈર ખજ્રજ કે, યાની હર એક કબીલે ને અપને સહયોગી કે સાથ કસમાકસમી કી થી કિ અગર હમ મેં સે કિસી પર કોઈ હમલા કરે તો દૂસરા ઉસકી મદદ કરેગા. ઔસ ઔર ખજ્રજ આપસ મેં લડતે થે. બની કુરૈઝા ઔસ કી ઔર બની નુજૈર ખજ્રજ કી મદદ કે લિયે આતે થે. ઔર સહયોગી કે સાથ હોકર આપસ મેં એક દૂસરે પર તલવાર ચલાતે થે. બની કુરૈઝા બની નુજૈર કો ઔર વો બની કુરૈઝા કો કત્લ કરતે થે ઔર ઉનકે ઘર વીરાન કર દેતે થે, ઉન્હેં ઉનકે રહને કી જગહોં સે નિકાલ દેતે થે, લેકિન જબ ઉનકી કૌમ કે લોગે કો ઉનકે સહયોગી કૈદ કરતે થે તો વો ઉનકો માલ દેકર છુડા લેતે થે. જૈસે અગર બની નુજૈર કા કોઈ વ્યક્તિ ઔસ કે હાથોં મેં ગિરફ્તાર હોતા તો બની કુરૈઝા ઔસ કો માલ દેકર ઉસકો છુડા લેતે જબકિ અગર વહી વ્યક્તિ લડાઈ કે વક્ત ઉનકે નિશાને પર આ જાતા તો ઉસકે મારને મેં હરગિજ નહીં ઝિઝકતે. ઇસ બાત પર મલામત કી જાતી હૈ કિ જબ તુમને અપનોં કા ખૂન ન બહાને ઔર ઉનકો બસ્તિયોં સે ન નિકાલને ઔર ઉનકે કૈદિયોં કો છુડાને કા એહદ કિયા થા તો ઇસકે ક્યા માની કિ કત્લ ઔર ખદેડને મેં તો ઝિઝકો નહીં, ઔર ગિરફ્તાર હો જાએં તો છુડાતે ફિરો. એહદ મેં કુછ માનના ઔર કુછ ન માનના ક્યા માની રખતા હૈ. જબ તુમ કત્લ ઔર અત્યાચાર સે ન રૂક સકે તો તુમને એહદ તોડ દિયા ઔર હરામ કિયા ઔર ઉસકો હલાલ જાનકર કાફ઼िર હો ગએ. ઇસ આયત સે માલૂમ હુઆ કિ જુલ્મ ઔર હરામ પર મદદ કરના ભી હરામ હૈ. યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ યકીની હરામ કો હલાલ જાનના કુફ્ર હૈ, યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ અલ્લાહ કી કિતાબ કે એક હુક્મ કા ન માનના ભી સારી કિતાબ કા ઇન્કાર ઔર કુફ્ર હૈ. ઇસ મેં યહ ચેતાવની હૈ કિ જબ અલ્લાહ કે નિર્દેશોં મેં સે કુછ કા માનના કુછ કા ન માનના કુફ્ર હુઆ તો યહૂદિયોં કો હજ્રત સૈયદુલ અંબિયા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કા ઇન્કાર કરને કે સાથ હજ્રત મૂસા કી નબુવ્વત કો માનના કુફ્ર સે નહીં બચા સકતા.

(7) દુનિયા મેં તો યહ રૂસ્વાઈ હુઈ કિ બની કુરૈઝા સન ૩ હિજરી મેં મારે ગએ. એક દિન મેં ઉનકે સાત સૌ આદમી કત્લ કિયે ગયે થે. ઔર બની નુજૈર ઇસસે પહલે હી વતન સે નિકાલ દિયે ગએ થે. સહયોગિયોં કી ખાતિર અલ્લાહ કે એહદ કે વિરોધ કા યહ વબાલ થા. ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ કિસી કી તરફ઼દારી મેં દીન કા વિરોધ કરના આખિરત કે અજાબ કે અલાવા દુનિયા મેં ભી જ઼िલ્લત ઔર રૂસવાઈ કા કારણ હોતા હૈં.

(8) ઇસ મેં જૈસે નાફ઼રમાનોં કે લિયે સખ્ત ફટકાર હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારે કામોં સે બેખબર નહીં હૈ, તુમ્હારી નાફ઼રમાનિયોં પર ભારી અજાબ ફ઼રમાએગા, ઐસે હી ઈમાન વાલોં ઔર નેક લોગોં કે લિયે ખુશખબરી હૈ કિ ઉન્હેં અચ્છે કામોં કા બેહતરીન ઇનામ મિલેગા. (તફ઼સીરે કબીર)

સૂરએ બકરહ _ ગ્યારહવાં રૂકૂ

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ وَقَفَّيْنَا مِنْۢ بَعْدِهٖ بِالرُّسُلِ ۖ وَاٰتَيْنَا عِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنٰتِ وَاَيَّدْنٰهُ بِرُوْحِ الْقُدُسِ ؕ اَفَكُلَّمَا جَآءَكُمْ رَسُوْلٌۢ بِمَا لَا تَهْوٰٓى اَنْفُسُكُمُ اسْتَكْبَرْتُمْ ۚ فَفَرِيْقًا كَذَّبْتُمْ ۗ وَفَرِيْقًا تَقْتُلُوْنَ ﴿۸۷﴾ وَقَالُوْا قُلُوْبُنَا غُلْفٌ ؕ بَلْ لَّعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيْلًا مَّا يُؤْمِنُوْنَ ﴿۸۸﴾ وَلَمَّا جَآءَهُمْ كِتٰبٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ ۙ وَكَانُوْا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُوْنَ عَلَى الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ۚ فَلَمَّا جَآءَهُمْ مَّا عَرَفُوْا كَفَرُوْا بِهٖ ۗ فَلَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ ﴿۸۹﴾ بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهٖٓ اَنْفُسَهُمْ اَنْ يَّكْفُرُوْا بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ بَغْيًا اَنْ يُّنَزِّلَ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ عَلٰى مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ ۚ فَبَآءُوْ بِغَضَبٍ عَلٰى غَضَبٍ ؕ وَ لِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ ﴿۹۰﴾ وَ اِذَا قِيْلَ لَهُمْ اٰمِنُوْا بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوْا نُؤْمِنُ بِمَآ اُنْزِلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُوْنَ بِمَا وَرَآءَهٗ ۗ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ ؕ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُوْنَ اَنْۢبِيَآءَ اللّٰهِ مِنْ قَبْلُ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿۹۱﴾ وَلَقَدْ جَآءَكُمْ مُّوْسٰى بِالْبَيِّنٰتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْۢ بَعْدِهٖ وَ اَنْتُمْ ظٰلِمُوْنَ ﴿۹۲﴾ وَ اِذْ اَخَذْنَا مِيْثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّوْرَ ؕ خُذُوْا مَآ اٰتَيْنٰكُمْ بِقُوَّةٍ وَّاسْمَعُوْا ؕ قَالُوْا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا ۗ وَاُشْرِبُوْا فِىْ قُلُوْبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ ؕ قُلْ بِئْسَمَا يَاْمُرُكُمْ بِهٖٓ اِيْمٰنُكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿۹۳﴾ قُلْ اِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ عِنْدَ اللّٰهِ خَالِصَةً مِّنْ دُوْنِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿۹۴﴾ وَلَنْ يَّتَمَنَّوْهُ اَبَدًۢا بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيْهِمْ ؕ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌۢ بِالظّٰلِمِيْنَ ﴿۹۵﴾ وَلَتَجِدَنَّهُمْ اَحْرَصَ النَّاسِ عَلٰى حَيٰوةٍ ۛ وَمِنَ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا ۛ يَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ سَنَةٍ ۚ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهٖ مِنَ الْعَذَابِ اَنْ يُّعَمَّرَ ؕ وَاللّٰهُ بَصِيْرٌۢ بِمَا يَعْمَلُوْنَ ﴿۹۶﴾

૮૭. ઔર બેશક હમને મૂસા કો કિતાબ અતા કી (1) ઔર ઉસકે બાદ એક કે બાદ રસૂલ ભેજે (2) ઔર હમને મરયમ કે બેટે ઈસા કો ખુલી નિશાનિયાં અતા ફ઼રમાઈ (3) ઔર પવિત્ર આત્મા (4) સે ઉસકી મદદ કી(5) તો ક્યા જબ તુમ્હારે પાસ કોઈ રસૂલ વહ લેકર આએ જો તુમ્હારે નફ़્સ (મન) કી ઇચ્છા નહીં, ધમણ્ડ કરતે હો તો

ઉન (નબિયોં) મેં એક ગિરોહ (સમૂહ) કો તુમ ઝુટલાતે હો ઔર એક ગિરાહ કો શહીદ કરતે હો (6)

૮૮. ઔર યહૂદી બોલે હમારે દિલોં પર પર્દે પડે હૈં(7) બલ્કિ અલ્લાહ ને ઉનપર લાનત કી ઉનકે કુફ્ર કે કારણ તો ઉનમેં થોડે ઈમાન લાતે હૈં (8)

૮૯. ઔર જબ ઉનકે પાસ અલ્લાહ કી કિતાબ (કુરઆન) આઈ જો ઉનકે સાથ વાલી કિતાબ (તૌરાત) કી તસ્દીક (પુષ્ટિ) ફ઼રમાતી હૈ (9) ઔર ઇસસે પહલે વો ઇસી નબી કે વસીલે (જ઼રિયે) સે કાફ઼िરોં પર ફ઼त્હ માંગતે થે (10) તો જબ તશરીફ઼ લાયા ઉનકે પાસ વહ જાના પહચાના, ઉસ સે ઇન્કાર કર બૈઠે (11) તો અલ્લાહ કી લાનત ઇન્કાર કરને વાલોં પર

૯૦. કિસ બુરે મોલોં ઉન્હોંને અપની જાનોં કો ખરીદા કિ અલ્લાહ કે ઉતારે સે ઇન્કાર કરેં (12) ઇસ જલન સે કિ અલ્લાહ અપની કૃપા સે અપને જિસ બન્દે પર ચાહે વહી (દેવ વાણી) ઉતારે (13) તો ગજ઼બ પર ગજ઼બ (પ્રકોપ) કે સજ઼ાવાર (અધિકારી) હુએ (14) ઔર કાફ઼िરોં કે લિયે જ઼िલ્લત કા અજ઼ાબ હૈ (15)

૯૧. ઔર જબ ઉનસે કહા જાએ કિ અલ્લાહ કે ઉતારે પર ઈમાન લાઓ (16) તો કહતે હૈ વહ જો હમ પર ઉતરા ઉસપર ઈમાન લાતે હૈં (17) ઔર બાકી સે ઇન્કાર કરતે હૈં હાલાંકિ વહ સત્ય હૈ ઉનકે પાસ વાલી કી તસ્દીક (પુષ્ટિ) ફ઼રમાતા હુઆ (18) તુમ ફ઼રમાઓ કિ ફ઼िર અગલે નબિયોં કો ક્યોં શહીદ કિયા અગર તુમ્હેં અપની કિતાબ પર ઈમાન થા (19)

૯૨. ઔર બેશક તુમ્હારે પાસ મૂસા ખુલી નિશાનિયાં લેકર તશરીફ઼ લાયા ફ઼िર તુમને ઉસકે બાદ (20) બછડે કો માબૂદ (પૂજનીય) બના લિયા ઔર તુમ જ़ાલિમ થે (21)

૯૩. ઔર યાદ કરો જબ હમને તુમસે પૈમાન (વાદા) લિયા (22) ઔર તૂર પર્વત કો તુમ્હારે સરોં પર બલન્દ કિયા, લો જો હમ તુમ્હેં દેતે હૈં ज़ોર સે ઔર સુનો. બોલે હમ ને સુના ઔર ન માના ઔર ઉનકે દિલોં મેં બછડા રચ રહા થા ઉનકે કુફ़્ર કે કારણ. તુમ ફ़રમાદો ક્યા બુરા હુક્મ દેતા હૈ તુમકો તુમ્હારા ઈમાન અગર ઈમાન રખતે હો(23)

૯૪. તુમ ફ़રમાઓ અગર પિછલા ઘર અલ્લાહ કે નજ़દીક ખાલિસ તુમ્હારે લિયે હો ન ઔરોં કે લિયે તો ભલા મૌત કી આરઝૂ તો કરો અગર સચ્ચે હો (24)

૯૫. ઔર હરગિજ કભી ઉસકી આરઝૂ ન કરેંગે (25) ઉન બુરે કર્મો કે કારણ જો આગે કર ચુકે (26) ઔર અલ્લાહ ખૂબ જાનતા હૈ ज़ાલિમોં કો

૯૬. ઔર બેશક તુમ જ़રૂર ઉન્હેં પાઓગે કિ સબ લોગોં સે જ़્યાદા જીને કી હવસ રખતે હૈં ઔર મુશ્રિકો (મૂર્તિપૂજકો) સે પ્રત્યેક કો તમન્ના હૈ કિ કહીં હજ़ાર બરસ જિયે (27) ઔર વહ ઉસે અજ़ાબ સે દૂર ન કરેગા ઇતની ઉમ્ર કા દિયા જાના ઔર અલ્લાહ ઉનકે કૌતુક દેખ રહા હૈ

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ – ગ્યારહવાં રૂકૂ

(1) ઇસ કિતાબ સે તૌરાત મુરાદ હૈ જિસમેં અલ્લાહ તઆલા કે તમામ એહદ દર્જે થે. સબસે અહમ એહદ યે થે કિ હર જ़માને કે નબિયોં કી ઇતાઅત (અનુકરણ) કરના, ઉન પર ઈમાન લાના ઔર ઉનકી તાજ़ીમ વ તૌકીર કરના.

(2) હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ કે જ़માને સે હજ़રત ઈસા અલૈહિસ્સલામ તક એક કે બાદ એક નબી આતે રહે. ઉનકી તાદાદ ચાર હજ़ાર બયાન કી ગઈ હૈ. યે સબ હજ़રત મૂસા કી શરીઅત કે મુહાફ़िજ़ ઔર ઉસકે આદેશ જારી કરને વાલે થે. ચૂંકિ નબિયોં કે સરદાર કે બાદ કિસી કો નબુવ્વત નહીં મિલ સકતી, ઇસલિયે હજ़રત મુહમ્મદે મુસ્તફ़ા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી શરીઅત કી હિફ़ાજ़ત ઔર પ્રચાર પ્રસાર કી ખિદમત વિદ્વાનોં ઔર દીન કી રક્ષા કરને વાલોં કો સૌંપી ગઈ.

(3) ઇન નિશાનિયોં સે હજ़રત ઈસા અલૈહિસ્સલામ કે મોજ़िજ़े (ચમત્કાર) મુરાદ હૈં જૈસે મુર્દે જ़िન્દા કર દેના, અંધે ઔર કોઢી કો અચ્છા કર દેના, ચિડિયા પૈદા કરના, ગૈબ કી ખબર દેના વગૈરહ.

(4) રૂહિલ કુદ્દસ સે હજ़રત જિબ્રીલ મુરાદ હૈં કિ રૂહાની હૈં, વહી (દેવવાણી) લાતે હૈં જિસસે દિલોં કી જ़िન્દગી હૈ. વહ હજ़રત ઈસા કે સાથ રહને પર મામૂર થે. આપ ૩૩ સાલ કી ઉમ્ર મેં આસમાન પર ઉઠાએ ગએ, ઉસ વક્ત તક હજ़રત જિબ્રીલ સફ़ર વ સુકૂનત મેં કભી આપ સે જુદા ન હુએ. રૂહુલ કુદ્દસ કી તાઈદ (સમર્થન) હજ़રત ઈસા અલૈહિસ્સલામ કી બડી ફ़ज़ીલત હૈ. સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે કુછ માનને વાલોં કો ભી રૂહુલ કુદ્દસ કી તાઈદ (મદદ) હાસિલ હુઈ. સહી બુખારી વગૈરહ મેં હૈ કિ હજ़રત હસ્સાન (અલ્લાહ ઉનસે રાજ़ી) કે લિયે મિમ્બર બિછાયા જાતા. વહ નાત શરીફ़ પઢતે, હુજ़ૂર ઉનકે લિયે ફ़રમાતે "અલ્લાહુમ્મા અય્યિદહુ બિરૂહિલ કુદ્દસ" (ઐ અલ્લાહ, રૂહુલ કુદ્દસ કે જ़રિયે ઇસકી મદદ ફ़રમા).

(5) ફિર ભી ઐ યહૂદિયો, તુમ્હારી સરકશી મેં ફ़ર્ક નહીં આયા.

(6) યહૂદી, પૈગમ્બરોં કે આદેશ અપની ઇચ્છાઓં કે ખિલાફ़ પાકર ઉન્હેં ઝુટલાતે ઔર મૌકા પાતે તો કત્લ કર ડાલતે થે, જૈસે કિ ઉન્હોંને હજ़રત જ़કરિયા ઔર દૂસરે બહુત સે અમ્બિયા કો શહીદ કિયા. સૈયદુલ અંબિયા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે પીછે ભી પડે રહે. કભી આપ પર જાદૂ કિયા, કભી જ़હર દિયા, કત્લ કે ઇરાદે સે તરહ તરહ કે ધોખે કિયે.

(7) યહૂદિયોં ને યહ મજ़ાક ઉડાને કો કહા થા. ઉનકી મુરાદ યહ થી કિ હુજ़ૂર કી હિદાયત કો ઉનકે દિલોં તક રાહ નહીં હૈ. અલ્લાહ તઆલા ને ઇસકા રદ્દ ફ़રમાયા કિ અધર્મી ઝૂટે હૈં. અલ્લાહ તઆલા ને દિલોં કો પ્રકૃતિ પર પૈદા ફ़રમાયા હૈ, ઉનમેં સચ્ચાઈ કુબૂલ કરને કી ક્ષમતા રખી હૈ. ઉનકે કુફ़્ર કી ખરાબી હૈ કિ ઉન્હોંને નબિયોં કે સરદાર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી નબુવ્વત કા ઇકરાર કરને કે બાદ ઇન્કાર કિયા. અલ્લાહ તઆલા ને ઉનપર લઅનત ફ़રમાઈ. ઇસકા અસર હૈ કિ હક (સત્ય) કુબૂલ કરને કી નેઅમત સે મેહરૂમ હો ગએ.

(8) યહ બાત દૂસરી જગહ ઇરશાદ હુઈ : "બલ તબઅલ્લાહો અલૈહા બકિકુફ્રિહિમ ફ़લા યૂમિનૂના ઇલ્લા કલીલા" યાની બલ્કિ અલ્લાહ ને ઉનકે કુફ़્ર કે કારણ ઉનકે દિલોં પર મોહર લગા દી હૈ તો ઈમાન નહીં લાતે મગર થોડે. (સૂરએ નિસા, આયત 55).

(9) સૈયદે અમ્બિયા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી નબુવ્વત ઔર હુજ़ૂર કે ઔસાફ़ (ખૂબિયોં) કે બયાન મેં. (ખાજ़िન વ તફ़સીરે કબીર)

(10) સૈયદે અમ્બિયા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કેનબી બનાએ જાને ઔર કુરઆન ઉતરને સે પહલે યહૂદી અપની હાજતોં કે લિયે હુજ़ૂર કે નામે પાક કે વસીલે સે દુઆ કરતે ઔર કામયાબ હોતે થે ઔર ઇસ તરહ દુઆ કિયા કરતે થે - "અલ્લાહુમ્મફ્તહ અલૈના વન્સુરના બિન્નબીયિલ ઉમ્મીય્યે" યાની ઐ અલ્લાહ, હમેં નબિય્યે ઉમ્મી કે સદકે મેં ફ़ત્હ ઔર કામયાબી અતા ફ़રમા. ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ અલ્લાહ કે દરબાર મેં જો કરીબ ઔર પ્રિય હોતે હૈં ઉનકે વસીલે સે દુઆ કુબૂલ હોતી હૈ. યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ

હુજૂર સે પહલે જગત મેં હુજૂર કે તશરીફ़ લાને કી બાત મશહૂર થી, ઉસ વક્ત ભી હુજૂર કે વસીલે સે લોગો કી જ़રૂરત પૂરી હોતી થી.

(11) યહ ઇન્કાર દુશ્મની, હસદ ઔર હુકૂમત કી મહબ્બત કી વજહ સે થા.

(12) યાની આદમી કો અપની જાન બચાને કે લિએ વહી કરના ચાહિયે જિસસે છુટકારે કી ઉમ્મીદ હો. યહૂદ ને બુરા સૌદા કિયા કિ અલ્લાહ કે નબી ઔર ઉસકી કિતાબ કે ઇન્કારી હો ગએ.

(13) યહૂદિયોં કે ખ્વાહિશ થી કિ આખિરી નબી કા પદ બની ઇસ્ત્રાઈલ મેં સે કિસી કો મિલતા. જબ દેખા કિ વો મેહરૂમ રહે ઔર ઇસ્માઈલ કી ઔલાદ કો શ્રેય મિલા તો હસદ કે મારે ઇન્કાર કર બૈઠે. ઇસ સે માલૂમ હુઆ કિ હસદ હરામ ઔર મેહરૂમી કા કારણ હૈ.

(14) યાની તરહ તરહ કે ગજબ ઔર યાતનાઓં કે હકદાર હુએ.

(15) ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ જ़िલ્લત ઔર રૂસ્વાઈ વાલા અજ़ાબ કાફ़िરો કે સાથ ખાસ હૈ. ઈમાન વાલોં કો ગુનાહોં કી વજહ સે અજ़ાબ હુઆ ભી તો જ़िલ્લત ઔર રૂસ્વાઈ કે સાથ ન હોગા. અલ્લાહ તઆલા ને ફ़રમાયા : “વ લિલ્લાહિલ ઇજ़્જ़તુ વ લિરસૂલિહી વ લિલમૂમિનીના” યાની ઔર ઇજ़્જ़ત તો અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ ઔર મુસલમાનોં હી કે લિયે હૈ મગર મુનાફ़िકોં કો ખબર નહીં. (સૂરએ મુનાફ़िકોં, આયત 8)

(16) ઇસસે કુરઆને પાક ઔર વો તમામ કિતાબેં મુરાદ હૈં જો અલ્લાહ તઆલા ને ઉતારીં, યાની સબ પર ઈમાન લાઓ.

(17) ઇસસે ઉનકી મુરાદ તૌરાત હૈ.

(18) યાની તૌરાત પર ઈમાન લાને કા દાવા ગલત હૈ. ચૂંકિ કુરઆને પાક જો તૌરાત કી તસ્દીક (પુષ્ટિ) કરને વાલા હૈ, ઉસકા ઇન્કાર તૌરાત કા ઇન્કાર હો ગયા.

(19) ઇસમેં ભી ઉનકી તકજ़ીબ હૈ કિ અગર તૌરાત પર ઈમાન રખતે તો નબિયોં કો હરગિજ़ શહીદ ન કરતે.

(20) યાની હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ કે તૂર પર તશરીફ़ લે જાને કે બાદ.

(21) ઇસમેં ભી ઉનકી તકજ़ીબ હૈ કિ હજ़રત મૂસા કી લાઠી ઔર રૌશન હથેલી વગૈરહ ખુલી નિશાનિયોં કે દેખને કે બાદ બછડા ન પૂજતે.

(22) તૌરાત કે આદેશોં પર અમલ કરને કા.

(23) ઇસમેં ભી ઉનકે ઈમાન કે દાવે કો ઝુટલાયા ગયા હૈ.

(24) યહૂદિયોં કે ઝૂટે દાવોં મેં એક યહ દાવા થા કિ જન્નત ખાસ ઉન્હીં કે લિયે હૈ. ઇસકા રદ ફ઼રમાયા જાતા હૈ કિ અગર તુમ્હારે સોચ કે મુતાબિક જન્નત તુમ્હારે લિયે ખાસ હૈ, ઔર આખિરત કી તરફ઼ સે તુમ્હેં ઇત્મીનાન હૈ, કર્મોં કી જ઼રૂરત નહીં, તો જન્નત કી નેઅમતોં કે મુકાબલે મેં દુનિયા કી તકલીફ઼ ક્યોં બર્દાશ્ત કરતે હો. મૌત કી તમન્ના કરો કિ તુમ્હારે દાવે કી બુનિયાદ પર તુમ્હારે લિયે રાહત કી બાત હૈ. અગર તુમને મૌત કી તમન્ના ન કી તો યહ તુમ્હારે ઝૂટે હોને કી દલીલ હોગી. હદીશ શરીફ઼ મેં હૈ કિ અગર વો મૌત કી તમન્ના કરતે તો સબ હલાક હો જાતે ઔર ધરતી પર કોઈ યહૂદી બાકી ન રહતા.

(25) યહ ગૈબ કી ખબર ઔર ચમત્કાર હૈ કિ યહૂદી કાફ઼ી જ઼िદ ઔર સખ્ત વિરોધ કે બાવુજૂદ મૌત કી તમન્ના જ઼બાન પર ન લા સકે.

(26) જૈસે આખિરી નબી ઔર કુરઆન કે સાથ કુફ઼્ર ઔર તૌરાત મેં કાંટ છાંટ વગૈરહ. મૌત કી મહબ્બત ઔર અલ્લાહ સે મિલને કા શૌક, અલ્લાહ કે કરીબી બન્દોં કા તરીકા હૈ. હજ઼રત ઉમર (અલ્લાહ ઉનસે રાજ઼ી) હર નમાજ઼ કે બાદ દુઆ ફ઼રમાતે. " અલ્લાહુમ્મર જ઼ુકની શહાદતન ફ઼ી સબીલિકા વ વફ઼ાતન બિબલ્દિ રસૂલિકા" (ઐ અલ્લાહ, મુઝે અપને રાસ્તેં મેં શહાદત અતા કર ઔર અપને પ્યારે હબીબ કે શહર મેં મૌત દે). આમ તૌર સે સારે બડે સહાબા ઔર વિશેષ કર બદ્ર ઔર ઉહદ કે શહીદ ઔર બૈઅતે રિજ઼્વાન કે લોગ અલ્લાહ કી રાહ મેં મૌત કી મહબ્બત રખતે થે. હજ઼રત સઅદ બિન અબી વક્કાસ (અલ્લાહ ઉનસે રાજ઼ી) ને કાફ઼िર લશ્કર કે સરદાર રૂસ્તમ બિન ફ઼રૂખ઼ાદ કે પાસ જો ખત ભેજા ઉસમેં તહરીર ફ઼રમાયા થા. "ઇન્ના મઅના કૌમન યુહિબ્બૂન મૌતા કમા યુહિબ્બુલ અઆજિમુલ ખમ્રા" યાની મેરે સાથ ઐસી કૌમ હૈ જો મૌત કો ઇતના મેહબૂબ રખતી હૈ જિતના અજમી લોગ શરાબ કો. ઇસમેં સુન્દર ઇશારા થા કિ શરાબ કી દૂષિત મસ્તી કો દુનિયા કી મહબ્બત કે દીવાને પસન્દ કરતે હૈં ઔર અલ્લાહ વાલે મૌત કો હકીકી મેહબૂબ સે મિલને કા જ઼રિયા સમઝકર ચાહતે હૈં. સારે ઈમાન વાલે આખિરત કી રગબત રખતે હૈં ઔર લમ્બી જ઼िન્દગી કી તમન્ના ભી કરેં તો વહ ઇસલિયે હોતી હૈ કિ નેકિયાં કરને કે લિયે કુછ ઔર સમય મિલ જાએ જિસસે આખિરત કે લિયે અચ્છા તોશા જ઼્યાદા જમા કર સકેં. અગર પિછલે દિનો મેં ગુનાહ જ઼્યાદા હુએ હૈં તો ઉનસે તૌબહ ઔર ક્ષમા યાચના કર લેં. સહી હદીસ કી કિતાબોં મેં હૈ કિ કોઈ દુનિયા કી મુસીબત સે પરેશાન હોકર મૌત કી તમન્ના ન કરે ઔર વાસ્તવ મેં દુનિયા કી પરેશાનિયોં સે તંગ આકર મૌત કી દુઆ કરના સબ્ર ઔર અલ્લાહ કી જ઼ાત પર ભરોસે ઔર ઉસકી ઇચ્છા કે આગે સર ઝુકા દેને કે ખિલાફ઼ ઔર નાજાયજ઼ હૈ.

(27) મુશ્રિકોં કા એક સમૂહ મજૂસી (આગ કા પુજારી) હૈ. આપસ મેં મિલતે વક્ત ઇજ઼્જ઼ત ઔર સલામ કે લિયે કહતે હૈ "જ઼िહ હજ઼ાર સાલ" યાની હજ઼ાર બરસ જિયો. મતલબ યહ હૈ કિ મજૂસી મુશ્રિક હજ઼ાર બરસ જીને કી તમન્ના રખતે હૈં. યહૂદી ઉનસે ભી બઢ ગએ કિ ઉન્હેં જ઼िન્દગી કા લાલચ સબ સે જ઼્યાદા હૈ.

સૂરએ બકરહ _ બારહવાં રૂકૂ

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّجِبْرِيْلَ فَاِنَّهٗ نَزَّلَهٗ عَلٰى قَلْبِكَ بِاِذْنِ اللّٰهِ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَّبُشْرٰى لِلْمُؤْمِنِيْنَ﴿۹۷﴾ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِّلّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَرُسُلِهٖ وَجِبْرِيْلَ وَمِيْكٰىلَ فَاِنَّ اللّٰهَ عَدُوٌّ لِّلْكٰفِرِيْنَ﴿۹۸﴾ وَلَقَدْ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ اٰيٰتٍۢ بَيِّنٰتٍ ۚ وَمَا يَكْفُرُ بِهَآ اِلَّا الْفٰسِقُوْنَ﴿۹۹﴾ اَوَ كُلَّمَا عٰهَدُوْا عَهْدًا نَّبَذَهٗ فَرِيْقٌ مِّنْهُمْ ؕ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ﴿۱۰۰﴾ وَلَمَّا جَآءَهُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيْقٌ مِّنَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ ۙ كِتٰبَ اللّٰهِ وَرَآءَ ظُهُوْرِهِمْ كَاَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ﴿۱۰۱﴾ وَاتَّبَعُوْا مَا تَتْلُوا الشَّيٰطِيْنُ عَلٰى مُلْكِ سُلَيْمٰنَ ۚ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٰنُ وَلٰكِنَّ الشَّيٰطِيْنَ كَفَرُوْا يُعَلِّمُوْنَ النَّاسَ السِّحْرَ ۗ وَمَآ اُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هٰرُوْتَ وَمٰرُوْتَ ؕ وَمَا يُعَلِّمٰنِ مِنْ اَحَدٍ حَتّٰى يَقُوْلَآ اِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ؕ فَيَتَعَلَّمُوْنَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُوْنَ بِهٖ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهٖ ؕ وَمَا هُمْ بِضَآرِّيْنَ بِهٖ مِنْ اَحَدٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ؕ وَيَتَعَلَّمُوْنَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ ؕ وَلَقَدْ عَلِمُوْا لَمَنِ اشْتَرٰىهُ مَا لَهٗ فِى الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ۗ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهٖٓ اَنْفُسَهُمْ ؕ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ﴿۱۰۲﴾ وَلَوْ اَنَّهُمْ اٰمَنُوْا وَاتَّقَوْا لَمَثُوْبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ ؕ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ﴿۱۰۳﴾ ع

૯૭. તુમ ફ઼રમાઓ જો કોઈ જિબ્રીલ કા દુશ્મન હો (1) તો ઉસ (જિબ્રીલ) ને તો તુમ્હારે દિલ પર અલ્લાહ કે હુક્મ સે યહ કુરઆન ઉતારા અગલી કિતાબોં કી તસ્દીક ફ઼રમાતા ઔર હિદાયત ઔર બશારત (ખુશખબરી) મુસલમાનોં કો(2)

૯૮. જો કોઈ દુશ્મન હો અલ્લાહ ઔર ઉસકે ફ઼રિશ્તોં ઔર ઉસકે રસૂલોં ઔર જિબ્રીલ ઔર મીકાઈલ કા તો અલ્લાહ દુશ્મન હૈ કાફ઼िરોં કા (3)

૯૯. ઔર બેશક હમને તુમ્હારી તરફ઼ રૌશન આયતેં ઉતારી(4) ઔર ઉનકે ઇન્કારી ન હોંગે મગર ફ઼ાસિક (કુકર્મી) લોગ

૧૦૦. ઔર ક્યા જબ કભી કોઈ એહદ કરતે હૈં ઉનમેં કા એક ફ़રીક (પક્ષ) ઉસે ફેંક દેતા હૈ બલ્કિ ઉન મેં બહુતેરોં કો ઈમાન નહીં (5)

૧૦૧. ઔર જબ ઉનકે પાસ તશરીફ़ લાયા અલ્લાહ કે યહાં સે એક રસૂલ (6) ઉનકી કિતાબોં કી તસ્દીક ફ़રમાતા (7) તો કિતાબ વાલોં સે એક ગિરોહ (દલ) ને અલ્લાહ કી કિતાબ અપને પીઠ પીછે ફેંક દી (8) જૈસે કિ વો કુછ ઇલ્મ હી નહીં રખતે (કુછ જાનતે હી નહીં) (9)

૧૦૨. ઔર ઉસકે માનને વાલે હુએ જો શૈતાન પઢા કરતે થે સુલૈમાન કી સલ્તનત કે જ़માને મેં (10) ઔર સુલૈમાન ને કુફ़્ર ન કિયા (11) હાં શૈતાન કાફ़िર હુએ (12) લોગોં કો જાદૂ સિખાતે હૈં ઔર વહ (જાદૂ) જો બાબુલ મેં દો ફ़રિશ્તોં હારૂત ઔર મારૂત પર ઉતરા ઔર વો દોનોં કિસી કો કુછ ન સિખાતે જબ તક યહ ન કહ લેતે કિ હમ તો નિરી આજ़માયશ હૈં તૂ અપના ઈમાન ન ખો (13) તો ઉનસે સીખતે વહ જિસસે જુદાઈ ડાલેં મર્દ ઔર ઉસકી ઔરત મેં ઔર ઉસસે જ़રર (હાનિ) નહીં પહુંચા સકતે કિસી કો મગર ખુદા કે હુક્મ સે (14) ઔર વો સીખતે હૈં જો ઉન્હેં નુકસાન દેગા નફ़ા ન દેગા ઔર બેશક જ़રૂર ઉન્હેં માલૂમ હૈ કિ જિસને યહ સૌદા લિયા આખિરત મેં ઉસકા કુછ હિસ્સા નહીં ઔર બેશક ક્યા બુરી ચીજ़ હૈ વહ જિસકે બદલે ઉન્હોંને અપની જાનેં બેચીં કિસી તરહ ઉન્હેં ઇલ્મ હોતા (15)

૧૦૩. ઔર અગર વો ઈમાન લાતે (16) ઔર પરહેજ़ગારી કરતે તો અલ્લાહ કે યહાં કા સવાબ બહુત અચ્છા હૈ કિસી તરહ ઉન્હેં ઈલ્મ હોતા

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ – બારહવાં રૂકૂ

(1) યહૂદિયોં કે આલિમ અબ્દુલ્લાહ બિન સૂરિયા ને હુજ़ૂર સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ સે કહા, આપકે પાસ આસમાન સે કૌન ફ़રિશ્તા આતા હૈ. ફ़રમાયા, જિબ્રીલ. ઇબ્ને સૂરિયા ને કહા વહ હમારા દુશ્મન હૈ કિ હમપર કડા અજ़ાબ ઉતારતા હૈ. કઈ બાર હમસે દુશ્મની કર ચુકા હૈ. અગર આપકે પાસ મીકાઈલ આતે તો હમ આપ પર ઈમાન લે આતે.

(2) તો યહૂદિયોં કી દુશ્મની જિબ્રીલ કે સાથ બેમાની યાની બેકાર હૈ. બલ્કિ અગર ઉન્હેં ઇન્સાફ઼ હોતા તો વો જિબ્રીલે અમીન સે મહબ્બત કરતે ઔર ઉનકે શુક્રગુજ़ાર હોતે કિ વો ઐસી કિતાબ લાએ જિસસે ઉનકી કિતાબોં કી પુષ્ટિ હોતી હૈ. ઔર "બુશરા લિલ મૂમિનીન" (ઔર હિદાયત વ બશારત મુસલમાનોં કો) ફ़રમાને મેં યહૂદિયોં કા રદ હૈ કિ અબ તો જિબ્રીલ હિદાયત ઔર ખુશખબરી લા રહે હૈં ફિર ભી તુમ દુશ્મની સે બાજ़ નહી આતે.

(3) ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ નબિયોં ઔર ફ़રિશ્તોં કી દુશ્મની કુફ़્ર ઔર અલ્લાહ કે ગજ़બ કા કારણ હૈ. ઔર અલ્લાહ કે પ્યારોં સે દુશ્મની અલ્લાહ સે દુશ્મની કરના હૈ.

(4) યહ આયત ઇબ્ને સૂરિયા સહૂદી કે જવાબ મેં ઉતરી, જિસને હુજ़ૂર સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ સે કહા થા કિ ઐ મુહમ્મદ, આપ હમારે પાસ કોઈ ઐસી ચીજ़ ન લાએ જિસે હમ પહચાનતે ઔર ન આપ પર કોઈ ખુલી (સ્પષ્ટ) આયત ઉતરી જિસકા હમ પાલન કરતે.

(5) યહ આયત માલિક બિન સૈફ़ યહૂદી કે જવાબ મેં ઉતરી જબ હુજ़ૂર સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ને યહૂદિયોં કો અલ્લાહ તઆલા કે વો એહદ યાદ દિલાએ જો હુજ़ૂર પર ઈમાન લાને કે બારે મેં કિયે થે તો ઇબ્ને સૈફ़ ને એહદ હી કા ઇન્કાર કર દિયા.

(6) યાની સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ.

(7) સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ તૌરાત ઔર જ़બૂર વગૈરહ કી પુષ્ટિ ફ़રમાતે થે ઔર ખુદ ઇન કિતાબોં મેં ભી હુજ़ૂર કે તશરીફ़ લાને કી ખુશખબરી ઔર આપકે ગુણોં કા બયાન થા. ઇસલિયે હુજ़ૂર કા તશરીફ़ લાના ઔર આપકા મુબારક અસ્તિત્વ હી ઇન કિતાબોં કી પુષ્ટિ હૈ. તો હોના યહ ચાહિયે થા કિ હુજ़ૂર કે આગમન પર એહલે કિતાબ કા ઈમાન અપની કિતાબોં કે સાથ ઔર જ़્યાદા પક્કા હોતા, મગર ઇસકે વિપરીત ઉન્હોંને અપની કિતાબોં કે સાથ ભી કુફ़્ર કિયા. સદી કા કથન હૈ કિ જબ હુજ़ૂર તશરીફ़ લાએ તો યહૂદિયોં ને તૌરાત સે મુકાબલા કરકે તૌરાત ઔર કુરઆન કો એકસા પાયા તો તૌરાત કો ભી છોડ દિયા.

(8) યાની ઉસ કિતાબ કી તરફ़ ધ્યાન નહીં દિયા. સુફ़િયાન બિન ઐનિયા કા કહના હૈ કિ યહૂદિયોં ને તૌરાત કો કીમતી રેશમી કપડોં મેં સોને ચાંદી સે મઢકર રખ લિયા ઔર ઉસકે આદેશોં કો ન માના.

(9) ઇન આયતોં સે માલૂમ હોતા હૈ કિ યહૂદિયોં કે ચાર સમ્પ્રદાય થે. એક તૌરાત પર ઈમાન લાયા ઔર ઉસને ઉસકે અહકામ ભી અદા કિયે. યે મૂમિનીને એહલે કિતાબ હૈં. ઇનકી તાદાદ થોડી હૈ. ઔર "અક્સરોહુમ" (ઉનમેં બહુતેરોં કો) સે ઉસ દૂસરે સમુદાય કા પતા ચલતા હૈ જિસને ખુલ્લમ ખુલ્લા તૌરાત કે એહદ તોડે, ઉસકી સીમાઓં કા ઉલ્લંઘન કિયા, સરકશી કા રાસ્તા અપનાયા, "નબજ़હૂ ફ़રીકુમ મિન્હુમ" (ઉનમેં એક પક્ષ ઉસે ફેંક દેતા હૈ) મેં ઉનકા જ़िક્ર હૈ. તીસરા સમ્પ્રદાય વહ જિસને એહદ તોડને કા એલાન તો ન કિયા લેકિન અપની જિહાલત સે એહદ તોડતે રહે. ઉનકા બયાન "બલ અકસરોહુમ લા

યૂમિનૂન" (બલ્કિ ઉનમેં બહુતેરોં કો ઈમાન નહીં) મેં હૈ. ચૌથે સમ્પ્રદાય ને ઝાહિર મેં તો એહદ માને ઔર છુપવાં વિદ્રોહ ઔર દુશ્મની સે વિરોધ કરતે રહે. યહ બનાવટી તૌર સે જાહિલ બનતે થે. "કઅન્નહુમ લા યઅલમૂન" (માનો વો કુછ ઇલ્મ હી નહીં રખતે) મેં ઉનકા ચર્ચા હૈ.

(10) હઝ઼રત સુલૈમાન અલૈહિસ્સલામ કે ઝમાને મેં બની ઇસ્રાઈલ જાદૂ સીખને મેં મશગૂલ હુએ તો આપને ઉનકો ઇસસે રોકા ઔર ઉનકી કિતાબેં લેકર અપની કુર્સી કે નીચે દફ઼્ન કર દીં. હઝ઼રત સુલૈમાન અલૈહિસ્સલામ કી વફ઼ાત કે બાદ શૈતાનોં ને વો કિતાબેં નિકાલ કર લોગોં સે કહા કિ સુલૈમાન ઇસી કે ઝોર સે સલ્તનત કરતે થે. બની ઇસ્રાઈલ કે આલિમોં ઔર નેક લોગોં ને તો ઇસકા ઇન્કાર કિયા મગર જાહિલ લોગ જાદૂ કો હઝ઼રત સુલૈમાન અલૈહિસ્સલામ કા ઇલ્મ બતાકર ઉસકે સીખને પર ટૂટ પડે. નબિયોં કી કિતાબેં છોડ દીં ઔર હઝ઼રત સુલૈમાન અલૈહિસ્સલામ પર લાંછન શુરૂ કી. સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે ઝમાને તક ઇસી હાલ પર રહે. અલ્લાહ તઆલા ને હઝ઼રત સુલૈમાન અલૈહિસ્સલામ કી સફ઼ાઈ કે લિયે હુઝૂર પર યહ આયત ઉતારી.

(11) ક્યોંકિ વો નબી હૈં ઔર નબી કુફ઼ સે બિલ્કુલ માસૂમ હોતે હૈં, ઉનકી તરફ઼ જાદૂ કી નિસ્બત કરના બાતિલ ઔર ગલત હૈ, ક્યોંકિ જાદૂ કા કુફ઼્રિયાત સે ખાલી હોના લગભગ અસમ્ભવ હૈ.

(12) જિન્હોંને હઝ઼રત સુલૈમાન અલૈહિસ્સલામ પર જાદૂગરી કા ઝૂટા ઇલ્ઝામ લગાયા.

(13) યાની જાદૂ સીખ કર ઔર ઉસ પર અમલ ઔર વિશ્વાસ કરકે ઔર ઉસકો દુરૂસ્ત જાન કર કાફ઼िર ન બન. યહ જાદૂ ફ઼રમાંબરદાર ઔર નાફ઼રમાન કે બીચ અન્તર જાનને ઔર પરખને કે લિયે ઉતરા. જો ઇસકો સીખકર ઇસ પર અમલ કરે, કાફ઼िર હો જાએગા. શર્ત યહ હૈ કિ જાદૂ મેં ઈમાન કે વિરૂદ્ધ જો બાતેં ઔર કામ હોં ઔર જો ઉસસે બચે, ન સીખે યા સીખે ઔર ઉસપર અમલ ન કરે ઔર ઉસકે કુફ઼્રિયાત પર વિશ્વાસ ન રખે વહ મૂમિન રહેગા, યહી ઇમામ અબૂ મન્સૂર માતુરીદી કા કહના હૈ. જો જાદૂ કુફ઼ હૈ ઉસપર અમલ કરને વાલા અગર મર્દ હૈ, કત્લ કર દિયા જાએગા. જો જાદૂ કુફ઼ નહીં, મગર ઉસસે જાનેં હલાક કી જાતી હૈં, ઉસપર અમલ કરને વાલા તરીકે કો કાટને વાલોં કે હુક્મ મેં હૈ, મર્દ હો યા ઔરત. જાદૂગર કી તૌબહ કુબૂલ હૈ.(મદારિક)

(14) ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ અસલી અસર રખને વાલા અલ્લાહ તઆલા હૈ. ચીઝ઼ોં કી તાસીર ઉસી કી મર્ઝ઼ી પર હૈ.

(15) અપને અંજામેકાર ઔર અઝ઼ાબ કે કડેપન કા.

(16) હઝ઼રત સૈયદે કાયનાત સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ઔર કુરઆને પાક પર.

સૂરએ બકરહ - તેરહવાં રૂકૂ

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَقُوْلُوْا رَاعِنَا وَقُوْلُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوْا ؕ وَ لِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿۱۰۴﴾
مَا يَوَدُّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ وَلَا الْمُشْرِكِيْنَ اَنْ يُّنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِّنْ خَيْرٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ ؕ
وَاللّٰهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ﴿۱۰۵﴾ مَا نَنْسَخْ مِنْ اٰيَةٍ اَوْ نُنْسِهَا نَاْتِ
بِخَيْرٍ مِّنْهَاۤ اَوْ مِثْلِهَا ؕ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيْرٌ ﴿۱۰۶﴾ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهٗ مُلْكُ
السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ وَّلِىٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ ﴿۱۰۷﴾ اَمْ تُرِيْدُوْنَ اَنْ تَسْـَٔلُوْا
رَسُوْلَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوْسٰى مِنْ قَبْلُ ؕ وَمَنْ يَّتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْاِيْمٰنِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيْلِ ﴿۱۰۸﴾
وَدَّ كَثِيْرٌ مِّنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ لَوْ يَرُدُّوْنَكُمْ مِّنْۢ بَعْدِ اِيْمَانِكُمْ كُفَّارًا ۚ حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ
مِّنْۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ ۚ فَاعْفُوْا وَاصْفَحُوْا حَتّٰى يَاْتِىَ اللّٰهُ بِاَمْرِهٖ ؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ
قَدِيْرٌ ﴿۱۰۹﴾ وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ؕ وَمَا تُقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوْهُ عِنْدَ اللّٰهِ ؕ
اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ﴿۱۱۰﴾ وَقَالُوْا لَنْ يَّدْخُلَ الْجَنَّةَ اِلَّا مَنْ كَانَ هُوْدًا اَوْ نَصٰرٰى ؕ تِلْكَ
اَمَانِيُّهُمْ ؕ قُلْ هَاتُوْا بُرْهَانَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿۱۱۱﴾ بَلٰى ۗ مَنْ اَسْلَمَ وَجْهَهٗ لِلّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهٗۤ
اَجْرُهٗ عِنْدَ رَبِّهٖ ۪ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ﴿۱۱۲﴾ ع

૧૦૪. ઐ ઈમાન વાલોં (1) “રાઇના” ન કહો ઔર યૂં અર્જ કરો કિ હુઝૂર હમ પર નજ઼ર રખેં ઔર પહલે હી સે ગૌર સે સુનો (2) ઔર કાફ઼िરોં કે લિયે દર્દનાક અજ઼ાબ હૈ (3)

૧૦૫. વો જો કાફ઼िર હૈં કિતાબી યા મુશ્રિક (4) વો નહીં ચાહતે કિ તુમ પર કોઈ ભલાઈ ઉતરે તુમ્હારે રબ કે પાસ સે(5) ઔર અલ્લાહ અપની રહમત સે ખાસ કરતા હૈ જિસે ચાહે ઔર અલ્લાહ બડે ફ़ज़्ल(અનુકમ્પા) વાલા હૈ

૧૦૬. જબ કોઈ આયત હમ મન્સૂખ (નિરસ્ત) ફ़રમાએં યા ભુલા દેં (6) તો ઉસસે બેહતર યા ઉસ જૈસી લે આએંગે, ક્યા તુઝે ખબર નહીં કિ અલ્લાહ સબ કુછ કર સકતા હૈ

૧૦૭. ક્યા તુઝે ખબર નહીં કિ અલ્લાહ હી કે લિયે હૈ આસમાનોં ઔર ઝ઼મીન કી બાદશાહી ઔર અલ્લાહ કે સિવા તુમ્હારા ન કોઈ હિમાયતી ન મદદગાર

૧૦૮. ક્યા યહ ચાહતે હો કિ અપને રસૂલ સે વૈસા સવાલ કરો જો મૂસા સે પહલે હુઆ થા (7) ઔર જો ઈમાન કે બદલે કુફ્ર લેં (8) વહ ઠીક રાસ્તા બહક ગયા

૧૦૯. બહુત કિતાબિયોં ને ચાહા (9) કાશ તુમ્હેં ઈમાન કે બાદ કુફ્ર કી તરફ઼ ફેર દેં અપને દિલોં કી જલન સે (10) બાદ ઇસકે કિ હક ઉનપર ખૂબ ઝ઼ાહિર હો ચુકા હૈ, તો તુમ છોડો ઔર દરગુઝ઼ર (ક્ષમા) કરો યહાં તક કિ અલ્લાહ અપના હુક્મ લાએ બેશક અલ્લાહ હર ચીઝ઼ પર કાદિર (શક્તિમાન) હૈ

૧૧૦. ઔર નમાઝ઼ કાયમ રખો ઔર ઝ઼કાત દો (11) ઔર અપની જાનોં કે લિયે જો ભલાઈ આગે ભેજોગે ઉસે અલ્લાહ કે યહાં પાઓગે બેશક અલ્લાહ તુમ્હારે કામ દેખ રહા હૈ

૧૧૧. ઔર કિતાબ વાલે બોલે હરગિઝ઼ જન્નત મેં ન જાએગા મગર વહ જો યહૂદી યા ઈસાઈ હો (12) યે ઉનકી ખ્યાલબંદિયા હૈં, તુમ ફ઼રમાઓ લાઓ અપની દલીલ (13) અગર સચ્ચે હો

૧૧૨. હાં ક્યોં નહીં જિસને અપના મુંહ ઝુકાયા અલ્લાહ કે લિયે ઔર વહ નેકી કરને વાલા હૈ(14) તો ઉસકા નેગ ઉસકે રબ કે પાસ હૈ, ઔર ઉન્હેં ન કુછ અન્દેશા હો ઔર ન કુછ ગમ (15)

તફ઼સીર : સૂરએ બકરહ – તેરહવાં રૂકૂ

(1) જબ હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ અપને સહાબા કો કુછ બતાતે યા સિખાતે તો વો કભી કભી બીચ મેં અર્જ઼ કિયા કરતે “રાઇના યા રસૂલલ્લાહ” . ઇસકે માની યે થે કિ યા રસૂલલ્લાહ હમારે હાલ કી રિઆયત કીજિયે. યાની અપની બાતોં કો સમઝને કા મૌકા દીજિયે. યહૂદિયોં કી ઝ઼બાન મેં યહ કલિમા તૌહીન કા અર્થ રખતા થા. ઉન્હોં ને ઉસ નિયત સે કહના શુરૂ કિયા. હઝ઼રત સઅદ બિન મઆઝ઼ યહૂદિયોં કી બોલી કે જાનકાર થે. આપને એક દિન ઉનકી ઝ઼બાન સે યહ કલિમા સુનકર ફ઼રમાયા, ઐ અલ્લાહ કે દુશમનો, તુમ પર અલ્લાહ કી લઅનત. અગર મૈં ને અબ કિસી કી ઝ઼બાન સે યહ કલિમા સુના તો ઉસકી ગર્દન માર દૂંગા. યહૂદિયાં ને કહા, હમપર તો આપ ગર્મ હોતે હૈં, મુસલમાન ભી તો યહી કહતે હૈં. ઇસપર આપ રંજીદા હોકર અપને આકા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાજ઼િર હુએ થે કિ યહ આયત ઉતરી, જિસમેં “રાઇના” કહને કો મના કર દિયા ગયા ઔર ઇસ મતલબ કા દૂસરા

લફ़્ઝ “ઉન્જુરના” કહને કા હુક્મ હુઆ. ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ નબિયોં કા આદર સત્કાર ઔર ઉનકે સમક્ષ અદબ કી બાત બોલના ફ़र્જ હૈ, ઔર જિસ બાત મેં જ़રા સી ભી હતક યા તૌહીન કા સંદેહ હો ઉસે જ़બાન પર લાના મના હૈ.

(2) ઔર પૂરી તરહ કાન લગાકર ધ્યાન સે સુનો તાકિ યહ અર્જ કરને કી જ़રૂરત હી ન રહે કિ હુજૂર તવજ્જુહ ફ़રમાએં, ક્યોંકિ નબી કે દરબાર કા યહી અદબ હૈ. નબીયોં કે દરબાર મેં આદમી કો અદબ કે ઊંચે રૂતબોં કા લિહાજ़ અનિવાર્ય હૈ.

(3) “લિલ કાફ़िરીન” (ઔર કાફ़िરોં કે લિયે) મેં ઇશારા હૈ કિ નબિયોં કી શાન મેં બેઅદબી કુફ્ર હૈ.

(4) યહૂદિયોં કી એક જમાઅત મુસલમાનોં સે દોસ્તી ઔર શુભેચ્છા જાહિર કરતી થી. ઉસકો ઝુટલાને કે લિયે યહ આયત ઉતરી મુસલમાનોં કો બતાયા ગયા કિ કાફ़िર દોસ્તી ઔર શુભેચ્છા કે દાવે મેં ઝૂટે હૈ.(જુમલ)

(5)યાની કાફ़िર એહલે કિતાબ ઔર મુશ્રિકીન દોનોં મુસલમાનોં સે દુશ્મની ઔર કટુતા રખતે હૈં ઔર ઇસ દુખ મેં હૈ કિ ઉનકે નબી મુહમ્મદે મુસ્તફ़ા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કો પૈગમ્બરી ઔર વહી (દેવવાણી) અતા હુઈ ઔર મુસલમાનોં કો યહ બડી નેઅમત મિલી.(ખાજ़िન)

(6) કુરઆને કરીમ ને પિછલી શરીઅતોં ઔર પહલી કિતાબોં કો મન્સૂખ યાની સ્થગિત ફ़રમાયા તો કાફ़िરોં કો બડી ઘબરાહટ હુઈ ઔર ઉન્હોંને ઇસપર તાના કિયા. તબ યહ આયત ઉતરી ઔર બતાયા ગયા કિ જો સ્થગિત હુઆ વહ ભી અલ્લાહ કી તરફ़ સે થા ઔર જિસને સ્થગિત કિયા (યાની કુરઆન), વહ ભી અલ્લાહ કી તરફ़ સે હૈ. ઔર સ્થગિત કરને વાલી ચીજ़ કભી સ્થગિત હોને વાલી ચીજ़ સે જ़્યાદા આસાન ઔર નફ़ા દેને વાલી હોતી હૈ. અલ્લાહ કી કુદરત પર ઈમાન રખને વાલે કો ઇસમેં શક કરને કી કોઈ જગહ નહીં હૈ. કાયનાત (સૃષ્ટિ) મેં દેખા જાતા હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા દિન સે રાત કો, ગર્મી સે ઠણ્ડી કો, જવાની કો બચપન સે, બીમારી કો તંદુરૂસ્તી સે, બહાર સે પતઝડ કો સ્થગિત ફ़રમાતા હૈ. યહ તમામ બદલાવ ઉસકી કુદરત કે પ્રમાણ હૈં. તો એક આયત ઔર એક હુક્મ કે સ્થગિત હોન મેં ક્યા આશ્ચર્ય. સ્થગન આદેશ દરઅસ્લ પિછલે હુક્મ કી મુદ્દત તક કે લિયે થા, ઔર ઉસ સમય કે લિયે બિલ્કુલ મુનાસિબ થા. કાફ़िરોં કી નાસમઝી કિ સ્થગન આદેશ પર ઐતિરાજ़ કરતે હૈં ઔર એહલે કિતાબ કા ઐતિરાજ़ ઉનકે અકીદોં કે લિહાજ़ સે ભી ગલત હૈ. ઉન્હેં હજ़રત આદમ અલૈહિસ્સલામ કી શરીઅત કે આદેશ કા સ્થગન માનના પડેગા. યહ માનના હી પડેગા કિ સનીચર કે દિન દુનિયા કે કામ ઉનસે પહલે હરામ નહીં થે. યહ ભી ઇકરાર કરના હોગા કિ તૌરાત મેં હજ़રતે નૂહ કી ઉમ્મત કે લિયે તમામ ચૌપાએ હલાલ હોના બયાન કિયા ગયા ઔર હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ પર બહુત સે ચૌપાએ હરામ કર દિયે ગએ. ઇન બાતોં કે હોતે હુએ સ્થગન આદેશ કા ઇન્કાર કિસ તરહ સમ્ભવ હૈ.

જિસ તરહ એક આયત દૂસરી આયત સે સ્થગિત હોતી હૈ. ઉસી તરહ હદીસે મુતવાતિર સે ભી હોતી હૈ. સ્થગન આદેશ કભી સિર્ફ़ હુક્મ કા, કભી તિલાવત ઔર હુક્મ દોનોં કા. બેહકી ને અબૂ ઇમામા સે રિવાયત કી કિ એક અન્સારી સહાબી રાત કો તહજ્જુદ કે લિયે ઉઠે ઔર સૂરએ ફ़ાતિહા કે બાદ જો સૂરત હમેશા પઢા કરતે થે ઉસે પઢના ચાહા લેકિન વહ બિલ્કુલ યાદ ન આઈ ઔર બિસ્મિલ્લાહ કે સિવા કુછ

ન પઢ સકે. સુબહ કો દૂસરે સહાબા સે ઇસકા ઝિક્ર કિયા. ઉન હજ઼રાત ને ફ़રમાયા હમારા ભી યહી હાલ હૈ. વહ સૂરત હમેં ભી યાદ થી ઔર અબ હમારી યાદદાશ્ત મેં ભી ન રહી. સબને સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી ખિદમત મેં વાકિઆ અર્જ કિયા. હુજૂર ને ફ़રમાયા આજ રાત વહ સૂરત ઉઠા લી ગઈ. ઉસકા હુક્મ ઔર તિલાવત દોનોં સ્થગિત હુએ. જિન કાગજોં પર વહ લિખી હુઈ થી ઉન પર નિશાન તક બાકી ન રહે.

(7) યહૂદિયોં ને કહા ઐ મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ) હમારે પાસ આપ ઐસી કિતાબ લાઇયે જો આસમાન સે એક સાથ ઉતરે. ઉનકે બારે મેં યહ આયત નાજ઼िલ હુઈ.

(8) યાની જો આયતેં ઉતર ચુકી હૈં ઉનકે કુબુલ કરને મેં બેજા (વ્યર્થ) બહસ કરે ઔર દૂસરી આયતેં તલબ કરે. ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ જિસ સવાલ મેં ખરાબી હો ઉસે બુજુર્ગા કે સામને પેશ કરના જાયજ઼ નહીં ઔર સબસે બડી ખરાબી યહ કિ ઉસસે નાફ़રમાની ઝાહિર હોતી હો.

(9) ઉહદ કી જંગ કે બાદ યહૂદિયોં કી જમાઅત ને હજ઼રતે હુજ़ૈફ़ા બિન યમાન ઔર અમ્માર બિન યાસિર રદિયલ્લાહો અન્હુમા સે કહા કિ અગર તુમ હક પર હોતે તો તુમ્હેં હાર ન હોતી. તુમ હમારે દીન કી તરફ़ વાપસ આ જાઓ. હજ઼રત અમ્માર ને ફ़રમાયા તુમ્હારે નજ઼દીક એહદ કા તોડના કૈસા હૈ ? ઉન્હોંને કહા, નિહાયત બુરા. આપને ફ़રમાયા, મૈં ને એહદ કિયા હૈ કિ જ़िન્દગી કે અન્તિમ ક્ષણ તક સૈયદે આલમ મુહમ્મદે મુસ્તફ़ા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ સે ન ફ़िરૂંગા ઔર કુફ્ર ન અપનાઊંગા ઔર હજ઼રત હુજ़ૈફ़ા ને ફ़રમાયા, મૈં રાજ઼ી હુઆ અલ્લાહ કે રબ હોને, મુહમ્મદે મુસ્તફ़ા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે રસૂલ હોને, ઇસ્લામ કે દીન હોને, કુરઆન કે ઈમાન હોને, કાબે કે કિબલા હોને ઔર મૂમિનીન કે ભાઈ હોને સે. ફ़िર યે દોનોં સહાબી હુજૂર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાજ़िર હુએ ઔર આપકો વાકએ કી ખબર દી. હુજૂર ને ફ़રમાયા તુમને બેહતર કિયા ઔર ભલાઈ પાઈ. ઇસપર યહ આયત ઉતરી.

(10) ઇસ્લામ કી સચ્ચાઈ જાનને કે બાદ યહૂદિયોં કા મુસલમાનોં કે કાફ़िર ઔર મુર્તદ હોને કી તમન્ના કરના ઔર યહ ચાહના કિ વો ઈમાન સે મેહરૂમ હો જાએં, હસદ કે કારણ થા, હસદ બડી બુરાઈ હૈ. હદીસ શરીફ़ મેં હૈ સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ને ફ़રમાયા હસદ સે બચો વહ નેકિયોં કો ઇસ તરહ ખાતા હૈ જૈસે આગ સૂખી લકડી કો. હસદ હરામ હૈ. અગર કોઈ શખ્સ અપને માલ વ દૌલત યા અસર ઔર પ્રભાવ સે ગુમરાહી ઔર બેદીની ફૈલાતા હૈ, તો ઉસકે ફ़િતને સે મેહફ़ૂજ રહને કે લિયે ઉસકો હાસિલ નેઅમતોં કે છિન જાને કી તમન્ના હસદ મેં દાખિલ નહીં ઔર હરામ ભી નહીં.

(11) ઈમાન વાલોં કો યહૂદિયોં સે બચને કા હુક્મ દેને કે બાદ ઉન્હેં અપને નફ़્સ કી ઇસ્લાહ કી તરફ़ ધ્યાન દિલાતા હૈ.

(12) યાની યહૂદી કહતે હૈં કિ જન્નત મેં સિર્ફ़ વહી દાખિલ હોંગે, ઔર ઈસાઈ કહતે હૈં કિ ફ़કત ઈસાઈ જાએંગે, ઔર યે મુસલમાનોં કો દીન સે હટાને કે લિયે કહતે હૈં. જૈસે સ્થગન આદેશ વગૈરહ કે તુચ્છ સંદેહ ઉન્હોંને ઇસ ઉમ્મીદ પર પેશ કિયે થે કિ મુસલમાનોં કો અપને દીન મેં કુછ સંદેહ હો જાએ. ઇસી તરહ ઉનકો જન્નત સે માયૂસ કરકે ઇસ્લામ સે ફ़ેરને કી કોશિશ કરતે હૈં. ચુનાંચે પારા કે અન્ત મેં ઉનકા

યહ કથન દિયા હુઆ હૈ “વકાલૂ કૂનૂ હૂદન ઔ નસારા તહતદ્દ” (યાની ઔર કિતાબ વાલે બોલે યહૂદી યા ઈસાઈ હો જાઓ, રાહ પા જાઓગે). અલ્લાહ તઆલા ઉનકે ઇસ બાતિલ ખ્યાલ કા રદ ફ઼રમાતા હૈ.

(13) ઇસ આયત સે માલૂમ હુઆ કિ ઇન્કાર કા દાવા કરને વાલે કો ભી દલીલ યા પ્રમાણ લાના જ઼રૂરી હૈ. ઇસકે બિના દાવા બાતિલ ઔર ઝૂઠા હોગા.

(14) ચાહે કિસી જ઼માને, કિસી નસ્લ, કિસી કૌમ કા હો.

(15) ઇસમેં ઇશારા હૈ કિ યહૂદી ઔર ઈસાઈયોં કા યહ દાવા કિ જન્નત મેં ફ઼કત નહી માલિક હૈં, બિલ્કુલ ગલત હૈ, ક્યોંકિ જન્નત મેં દાખિલા સહી અકીદે ઔર નેક કર્મો પર આધારિત હૈ, ઔર યહ ઉનકો ઉપલબ્ધ નહીં.

સૂરએ બકરહ _ ચૌદહવાં રૂકૂ

وَقَالَتِ الْيَهُوْدُ لَيْسَتِ النَّصٰرٰى عَلٰى شَىْءٍ ۖ وَّ قَالَتِ النَّصٰرٰى لَيْسَتِ الْيَهُوْدُ عَلٰى شَىْءٍ ۙ وَّهُمْ يَتْلُوْنَ الْكِتٰبَ ؕ كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ ۚ فَاللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيْمَا كَانُوْا فِيْهِ يَخْتَلِفُوْنَ ﴿۱۱۳﴾ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَّنَعَ مَسٰجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُّذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهٗ وَسَعٰى فِىْ خَرَابِهَا ؕ اُولٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَّدْخُلُوْهَآ اِلَّا خَآئِفِيْنَ ؕ لَهُمْ فِى الدُّنْيَا خِزْىٌ وَّلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ﴿۱۱۴﴾ وَ لِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ ۗ فَاَيْنَمَا تُوَلُّوْا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ وٰسِعٌ عَلِيْمٌ ﴿۱۱۵﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا ۙ سُبْحٰنَهٗ ؕ بَلْ لَّهٗ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ كُلٌّ لَّهٗ قٰنِتُوْنَ ﴿۱۱۶﴾ بَدِيْعُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَ اِذَا قَضٰٓى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿۱۱۷﴾ وَقَالَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ اَوْ تَاْتِيْنَآ اٰيَةٌ ؕ كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِّثْلَ قَوْلِهِمْ ؕ تَشَابَهَتْ قُلُوْبُهُمْ ؕ قَدْ بَيَّنَّا الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يُّوْقِنُوْنَ ﴿۱۱۸﴾ اِنَّآ اَرْسَلْنٰكَ بِالْحَقِّ بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا ۙ وَّلَا تُسْـَٔلُ عَنْ اَصْحٰبِ الْجَحِيْمِ ﴿۱۱۹﴾ وَلَنْ تَرْضٰى عَنْكَ الْيَهُوْدُ وَلَا النَّصٰرٰى حَتّٰى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ ؕ قُلْ اِنَّ هُدَى اللّٰهِ هُوَ الْهُدٰى ؕ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَآءَهُمْ بَعْدَ الَّذِىْ جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ ۙ مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَّلِىٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ ﴿۱۲۰﴾ اَلَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ يَتْلُوْنَهٗ حَقَّ تِلَاوَتِهٖ ؕ اُولٰٓئِكَ يُؤْمِنُوْنَ بِهٖ ؕ وَمَنْ يَّكْفُرْ بِهٖ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ﴿۱۲۱﴾

૧૧૩. ઔર યહૂદી બોલે નસરાની (ઈસાઈ) કુછ નહીં ઔર નસરાની બોલે યહૂદી કુછ નહીં (1) હાલાંકિ વો કિતાબ પઢતે હૈં (2) ઇસી તરહ જાહિલોં ને ઉનકી સી બાત કહી (3) તો અલ્લાહ કયામત કે દિન ઉનમેં ફ़ૈસલા કર દેગા જિસ બાત મેં ઝગડ રહે હૈં

૧૧૪. ઔર ઉસસે બઢકર ज़ાલિમ કૌન (4) જો અલ્લાહ કી મસ્જિદોં કો રોકે ઉનમેં ખુદા કા નામ લિયે જાને સે (5) ઔર ઉનકી વીરાની મે કોશિશ કરે (6) ઉનકો ન પહુંચતા થા કિ મસ્જિદોં મેં જાએં મગર ડરતે હુએ ઉનકે લિયે દુનિયા મેં રૂસ્વાઈ હૈ (7) ઔર ઉનકે લિયે આખિરત મેં બડા અज़ાબ (8)

૧૧૫. ઔર પૂરબ પશ્ચિમ સબ અલ્લાહ હી કા હૈ તો તુમ જિધર મુંહ કરો ઉધર વજ્હુલ્લાહ (ખુદા કી રહમત તુમ્હારી તરફ़ મુતવજ્જેહ) હૈ બેશક અલ્લાહ વુસઅત (વિસ્તાર) વાલા ઇલ્મ વાલા હૈ

૧૧૬. ઔર બોલે ખુદા ને અપને લિયે ઔલાદ રખી, પાકી હૈ ઉસે (9) બલ્કિ ઉસીકી મિલ્ક (સંપત્તિ) હૈ જો કુછ આસમાનોં ઔર ज़મીન મેં હૈ (10) સબ ઉસકે હુज़ૂર (પ્રત્યક્ષ) ગર્દન ડાલે હૈ

૧૧૭. નયા પૈદા કરને વાલા આસમાનોં ઔર ज़મીન કા (11) ઔર જબ કિસી બાત કા હુક્મ ફ़રમાએ તો ઉસસે યહી ફ़રમાતા હૈ કિ હો જા ઔર વહ ફ़ૌરન હો જાતી હૈ (12)

૧૧૮. ઔર જાહિલ બોલે (13) અલ્લાહ હમ સે ક્યોં નહીં કલામ કરતા (14) યા હમેં કોઈ નિશાની મિલે (15) ઉનસે અગલોં ને ભી ઐસી હી કહી ઉનકી સી બાત. ઉનકે દિલ એક સે હૈ (16) બેશક હમને નિશાનિયાં ખોલ દીં યકીન વાલોં કે લિયે (17)

૧૧૯. બેશક હમને તુમ્હેં હક કે સાથ ભેજા ખુશખબરી દેતા ઔર ડર સુનાતા ઔર તુમસે દોज़ખ વાલોં કા સવાલ ન હોગા (18)

૧૨૦. ઔર હરગિજ તુમસે યહૂદ ઔર નસારા (ઈસાઈ) રાज़ી ન હોંગે જબ તક તુમ ઉનકે દીન કા અનુકરણ ન કરો (19) તુમ ફ़રમાઓ અલ્લાહ હી કી હિદાયત હિદાયત હૈ (20) ઔર (ઐ સુનને વાલે, કોઈ ભી હો) અગર તૂ ઉનકી ખ્વાહિશોં

પર ચલને વાલા હુઆ બાદ ઇસકે કિ તુઝે ઇલ્મ આયુકા તો અલ્લાહ સે તેરા કોઈ બચાને વાલા ન હોગા ઔર ન મદદગાર (21)

૧૨૧. જિન્હેં હમને કિતાબ દી હૈ વો જૈસી ચાહિયે ઉસકી તિલાવત (પાઠ) કરતે હૈ વહી ઉસ પર ઈમાન રખતે હૈ ઔર જો ઉસકે ઇન્કારી હોં તો વહી ઘાટે વાલે હૈં

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ – ચૌદહવાં રૂકૂ

(1) નજરાત કે ઈસાઇસોં કા એક દલ સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી ખિદમત મેં આયા તો યહૂદી ઉલમા ભી આએ ઔર દોનોં મેં મુનાજ़िરા યાની વાર્તાલાપ શુરૂ હો ગયા. આવાજ़ેં બલન્દ હુઈ, શોર મચા. યહૂદિયોં ને કહા કિ ઈસાઇયોં કા દીન કુછ નહીં ઔર હજ़રત ઈસા અલૈહિસ્સલામ ઔર ઇન્જીલ શરીફ़ કા ઇન્કાર કિયા. ઇસી તરહ ઈસાઈયોં ને યહૂદિયોં સે કહા કિ તુમ્હારા દીન કુછ નહીં ઔર તૌરાત શરીફ़ ઔર હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ કા ઇન્કાર કિયા. ઇસ બાબ મેં યહ આયત ઉતરી.

(2) યાની જાનકારી કે બાવજૂદ ઉન્હોંને ઐસી જિહાલત કી બાત કી. હાલાંકિ ઇન્જીલ શરીફ़ જિસકો ઈસાઈ માનતે હૈં, ઉસમેં તૌરાત શરીફ़ ઔર હજ़રત મૂસા અલૈહિસ્સલામ કે નબી હોને કી પુષ્ટિ હૈ. ઇસી તરહ તૌરાત જિસે યહૂદી માનતે હૈં, ઉસમેં હજ़રત ઈસા અલૈહિસ્સલામ કે નબી હોને ઔર ઉન સારે આદેશોં કી પુષ્ટિ હૈ જો આપકો અલ્લાહ તઆલા કી તરફ़ સે અતા હુએ.

(3) કિતાબ વાલોં કે ઉલમા કી તરહ ઉન જાહિલોં ને જો ઇલ્મ રખતે થે ન કિતાબ, જૈસે કિ મુર્તિપૂજક, આગ કે પુજારી, વગૈરહ, ઉન્હોંને હર એક દીન વાલે કો ઝુટલાના શુરૂ કિયા, ઔર કહા કિ વહ કુછ નહીં. ઇન્હીં જાહિલોં મેં સે અરબ કે મૂર્તિપૂજક મુશ્રિકીન ભી હૈં, જિન્હોંને નબીચે કરીબ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ઔર આપકે દીન કી શાન મેં ઐસી હી બાતેં કહીં.

(4) યહ આયત બૈતુલ મકદિસ કી બેહુરમતી યા નિરાદર કે બારે મેં ઉતરી. જિસકા મુખ્તસર વાકિઆ યહ હૈ કિ રોમ કે ઈસાઈયો ને બની ઇસ્ત્રાઈલ પર ચઢાઈ કી. ઉનકે સૂરમાઓં કો કત્લ કિયા, ઔરતોં બચ્ચોં કો કૈદ કિયા, તૌરાત શરીફ़ કો જલાયા, બૈતુલ મકદિસ કો વીરાન કિયા, ઉસમેં ગન્દગી ડાલી, સુવર ज़िબહ કિયે (મઆજ़લ્લાહ). બૈતુલ મકદિસ હજ़રત ઉમરે ફ़ારૂક કી ખિલાફ़ત તક ઇસી વીરાની મેં પડા રહા. આપકે એહદે મુબારક (સમયકાલ) મેં મુસલમાનોં ને ઇસકો નએ સિરે સે બનાયા. એક કૌલ યહ ભી હૈ કિ યહ આયત મક્કા કે મુશ્રિકોં કે બારે મેં ઉતરી, જિન્હોં ને ઇસ્લામ કી શુરૂઆત મેં હુજૂર સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ઔર આપકે સાથિયોં કો કાબે મેં નમાજ़ પઢને સે રોકા થા, ઔર હુદૈબિયા કી જંગ કે વક્ત ઉસમેં નમાજ़ ઔર હજ़ સે મના કિયા થા.

(5) ज़िક્ર નમાજ़, ખુત્બા, તસ્બીહ, વઅજ़, નઅત શરીફ़, સબકો શામિલ હૈ. ઔર અલ્લાહ કે ज़िક્ર કો મના કરના હર જગહ બુરા હૈ, ખાસકર મસ્જિદોં મેં, જો ઇસી કામ કે લિયે બનાઈ જાતી હૈં. જો શખ્સ મસ્જિદ કો ज़िક્ર ઔર નમાજ़ સે મહરૂમ કરદે, વહ મસ્જિદ કા વીરાન કરને વાલા ઔર બહુત બડા ज़ાલિમ હૈ.

(6) મસ્જિદ કી વીરાની જૈસે ઝિક્ર ઔર નમાજ઼ કે રોકને સે હોતી હૈ, ઐસી હી ઉસકી ઇમારત કો નુકસાન પહુંચાને ઔર નિરાદર કરને સે ભી.

(7) દુનિયા મેં ઉન્હેં યહ રૂસ્વાઈ પહુંચી કિ કત્લ કિયે ગએ, ગિરફ઼્તાર હુએ, વતન સે નિકાલે ગએ, ખિલાફ઼તે ફ઼ારૂકી ઔર ઉસ્માની મેં મુલ્કે શામ ઉનકે કબ્જ઼े સે નિકલ ગયા, બૈતુલ મકદિસ સે ઝિલ્લત કે સાથ નિકાલે ગએ.

(8) સહાબએ કિરામ રસૂલે કરીમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે સાથ એક અંધેરી રાત સફ઼ર મેં થે. કિબલે કી દિશા માલૂમ ન હો સકી. હર એક શખ્સ ને જિસ તરફ઼ ઉસ કા દિલ જમા, નમાજ઼ પઢી. સુબહ કો સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી ખિદમત મેં હાલ અર્જ઼ કિયા તો યહ આયત ઉતરી. ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ કિબલે કી દિશા માલૂમ ન હો સકે તો જિસ તરફ઼ દિલ જમા કિ યહ કિબલા હૈ, ઉસી તરફ઼ મુંહ કરકે નમાજ઼ પઢે. ઇસ આયત કે ઉતરને કે કારણ કે બારે મેં દૂસરા કૌલ યહ હૈ કિ યહ ઉસ મુસાફ઼िર કે હક મેં ઉતરી, જો સવારી પર નફ઼્લ અદા કરે, ઉસકી સવારી જિસ તરફ઼ મુંહ ફેર લે, ઉસ તરફ઼ ઉસકી નમાજ઼ દુરૂસ્ત હૈ. બુખારી ઔર મુસ્લિમ કી હદીસોં મેં યહ સાબિત હૈ. એક કૌલ યહ હૈ કિ જબ કિબલા બદલને કા હુક્મ દિયા ગયા તો યહૂદિયોં ને મુસલમાનોં પર તાના કિયા. ઉનકે રદ મેં યહ આયત ઉતરી. બતાયા ગયા કિ પૂર્વ પશ્ચિમ સબ અલ્લાહ કા હૈ, જિસ તરફ઼ ચાહે કિબલા નિશ્ચિત કરે. કિસી કો ઐતિરાજ઼ કા ક્યા હક ? (ખાજ઼िન). એક કૌલ યહ હૈ કિ યહ આયત દુઆ કે બારે મેં ઉતરી હૈ. હુજૂર સે પૂછા ગયા કિ કિસ તરફ઼ મુંહ કરકે દુઆ કી જાએ. ઇસકે જવાબ મેં યહ આયત ઉતરી. એક કૌલ યહ હૈ કિ યહ આયત હક સે ગુરેજ વ ફ઼રાર મેં હૈ. ઔર " ઐનમા તુવલ્લુ" (તુમ જિધર મુંહ કરો) કા ખિતાબ ઉન લોગોં કો હૈ જો અલ્લાહ કે ઝિક્ર સે રોકતે ઔર મસ્જિદોં કી વીરાની કી કોશિશ કરતે હૈં. વો દુનિયા કી રૂસવાઈ ઔર આખિરત કે અજ઼ાબ સે કહીં ભાગ નહીં સકતે, ક્યોંકિ પૂરબ પશ્ચિમ સબ અલ્લાહ કા હૈ, જહાં ભાગેંગે, વહ ગિરફ઼્તાર ફ઼રમાએગા. ઇસ સંદર્ભ મેં "વજ્હુલ્લાહ" કા મતલબ ખુદા કા કુર્બ ઔર હુજૂર હૈ. (ફ઼त्હ). એક કૌલ યહ ભી હૈ કિ માની યહ હૈં કિ અગર કાફ઼िર ખાનએ કાબા મેં નમાજ઼ સે મના કરેં તો તુમ્હારે લિયે સારી જ઼મીન મસ્જિદ બના દી ગઈ હૈ, જહાં સે ચાહે કિબલે કી તરફ઼ મુંહ કરકે નમાજ઼ પઢો.

(9) યહૂદિયોં ને હજ઼રત ઉજ઼ૈર કો ઔર ઈસાઈયોં ને હજ઼રત મસીહ કો ખુદા કા બેટા કહા. અરબ કે મુશ્રિકીન ને ફ઼રિશ્તોં કો ખુદા કી બેટિયાં બતાયા. ઉનકે રદ મેં યહ આયત ઉતરી. ફ઼રમાયા "સુબ્હાનહૂ" વહ પાક હૈ ઇસસે કિ ઉસકે ઔલાદ હો. ઉસકી તરફ઼ ઔલાદ કી નિસ્બત કરના ઉસકો ઐબ લગાના ઔર બેઅદબી હૈ. હદીસ મેં હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ફ઼રમાતા હૈ ઇબ્ને આદમ ને મુઝે ગાલી દી, મેરે લિયે ઔલાદ બતાઈ. મૈં ઔલાદ ઔર બીવી સે પાક હૂં.

(10) ઔર મમલૂક હોના ઔલાદ હોને કે મનાફ઼ી હૈ. જબ તમામ જગત ઉસકા મમલૂક હૈ, તો કોઈ ઔલાદ કૈસે હો સકતા હૈ અગર કોઈ અપની ઔલાદ કા માલિક હો જાએ, વહ ઉસી વક્ત આજ઼ાદ હો જાએગી.

(11) જિસને બગૈર કિસી પિછલી મિસાલ કે ચીજ઼ોં કો શૂન્ય સે અસ્તિત્વ પ્રદાન કિયા.

(12) યાની કાયનાત યા સૃષ્ટિ ઉસકે ઇરાદા ફ઼રમાતે હી અસ્તિત્વ મેં આ જાતી હૈ.

(13) યાની એહલે કિતાબ યા મૂર્તિપૂજક મુશ્રિકીન.

(14) યાની વાસ્તે યા માધ્યમ કે બિના ખુદ ક્યોં નહી ફ઼રમાતા જૈસા કિ ફ઼રિશ્તોં ઔર નબિયોં સે કલામ ફ઼રમાતા હૈ. યહ ઉનકે ઘમણ્ડ કી સર્વોચ્ચ સીમા ઔર ભારી સરકશી થી, ઉન્હોંને અપને આપ કો ફ઼રિશ્તોં ઔર નબિયોં કે બરાબર સમઝા. રાફ઼ેઅ બિન ખુજૈમા ને હુઝૂરે અકદસ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ સે કહા, અગર આપ અલ્લાહ કે રસૂલ હૈં તો અલ્લાહ સે ફ઼રમાઇયે વહ હમસે કલામ કરે, હમ ખુદ સુનેં, ઇસ પર યહ આયત ઉતરી.

(15) યહ ઉન આયતોં કા દુશ્મની સે ઇન્કાર હૈ જો અલ્લાહ તઆલા ને અતા ફ઼રમાઈ.

(16) નાસમઝી, નાબીનાઈ, કુફ઼્ર ઔર દુશ્મની મેં. ઇસમેં નબીયે કરીબ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કો તસલ્લી દી ગઈ હૈ કિ આપ ઉનકી સરકશી ઔર જ઼िદ ઔર ઇન્કાર સે દુખી ન હોં. પિછલે કાફ઼िર ભી નબિયોં કે સાથ ઐસા હી કરતે થે.

(17) યાની કુરઆની આયતેં ઔર ખુલે ચમત્કાર ઇન્સાફ઼ વાલે કો સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે નબી હોને કા યકીન દિલાને કે લિયે કાફ઼ી હૈં, મગર જો યકીન કરને કા ઇચ્છુક ન હો વહ દલીલોં યા પ્રમાણોં સે ફ઼ાયદા નહીં ઉઠા સકતા.

(18) કિ વો ક્યોં ઈમાન ન લાએ, ઇસલિયે કિ આપને અપના તબલીગ કા ફ઼र્ઝ પૂરે તૌર પર અદા ફ઼રમા દિયા.

(19) ઔર યહ અસમ્ભવ હૈ, ક્યોંકિ વો ઝૂઠે ઔર બાતિલ હૈ.

(20) વહી અનુકરણ કે કાબિલ હૈ ઔર ઉસકે સિવા હર એક રાહ ઝૂઠી ઔર ગુમરાહી વાલી.

(21) યહ સમ્બોધન ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા યાની મુસલમાનોં કે લિયે હૈ કિ જબ તુમને જાન લિયા કિ નબીયોં કે સરદાર સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ તુમ્હારે પાસ સત્ય ઔર હિદાયત લેકર આએ, તો તુમ હરગિજ़ કાફ઼िરોં કી ખ્વાહિશોં કી પૈરવી ન કરના. અગર ઐસા કિયા તો તુમ્હેં કોઈ અલ્લાહ કે અજ़ાબ સે બચાને વાલા નહીં હૈ.(ખાજ़िન)

(22) હજ़રત ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહો અન્હુમા ને ફ઼માયા યહ આયત એહલે સફ઼ીના કે બારે મેં ઉતરી જો જઅફ઼ર બિન અબી તાલિબ કે સાથ રસૂલે પાક કે દરબાર મેં હાજ़िર હુએ થે. ઉનકી તાદાદ ચાલીસ થી. બત્તીસ હબશા વાલે ઔર આઠ શામ વાલે પાદરી. ઉનમેં બુહૈપા રાહિબ (પાદરી) ભી થે. મતલબ યહ હૈ કિ વાસ્તવ મેં તૌરાત શરીફ़ પર ઈમાન લાને વાલે વહી હૈં જો ઇસકે પઢને કા હક અદા કરતે હૈં ઔર ઉસકે માની સમઝતે ઔર માનતે હૈં ઔર ઉસમેં હુઝૂર સૈયદે કાયનાત મુહમ્મદ મુસ્તફ़ા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કી તારીફ़ ઔર ગુણ દેખકર હુઝૂર પર ઈમાન લાતે હૈં ઔર જો હુઝૂર કે ઇન્કારી હોતે હૈં વો તૌરાત શરીફ़ પર ઈમાન નહીં રખતે.

સૂરએ બકરહ – પંદ્રહવાં રૂકૂ

يٰبَنِيۡۤ اِسۡرَآءِيۡلَ اذۡكُرُوۡا نِعۡمَتِىَ الَّتِىۡۤ اَنۡعَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ وَاَنِّىۡ فَضَّلۡتُكُمۡ عَلَى الۡعٰلَمِيۡنَ ﴿۱۲۲﴾ وَاتَّقُوۡا
يَوۡمًا لَّا تَجۡزِىۡ نَفۡسٌ عَنۡ نَّفۡسٍ شَيۡـًٔا وَّلَا يُقۡبَلُ مِنۡهَا عَدۡلٌ وَّلَا تَنۡفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَّلَا هُمۡ
يُنۡصَرُوۡنَ ﴿۱۲۳﴾ وَاِذِ ابۡتَلٰۤى اِبۡرٰهٖمَ رَبُّهٗ بِكَلِمٰتٍ فَاَتَمَّهُنَّ‌ؕ قَالَ اِنِّىۡ جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا‌ؕ قَالَ وَمِنۡ
ذُرِّيَّتِىۡ‌ؕ قَالَ لَا يَنَالُ عَهۡدِى الظّٰلِمِيۡنَ ﴿۱۲۴﴾ وَاِذۡ جَعَلۡنَا الۡبَيۡتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَاَمۡنًا‌ؕ وَاتَّخِذُوۡا مِنۡ
مَّقَامِ اِبۡرٰهٖمَ مُصَلًّى‌ؕ وَعَهِدۡنَاۤ اِلٰٓى اِبۡرٰهٖمَ وَاِسۡمٰعِيۡلَ اَنۡ طَهِّرَا بَيۡتِىَ لِلطَّآئِفِيۡنَ وَالۡعٰكِفِيۡنَ
وَالرُّكَّعِ السُّجُوۡدِ ﴿۱۲۵﴾ وَاِذۡ قَالَ اِبۡرٰهٖمُ رَبِّ اجۡعَلۡ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَّارۡزُقۡ اَهۡلَهٗ مِنَ الثَّمَرٰتِ مَنۡ
اٰمَنَ مِنۡهُمۡ بِاللّٰهِ وَالۡيَوۡمِ الۡاٰخِرِ‌ؕ قَالَ وَمَنۡ كَفَرَ فَاُمَتِّعُهٗ قَلِيۡلًا ثُمَّ اَضۡطَرُّهٗۤ اِلٰى عَذَابِ النَّارِ‌ؕ
وَبِئۡسَ الۡمَصِيۡرُ ﴿۱۲۶﴾ وَاِذۡ يَرۡفَعُ اِبۡرٰهٖمُ الۡقَوَاعِدَ مِنَ الۡبَيۡتِ وَاِسۡمٰعِيۡلُ‌ؕ رَبَّنَا تَقَبَّلۡ مِنَّا‌ؕ اِنَّكَ
اَنۡتَ السَّمِيۡعُ الۡعَلِيۡمُ ﴿۱۲۷﴾ رَبَّنَا وَاجۡعَلۡنَا مُسۡلِمَيۡنِ لَكَ وَمِنۡ ذُرِّيَّتِنَاۤ اُمَّةً مُّسۡلِمَةً لَّكَ‌ۖ وَاَرِنَا
مَنَاسِكَنَا وَتُبۡ عَلَيۡنَا‌ۚ اِنَّكَ اَنۡتَ التَّوَّابُ الرَّحِيۡمُ ﴿۱۲۸﴾ رَبَّنَا وَابۡعَثۡ فِيۡهِمۡ رَسُوۡلًا مِّنۡهُمۡ يَتۡلُوۡا
عَلَيۡهِمۡ اٰيٰتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الۡكِتٰبَ وَالۡحِكۡمَةَ وَيُزَكِّيۡهِمۡ‌ؕ اِنَّكَ اَنۡتَ الۡعَزِيۡزُ الۡحَكِيۡمُ ﴿۱۲۹﴾

૧૨૨. ઐ યઅકૂબ કી સન્તાન, યાદ કરો મેરા એહસાન જો મૈં ને તુમપર કિયા ઔર વહ જો મૈંને ઉસ જ़માને કે સબ લોગોં પર તુમ્હેં બડાઈ દી

૧૨૩. ઔર ડરો ઉસ દિન સે કિ કોઈ જાન દૂસરે કા બદલા ન હોગી ઔર ન ઉસકો કુછ લેકર છોડે ઔર ન કાફ़िર કો કોઈ સિફ़ારિશ નફ़ા દે (1) ઔર ન ઉનકી મદદ હો

૧૨૪. ઔર જબ (2) ઇબ્રાહિમ કો ઉસકે રબ ને કુછ બાતોં સે આજ़માયા (3) તો ઉસને વો પૂરી કર દિખાઈ (4) ફ़રમાયા મૈં તુમ્હેં લોગોં કા પેશવા બનાને વાલા હૂં અર્જ़ કી મેરી ઔલાદ સે, ફ़રમાયા મેરા એહદ જ़ાલિમોં કો નહીં પહુંચતા (5)

૧૨૫. ઔર યાદ કરો જબ હમને ઉસ ઘર કો (6) લોગોં કે લિયે મરજઅ (શરણ સ્થલ) ઔર અમન બનાયા (7) ઔર ઇબ્રાહીમ કે ખડે હોને કી જગહ કો નમાજ઼ કા મકામ બનાઓ (8) ઔર હમને તાકીદ ફ़રમાઈ ઇબ્રાહીમ વ ઇસ્માઈલ કો કિ મેરા ઘર ખૂબ સુથરા કરો તવાફ़ વાલો (પરિક્રમા વાલોં) ઔર એતિકાફ़ વાલોં (મસ્જિદ મેં બૈઠને વાલોં) ઔર રૂકૂ વ સિજદે વાલોં કે લિયે

૧૨૬. ઔર જબ અર્જ઼ કી ઇબ્રાહીમ ને કિ ઐ મેરે રબ ઇસ શહર કો અમાન વાલા કર દે ઔર ઇસકે રહને વાલોં કો તરહ તરહ કે ફલો સે રોજ઼ી દે જો ઉનમેં સે અલ્લાહ ઔર પિછલે દીન પર ઈમાન લાએં (9) ફ़રમાયા ઔર જો કાફ઼िર હુઆ થોડા બરતને કો ઉસે ભી દૂંગા ફ઼िર ઉસે દોજ઼ખ કે અજ઼ાબ કી તરફ़ મજબૂર કર દૂંગા ઔર વહ બહુત બુરી જગહ પલટને કી કી

૧૨૭. ઔર જબ ઉઠાતા થા ઇબ્રાહીમ ઉસ ઘર કી નીંવ ઔર ઇસ્માઈલ યહ કહતે હુએ ઐ રબ હમારે હમ સે કુબૂલ ફ़રમા(10) બેશક તૂ હી હૈ સુનતા જાનતા

૧૨૮. ઐ રબ હમારે ઔર કર હમેં તેરે હુજ઼ૂર ગર્દન રખને વાલા (11) ઔર હમારી ઔલાદ મેં સે એક ઉમ્મત (જન સમૂહ) તેરી ફ़રમાંબરદાર (આજ્ઞાકારી) ઔર હમેં હમારી ઇબાદત કે કાયદે બતા ઔર હમ પર અપની રહમત કે સાથ રૂજૂ (તવજ્જુહ) ફ़રમા (12) બેશક તૂ હી હૈ બહુત તૌબહ કુબૂલ કરને વાલા મેહરબાન

૧૨૯. ઐ રબ હમારે ઔર ભેજ ઉનમેં (13) એક રસૂલ ઉન્હીં મેં સે કિ ઉન્હેં તેરી આયતેં તિલાવત ફ़રમાએ ઔર ઉન્હેં તેરી કિતાબ (14) ઔર પુખ્તા (પાયદાર) ઇલ્મ સિખાએ (15) ઔર ઉન્હેં ખૂબ સુથરા ફ़રમા દે (16) બેશક તૂ હી હૈ ગાલિબ હિકમત વાલા

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ – પંદ્રહવાં રૂકૂ

(1) ઇસમેં યહૂદિયોં કા રદ હૈ જો કહતે થે હમારે બાપ દાદા બુજુર્ગ ગુજ़રે હૈ, હમેં શફ़ાઅત (સિફ़ારિશ) કરને છુડવા લેંગે. ઉન્હેં માયૂસ કિયા જાતા હૈ કિ શફ़ાઅત કાફ़िર કે લિયે નહીં.

(2) હજ़રત ઇબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ કી પૈદાઇશ અહવાજ़ ક્ષેત્ર મેં સૂસ રુથાન પર હુઈ ફ़िર આપકે વાલિદ આપકો નમરૂદ કે મુલ્ક બાબુલ મેં લે આએ.યહૂદિ ઔર ઈસાઈ ઔર અરબ કે મુશ્રિક સબ આપકી બુજુર્ગી માનતે ઔર આપકી નસ્લ મેં હોને પર ગર્વ કરતે હૈં. અલ્લાહ તઆલા ને આપકે વો હાલાત બયાન ફ़રમાએ જિનસે સબ પર ઇસ્લામ કુબૂલ કરના લાજ़िમ હો જાતા હૈ, ક્યોંકિ જો ચીજ़ેં અલ્લાહ તઆલા ને આપ પર વાજિબ કીં વો ઇસ્લામ કી વિશેષતાઓં મેં સે હૈં.

(3) ખુદાઈ આજ़માઇશ યહ હૈ કિ બન્દે પર કોઈ પાબન્દી લાજ़िમ ફ़રમાકર દૂસરોં પર ઉનકે ખરે ખોટે હોને કા ઇજ़હાર કર દે.

(4) જો બાતેં અલ્લાહ તઆલા ને હજ़રત ઇબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ પર આજ़માઇશ કે લિયે વાજિબ કી થીં, ઉનમેં તફ़સીર કરને વાલોં કે ચન્દ કૌલ હૈ. કતાદા કા કહના હૈ કિ વો હજ કે મનાસિક હૈ. મુજાહિદ ને કહા ઇસસે વો દસ ચીજ़ેં મુરાદ હૈ જો અગલી આયતોં મેં બયાન કી ગઈ હૈં. હજ़રત ઇબ્ને અબ્બાસ કા એક કૌલ યહ હૈ કિ વે દસ ચીજ़ેં યે હૈં, મૂંછેં કતરવાના , કુલ્લી કરના, નાક મેં સફ़ાઈ કે લિયે પાની ઇસ્તેમાલ કરના, મિસ્વાક કરના, સર મેં માંગ મિકાલના, નાખુન તરશવાના, બગલ કે બાલ દૂર કરના, પેડૂ કે નીચે કી સફ़ાઇ, ખતના, પાની સે ઇસ્તંજા કરના. યે સબ ચીજ़ેં હજ़રત ઇબ્રાહીમ પર વાજિબ થીં ઔર હમ પર ઉનમેં સે કુછ વાજિબ હૈં.

(5) યાની આપકી ઔલાદ મેં જો ज़ાલિમ (કાફ़िર) હૈં વો ઇમારત કી પદવી ન પાએંગે. ઇસસે માલૂમ હુઆ કિ કાફ़िર મુસલમાનોં કા પેશવા નહીં હો સકતા ઔર મુસલમાનોં કો ઉસકા અનુકરણ જાયજ़ નહીં.

(6) બૈત સે કાબા શરીફ़ મુરાદ હૈ ઔર ઇસમેં તમામ હરમ શરીફ़ દાખિલ હૈ.

(7) અમ્ન બનાને સે યહ મુરાદ હૈ કિ હરમે કાબા મેં કત્લ વ લૂટમાર હરામ હૈ યા યહ કિ વહાં શિકાર તક કો અમ્ન હૈ. યહાં તક કિ હરમ શરીફ़ મેં શેર ભેડિયે ભી શિકાર કા પીછા નહીં કરતે, છોડ કર લૌટ જાતે હૈં. એક કૌલ યહ હૈ કિ ઈમાન વાલા ઇસમેં દાખિલ હોકર અજ़ાબ સે સુરક્ષિત હો જાતા હૈ. હરમ કો હરમ ઇસલિયે કહા જાતા હૈ કિ ઉસમેં કત્લ, જ़ુલ્મ, શિકાર હરામ ઔર મના હૈ. (અહમદી) અગર કોઈ મુજરિમ ભી દાખિલ હો જાએ તો વહાં ઉસપર હાથ ન ડાલા જાએગા. (મદારિક)

(8) મકામે ઇબ્રાહીમ વહ પત્થર હૈ જિસપર ખડે હોકર હજ़રત ઇબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ ને કાબએ મુઅજ़્જ़મા કી બિના ફ़રમાઈ ઔર ઇસમેં આપકે કદમ મુબારક કા નશાન થા. ઉસકો નમાજ़ કા મકામ બનાને કા મામલા મહબબત કે લિયે હૈ. એક કૌલ યહ ભી હૈ કિ ઇસ નમાજ़ સે તવાફ़ કી દો રકઅતેં મુરાદ હૈં. (અહમદી વગૈરહ)

(9) ચૂંકિ ઇમારત કે બારે મેં “લા યનાલો અહદિજ़ ज़ાલિમીન” (યાની મેરા એહદ ज़ાલિમોં કો નહીં પહુંચતા)ઇરશાદ હો ચુકા થા, ઇસલિયે હજ़રત ઇબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ ને ઇસ દુઆ મેં ઈમાન વાલોં કો ખાસ ફ़રમાયા ઔર યહી અદબ કી શાન થી. અલ્લાહ ને કરમ કિયા. દુઆ કુબૂલ હુઈ ઔર ઇરશાદ ફ़રમાયા કિ રિજ़્ક સબ કો દિયા જાએગા, ઈમાન વાલો કો ભી, કાફ़िર કો ભી. લેકિન કાફ़िર કા રિજ़્ક થોડા હૈ, યાની સિર્ફ़ દુનિયાવી જ़िનદગી મેં વહ ફ़ાયદા ઉઠા સકતા હૈ.

(10) પહલી બાર કાબએ મુઅજ્ઝમા કી બુનિયાદ આદમ અલૈહિસ્સલામ ને રખી ઔર તૂફ઼ાને નૂહ કે બાદ ફિર હજ़રત ઇબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ ને ઉસી બુનિયાદ પર તામીર ફ़રમાઈ . યહ તામીર ખાસ આપકે મુબારક હાથ સે હુઈ. ઇસકે લિયે પત્થર ઉઠાકર લાને કી ખિદમત ઔર સઆદત ઇસ્માઈલ અલૈહિસ્સલામ કો પ્રાપ્ત હુઈ. દોનોં હજ़રાત ને ઉસ વક્ત યહ દુઆ કી કિ યા રબ હમારી યહ ફ़રમાંબરદારી ઔર ખિદમત કુબૂલ ફ़રમા.

(11) વો હજ़રત અલ્લાહ તઆલા કે આજ્ઞાકારી ઔર મુખલિસ બન્દે થે, ફિર ભી યહ દુઆ ઇસલિયે હૈ કિ તાઅત ઔર ઇખલાસ મેં ઔર જ़્યાદા કમાલ કી તલબ રખતેં હૈં. તાઅત કા ज़ૌક સેર નહીં હોતા, સુબ્હાનલ્લાહ ,હર એક કી ફ़िક્ર ઉસકી હિમ્મત પર હૈ.

(12) હજ़રત ઇબ્રાહીમ ઔર હજ़રત ઇસ્માઈલ અલૈહિસ્સલામ માસૂમ હૈં. આપકી તરફ़ તો યહ તવાજ़ો હૈ ઔર અલ્લાહ વાલોં કે લિયે તાલીમ હૈ. યહ મકામ દુઆ કી કુબૂલિયત કી જગહ હૈ, ઔર યહાં દુઆ ઔર તૌબહ હજ़રત ઇબ્રાહીમ કી સુન્નત હૈ.

(13) યાની હજ़રત ઇબ્રાહીમ ઔર હજ़રત ઇસ્માઈલ અલૈહિસ્સલામ કી જ़ુર્રિયત મેં યહ દુઆ સૈયદુલ અમ્બિયા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે લિયે થી, યાની કાબએ મુઅજ્ઝમા કી તામીર કી અજ़ીમ ખિદમાત બજા લાને કે લિયે ઔર તૌબહ ઔર પ્રાયશ્ચિત કરને કે બાદ હજ़રત ઇબ્રાહીમ ઔર હજ़રત ઇસ્માઈલ ને યહ દુઆ કી, કિ યા રબ, અપને મેહબૂબ નબીયે આખિરૂજ્ઝમાં સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કો હમારી નસ્લ મેં પ્રકટ ફ़રમા ઔર યહ બુજુર્ગી હમેં ઇનાયત કર. યહ દુઆ કુબૂલ હુઈ ઔર ઉન દોનોં સાહિબોં કી નસ્લ મેં હુજ़ૂર કે સિવા કોઈ નબી નહીં હુઆ, ઔલાદે હજ़રત ઇબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ મેં બાકી તમામ નબી હજ़રત ઇસહાક કી નસ્લ સે હૈં. સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ને અપના મીલાદ શરીફ़ ખુદ બયાન કિયા. ઇમામ બગવી ને એક હદીસ રિવાયત કી, કિ હુજ़ૂર ને ફ़રમાયા મૈં અલ્લાહ તઆલા કે નજ़્દીક ખાતિમુન નબિય્યીન લિખા હુઆ થા. ઉસ વક્ત ભી જબ હજ़રત આદમ કે પુતલે કા ખમીર હો રહા થા. મૈં તુમ્હેં અપની શુરૂઆત કી ખૂર દૂં. મૈં ઇબ્રાહીમ કી દુઆ હૂં. ઈસા કી ખુશખબરી હૂં, અપની વાલિદ કે ઉસ ખ્વાબ કી તાબીર હૂં જો ઉન્હોંને મેરી પૈદાઇશ કે વક્ત દેખા ઔર ઉનકે લિયે એક ચમકતા નૂર ज़ાહિર હુઆ જિસસે મુલ્કે શામ કે મહલ ઉનકે લિયે રૌશન હો ગએ. ઇસ હદીસ મેં ઇબ્રાહીમ કી દુઆ સે યહી દુઆ મુરાદ હૈ જો ઇસ આયત મેં દી ગઈ હૈ. અલ્લાહ તઆલા ને યહ દુઆ કુબૂલ ફ़રમાઈ ઔર આખિર જ़માને મેં હુજ़ૂર સૈયદે અમ્બિયા મુહમ્મદે મુરતફ़ા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કો અપના આખિરી રસૂલ બનાકર ભેજા. યહ હમ પર અલ્લાહ કા એહસાન હૈ. (જુમલ વ ખાજ़िન)

(14) ઇસ કિતાબ સે કુરઆને પાક ઔર ઇસકી તાલીમ સે ઇસકી હકીકતોં ઔર માની કા સીખના મુરાદ હૈ.

(15) હિકમત કે માની મેં બહુત સે અકવાલ હૈં. કુછ કે નજ़્દીક હિકમત સે ફ़िક્હ મુરાદ હૈ. કતાદા કા કહના હૈ કિ હિકમત સુન્નત કા નામ હૈ. કુછ કહતે હૈં કિ હિકમત અહકામ કે ઇલ્મ કો કહતે હૈં. ખુલાસા યહ કિ હિકમત રહસ્યોં કી જાનકારી કા નામ હૈ.

(16) સુથરા કરને કે માની યહ હૈં કિ નફ़્સ કી તખ્તી ઔર આત્મા કો બરાઈયોં સે પાક કરકે પર્દે ઉઠા દેં ઔર ક્ષમતા કે દર્પણ કો ચમકા કર ઉન્હેં ઇસ કાબિલ કરદેં કિ ઉનમેં હકીકતોં કી ઝલક નજ़ર આને લગે.

સૂરએ બકરહ – સોલહવાં રૂકૂ

وَمَنْ يَّرْغَبُ عَنْ مِّلَّةِ اِبْرٰهٖمَ اِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهٗ ؕ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنٰهُ فِى الدُّنْيَا ۚ وَ اِنَّهٗ فِى الْاٰخِرَةِ
لَمِنَ الصّٰلِحِيْنَ ﴿۱۳۰﴾ اِذْ قَالَ لَهٗ رَبُّهٗۤ اَسْلِمْ ۙ قَالَ اَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿۱۳۱﴾ وَوَصّٰى بِهَاۤ اِبْرٰهٖمُ بَنِيْهِ
وَيَعْقُوْبُ ؕ يٰبَنِىَّ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ الدِّيْنَ فَلَا تَمُوْتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُّسْلِمُوْنَ ﴿۱۳۲﴾ ؕ اَمْ كُنْتُمْ
شُهَدَآءَ اِذْ حَضَرَ يَعْقُوْبَ الْمَوْتُ ۙ اِذْ قَالَ لِبَنِيْهِ مَا تَعْبُدُوْنَ مِنْۢ بَعْدِىْ ؕ قَالُوْا نَعْبُدُ اِلٰهَكَ وَ اِلٰهَ
اٰبَآئِكَ اِبْرٰهٖمَ وَ اِسْمٰعِيْلَ وَ اِسْحٰقَ اِلٰهًا وَّاحِدًا ۚ وَّنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ ﴿۱۳۳﴾ تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ ۚ لَهَا
مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَّا كَسَبْتُمْ ۚ وَلَا تُسْـَٔلُوْنَ عَمَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿۱۳۴﴾ وَقَالُوْا كُوْنُوْا هُوْدًا اَوْ
نَصٰرٰى تَهْتَدُوْا ؕ قُلْ بَلْ مِلَّةَ اِبْرٰهٖمَ حَنِيْفًا ؕ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿۱۳۵﴾ قُوْلُوْۤا اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَاۤ
اُنْزِلَ اِلَيْنَا وَمَاۤ اُنْزِلَ اِلٰۤى اِبْرٰهٖمَ وَ اِسْمٰعِيْلَ وَ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَالْاَسْبَاطِ وَمَاۤ اُوْتِىَ مُوْسٰى
وَعِيْسٰى وَمَاۤ اُوْتِىَ النَّبِيُّوْنَ مِنْ رَّبِّهِمْ ۚ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِّنْهُمْ ۫ وَنَحْنُ لَهٗ مُسْلِمُوْنَ ﴿۱۳۶﴾ فَاِنْ اٰمَنُوْا
بِمِثْلِ مَاۤ اٰمَنْتُمْ بِهٖ فَقَدِ اهْتَدَوْا ۚ وَ اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا هُمْ فِىْ شِقَاقٍ ۚ فَسَيَكْفِيْكَهُمُ اللّٰهُ ۚ وَهُوَ
السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿۱۳۷﴾ ؕ صِبْغَةَ اللّٰهِ ۚ وَمَنْ اَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ صِبْغَةً ۫ وَّنَحْنُ لَهٗ عٰبِدُوْنَ ﴿۱۳۸﴾ قُلْ
اَتُحَآجُّوْنَنَا فِى اللّٰهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ ۚ وَلَنَاۤ اَعْمَالُنَا وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ ۚ وَنَحْنُ لَهٗ مُخْلِصُوْنَ ﴿۱۳۹﴾ ۙ
اَمْ تَقُوْلُوْنَ اِنَّ اِبْرٰهٖمَ وَ اِسْمٰعِيْلَ وَ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَالْاَسْبَاطَ كَانُوْا هُوْدًا اَوْ نَصٰرٰى ؕ قُلْ
ءَاَنْتُمْ اَعْلَمُ اَمِ اللّٰهُ ؕ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهٗ مِنَ اللّٰهِ ؕ وَمَا اللّٰهُ بِغٰفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُوْنَ ﴿۱۴۰﴾
تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ ۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَّا كَسَبْتُمْ ۚ وَلَا تُسْـَٔلُوْنَ عَمَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿۱۴۱﴾ ۧ

૧૩૦. ઔર ઇબ્રાહીમ કે દીન સે કૌન મુંહ ફેરે (1)સિવા ઉસકે જો દિલ કા મૂર્ખ હૈ ઔર બેશક જરૂર હમ ને દુનિયા મેં ઉસે ચુન લિયા (2) ઔર બેશક વહ આખિરત મેં હમારે ખાસ કુર્બ (સમીપતા) કી યોગ્યતા વાલોં મેં હૈં (3)

૧૩૧. જબકિ ઉસસે ઉસકે રબ ને ફ़રમાયા ગર્દન રખ, અર્ज़ કી મૈંને ગર્દન રખી જો રબ હૈ સારે જહાન કા

૧૩૨. અર્ज़ કી વસીયત કી ઇબ્રાહીમ ને અપને બેટોં કો ઔર યઅકૂબ ને કિ મેરે બેટો બેશક અલ્લાહ ને યહ દીન તુમ્હારે લિયે ચુન લિયા તો ન મરના મગર મુસલમાન

૧૩૩. બલ્કિ તુમ મેં કે ખુદ મૌજૂદ થે (4) જબ યઅકૂબ કો મૌત આઈ જબકિ ઉસને અપને બેટોં સે ફ़રમાયા મેરે બાદ કિસકી પૂજા કરોગે બોલે હમ પૂજેંગે ઉસે જો ખુદા હૈ આપકા ઔર આપકે આબા (પૂર્વજ) ઇબ્રાહીમ ઔર ઇસ્માઈલ (5) ઔર ઇસ્હાક કા એક ખુદા ઔર હમ ઉસકે હુઝૂર ગર્દન રખે હૈ

૧૩૪. યહ (6) એક ઉમ્મત હૈ કિ ગુજર ચુકી (7) ઉનકે લિયે જો ઉન્હોંને કમાયા ઔર તુમ્હારે લિયે હૈ જો તુમ કમાઓ ઔર ઉનકે કામોં કી તુમ સે પૂછગછ ન હોગી

૧૩૫. ઔર કિતાબી બોલે (8) યહૂદી યા નસરાની હો જાઓ રાહ પા જાઓગે, તુમ ફ़રમાઓ બલ્કિ હમ તો ઇબ્રાહીમ કા દીન લેતે હૈં જો હર બાતિલ (અસત્ય) સે અલગ થે ઔર મુશ્રિકોં સે ન થે (9)

૧૩૬. યૂં કહો કિ હમ ઈમાન લાએ અલ્લાહ પર ઔર ઉસપર જો હમારી તરફ़ ઉતરા ઔર જો ઉતારા ગયા ઇબ્રાહીમ ઔર ઇસ્માઈલ વ ઇસ્હાક વ યઅકૂબ ઔર ઉનકી ઔલાદ જો પ્રદાન કિયે ગએ મૂસા વ ઈસા ઔર જો અતા કિયે ગએ બાકિ નબી અપને રબ કે પાસ સે હમ ઉન મેં કિસી પર ઈમાન મેં ફ़ર્ક નહીં કરતે ઔર હમ અલ્લાહ કે હુઝૂર ગર્દન રખે હૈં

૧૩૭. ફિર અગર વો ભી યૂંહી ઈમાન લાએ જૈસા તુમ લાએ જબ તો વો હિદાયત પા ગએ ઔર અગર મુંહ ફેરેં તો વો નિરી ज़िદ મેં હૈં (10) તો ઐ મેહબૂબ શીઘ્ર હી

અલ્લાહ ઉનકી તરફ़ સે તુમ્હેં કિફ़ાયત કરેગા (કાફ़ી હોગા) ઔર વહી હે સુનતા જાનતા (11)

૧૩૮. હમને અલ્લાહ કી રૈની લી (12) ઔર અલ્લાહ સે બેહતર કિસકી રૈની, ઔર હમ ઉસી કો પૂજતે હૈં

૧૩૯. તુમ ફ़રમાઓ ક્યા અલ્લાહ કે બારે મેં ઝગડતે હો (13) હાલાંકિ વહ હમારા ભી માલિક હૈ ઔર તુમ્હારા ભી (14) ઔર હમારી કરની હમારે સાથ ઔર તુમ્હારી કરની તુમ્હારે સાથ ઔર નિરે ઉસી કે હૈં (15)

૧૪૦. બલ્કિ તુમ યૂં કહતે હો કિ ઇબ્રાહીમ વ ઇસ્માઈલ વ ઇસ્હાક વ યઅકૂબ ઔર ઉનકે બેટે યહૂદી યા નસરાની થે તુમ ફ़રમાઓ ક્યા તુમ્હેં ઇલ્મ જ़્યાદા હૈ યા અલ્લાહ કો (16) ઔર ઉસસે બઢકર ज़ાલિમ કૌન જિસકે પાસ અલ્લાહ કી તરફ़ કી ગવાહી હો ઔર વહ ઉસે છુપાએ(17) ઔર ખુદા તુમ્હારે કૌતુકોં સે બેખબર નહીં

૧૪૧. વહ એક ગિરાહ (સમૂહ) હૈ કિ ગુજ़ર ગયા ઉનકે લિયે ઉનકી કમાઈ ઔર તુમ્હારે લિયે તુમ્હારી કમાઈ ઔર ઉનકે કામોં કી તુમસે પૂછગછ ન હોગી

તફ़સીર : સૂરએ બકરહ – સોલહવાં રૂકૂ

(1) યહૂદી આલિમોં મેં સે હજ़રત અબ્દુલ્લાહ બિન સલામ ને ઇસ્લામ લાને કે બાદ અપને દો ભતીજોં મુહાજિર ઔર સલમહ કો ઇસ્લામ કી તરફ़ બુલાયા ઔર ઉનસે ફ़રમાયા કિ તુમકો માલૂમ હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ને તૌરાત મેં ફ़રમાયા હૈ કિ મૈં ઇસ્માઈલ કી ઔલાદ સે એક નબી પૈદા કરૂંગા જિનકા નામ અહમદ હોગા. જો ઉનપર ઈમાન લાએગા, રાહ પાએગા ઔર જો ઉનપર ઈમાન ન લાએગા, ઉસપર લઅનત પડેગી. યહ સુનકર સલમહ ઈમાન લે આએ ઔર મુહાજિર ને ઇસ્લામ સે ઇન્કાર કર દિયા. ઇસ પર અલ્લાહ તઆલા ને યહ આયત નાજ़िલ ફ़રમાકર ज़ાહિર કર દિયા કિ જબ હજ़રત ઇબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ ને ખુદ ઇસ રસૂલે મુઅજ़્જ़મ કે ભેજે જાને કી દુઆ ફ़રમાઈ, તો જો ઉનકે દીન સે ફ઼िરે વહ હજ़રત ઇબ્રાહીમ કે દીન સે ફ઼िરા. ઇસમેં યહૂદિયોં, ઈસાઈયોં ઔર અરબ કે મૂર્તિ પૂજકોં પર ઐતિરાજ़ હૈ, જો અપને આપકો બડે ગર્વ સે હજ़રત ઇબ્રાહીમ કે સાથ જોડતે થે. જબ ઉનકે દીન સે ફ઼िર ગએ તો શરાફ़ત કહાં રહી.

(2) રિસાલત ઔર કુર્બત કે સાથ રસૂલ ઔર ખલીલ યાની કરીબી દોસ્ત બનાયા.

(3) જિનકે લિયે બલન્દ દર્જે હૈં. તો જબ હજ़રત ઇબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામ દીન દુનિયા દોનોં કી કરામતોં કે માલિક હૈં, તો ઉનકી તરીકત યાની રાસ્તે સે ફિરને વાલા જ़રૂર નાદાન ઔર મૂર્ખ હૈ.

(4) યહ આયત યહૂદિયોં કે બારે મેં નાજ़िલ હુઈ. ઉન્હોંને કહા થા કિ હજ़રત યાકૂબ અલૈહિસ્સલામ ને અપની વફ़ાત કે રોજ़ અપની ઔલાદ કો યહૂદી રહને કી વસિય્યત કી થી. અલ્લાહ તઆલા ને ઉનકે ઇસ ઝૂઠ કે રદ મેં યહ આયત ઉતારી (ખાજ़िન). મતલબ યહ કિ ઐ બની ઇસ્રાઈલ, તુમ્હારે લોગ હજ़રત યઅકૂબ અલૈહિસ્સલામ કે આખિરી વક્ત ઉનકે પાસ મૌજૂદ થે, જિસ વક્ત ઉન્હોંને અપને બેટોં કો બુલાકર ઉનસે ઇસ્લામ ઔર તૌહીદ યાની અલ્લાહ કે એક હોને કા ઇકરાર લિયા થા ઔર યહ ઇકરાર લિયા થા જો ઇસ આયત મેં બતાયા ગયા હૈ.

(5) હજ़રત ઇસ્માઈલ અલૈહિસ્સલામ કો હજ़રત યઅકૂબ કે પૂર્વજોં મેં દાખિલ કરના તો ઇસલિયે હૈ કિ આપ ઉનકે ચચા હૈં ઔર ચચા બાપ બરાબર હોતા હૈ. જૈસા કિ હદીસ શરીફ़ મેં હૈ. ઔર આપકા નામ હજ़રત ઇસ્હાક અલૈહિસ્સલામ સે પહલે જ़िક્ર ફ़રમાના દો વજહ સે હૈ, એક તો યહ કિ આપ હજ़રત ઇસ્હાક અલૈહિસ્સલામ સે ચૌદહ સાલ બડે હૈં, દૂસરે ઇસલિયે કિ આપ સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કે પૂર્વજ હૈં.

(6) યાની હજ़રત ઇબ્રાહીમ ઔર યઅકૂબ અલૈહિસ્સલામ ઔર ઉનકી મુસલમાન ઔલાદ.

(7) ઐ યહૂદિયોં, તુમ ઉનપર લાંછન મત લગાઓ.

(8) હજ़રત ઇબ્ને અબ્બાસ રદિયલ્લાહો અન્હુમા ને ફ़રમાયા કિ યહ આયત યહૂદિયોં કે રઈસોં ઔર નજરાન કે ઈસાઇયો કે જવાબ મેં ઉતરી. યહૂદિયોં ને તો મુસલમાનોં સે યહ કહા થા કિ હજ़રત મૂસા સારે નબિયોં મેં સબસે અફ़જલ યાની બુજુર્ગી વાલે હૈ. ઔર યહૂદી મજ़હબ સારે મજ़હબોં સે ઊંચા હૈ. ઇસકે સાથ ઉન્હોંને હજ़રત સૈયદે કાયનાત મુહમ્મદ મુસ્તફ़ા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ઔર ઇન્જીલ શરીફ़ ઔર કુરઆન શરીફ़ કે સાથ કુફ़્ર કરકે મુસલમાનોં સે કહા થા કિ યહૂદી બન જાઓ. ઇસી તરહ ઈસાઇયોં ને ભી અપને હી દીન કો સચ્ચા બતાકર મુસલમાનોં સે ઈસાઈ હોને કો કહા થા. ઇસ પર યહ આયત ઉતરી.

(9) ઇસમેં યહૂદિયોં ઔર ઈસાઇયો વગૈરહ પર એતિરાજ હૈ કિ તુમ મુશ્રિક હો, ઇસલિયે ઇબ્રાહીમ કી મિલ્લત પર હોને કા દાવા જો તુમ કરતે હો વહ ઝૂટા હૈ. ઇસકે બાદ મુસલમાનોં કો ખિતાબ કિયા જાતા હૈ કિ વો ઉન યહૂદિયોં ઔર ઈસાઇયોં સે યહ કહદેં “યૂં કહો કિ હમ ઈમાન લાએ, અલ્લાહ પર ઔર ઉસ પર જો હમારી તરફ़ ઉતરા ઔર જો ઉતારા ગયા ઇબ્રાહીમ વ ઇસ્માઈલ વ ઇસ્હાક વ યઅકૂબ ઔર ઉનકી ઔલાદ પર……(આયત કે અન્ત તક).

(10) ઔર ઉનમેં સચ્ચાઈ તલાશ કરને કી ભાવના નહીં.

(11) યહ અલ્લાહ કી તરફ़ સે જ़िમ્મા હૈ કિ વહ અપને હબીબ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કો ગલબા અતા ફ़રમાએગા, ઔર ઇસ મેં ગૈબ કી ખબર હૈ કિ આયન્દા હાસિલ હોને વાલી વિજય ઔર કામયાબી

કો પહલે સે ઝાહિર કર દિયા. ઇસમેંનબી સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ કા ચમત્કાર હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા કા યહ જ઼िમ્મા પૂરા હુઆ ઔર યહ ગૈબી ખબર સચ હો કર રહી. કાફ઼िરોં કે હસદ, દુશ્મની ઔર ઉનકી શરારતોં સે હુજૂર કો નુકસાન ન પહુંચા. હુજુર કી ફ઼તહ હુઈ. બની કુરૈઝા કત્લ હુએ. બની નુઝૈર વતન સે નિકાલે ગએ. યહૂદિયોં ઔર ઈસાઇયોં પર જિઝ઼िયા મુકર્રર હુઆ.

(12) યાની જિસ તરહ રંગ કપડે કે ઝાહિર ઔર બાતિન પર અસર કરતા હૈ, ઉસી તરહ અલ્લાહ કે દીન કે સચ્ચે એતિકાદ હમારી રગ રગ મેં સમા ગએ. હમારા ઝાહિર ઔર બાતિન, તન ઔર મન ઉસકે રંગ મે રંગ ગયા. હમારા રંગ દિખાવે કા નહીં, જો કુછ ફ઼ાયદા ન દે, બલ્કિ યહ આત્મા કો પાક કરતા હૈ. ઝાહિર મેં ઇસકા અસર કર્મો સે પ્રકટ હોતા હૈ. ઈસાઈ જબ અપને દીન મેં કિસી કો દાખિલ કરતે યા ઉનકે યહાં કોઈ બચ્ચા પૈદા હોતા તો પાની મેં ઝ઼र્દરંગ ડાલકર ઉસ વ્યક્તિ યા બચ્ચે કો ગૌતા દેતે ઔર કહતે કિ અબ યહ સચ્ચા હુઆ. ઇસ આયત મેં ઇસકા રદ ફ઼રમાયા કિ યહ ઝાહિરી રંગ કિસી કામ કા નહીં.

(13) યહૂદિયોં ને મુસલમાનોં સે કહા હમ પહલી કિતાબ વાલે હૈં, હમારા કિબલા પુરાના હૈ, હમારા દીન કદીમ ઔર પ્રાચીન હૈ. હમ મેં સે નબી હુએ હૈં. અગર સૈયદે આલમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ નબી હોતે તો હમ મેં સે હી હોતે. ઇસ પર યહ મુબારક આયત ઉતરી.

(14) ઉસે ઇખ્તિયાર હૈ કિ અપને બન્દોં મેં સે જિસે ચાહે નબી બનાએ, અરબ મેં સે હો યા દૂસરોં મેં સે.

(15) કિસી દૂસરે કો અલ્લાહ કે સાથ શરીક નહીં કરતે ઔર ઇબાદત ઔર ફ઼રમાંબરદારી ખાલિસ ઉસી કે લિયે કરતે હૈં. તો હમ મહરબાનિયોં ઔર ઇજ્જ઼ત કે મુસ્તહિક હૈં.

(16) ઇસકા ભરપૂર જવાબ યહ હૈ કિ અલ્લાહ હી સબસે જ઼્યાદા જાનતા હૈ. તો જબ ઉસને ફ઼રમાયા “મા કાના ઇબ્રાહીમો યહૂદિય્યન વ લા નસરાનિય્યન” (ઇબ્રાહીમ ન યહૂદી થે, ન ઈસાઈ) તો તુમ્હારા યહ કહના ઝૂટા હુઆ.

(17) યહ યહૂદિયોં કા હાલ હૈ જિન્હોં ને અલ્લાહ તઆલા કી ગવાહિયાં છુપાઈં જો તૌરાત શરીફ઼ મેં દર્જ થીં કિ મુહમ્મદે મુસ્તફ઼ા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમ ઉસકે નબી હૈં ઔર ઉનકી યહ તારીફ઼ ઔર ગુણ હૈં ઔર હજ઼રત ઇબ્રાહીમ મુસલમાન હૈં ઔર સચ્ચા દીન ઇસ્લામ હૈ, ન યહૂદિયત ન ઈસાઇયત.